ANONYMI IN ARISTOTELIS CATEGORIAS PARAPHRASIS

CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

EDIDIT

MICHAEL HAYDUCK

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS G. REIMERI
MDCCCLXXXIII

PRAEFATIO

Paraphrasin Categoriarum, quam hic primum in lucem edimus, ideo Sophoniae de Anima paraphrasi adiunximus, quia eiusdem Sophoniae esse vulgo putatur.[1]) cui opinioni id sane favet, quod in hoc libello eadem fere scribendi ratio cernitur, quam inventam a se et ad libros de Anima illustrandos adhibitam Sophonias in prooemio paraphrasis suae exponit.[2]) quae enim apud Aristotelem Categ. 1—9 p. $11^b 7$ leguntur (longius enim paraphrasis non procedit), haec omnia paraphrastes aut minutatim discerpta, quod idem facit Sophonias, aut integris capitibus descriptis, quae ratio illi aeque probatur, cum reliquis, quae huc adicit, ita in unum coniungit, ut omnia tamquam sua proferat. quae ad Aristotelis verba accedunt, ea paene omnia e Simplicii commentariis excerpta sunt. ex his saepe correxi, quae librariorum mendis corrupta erant; saepe etiam, ubi codices inter se dissentiunt neque vera lectio re ipsa diiudicari potest, Simplicium quasi arbitrum adhibui. nonnulla eiusmodi, quae in adnotatione praetermisi, in Addendis subicio.

---

[1]) Cf. Trendelenburg-Belger Arist. de An. praef. XI n. 1, V. Rose Hermes II, 210. Sophoniae nomen Categoriarum huic paraphrasi praefixum esse traditur in cod. Claromontano 251 (s. XVI chart.). at is nunc in Philippsii bibliotheca Middlehilliana latet nec diiudicari potest utrum coniectura nitatur titulus an antiqua memoria. eadem paraphrasis in cod. Claromontano 78 (bomb. s. XIV) Sophronii esse dicitur, quem eundem esse atque Sophoniam veri similiter coniecit Rose Herm. II 213.

[2]) V. p. 2, 28 ἐδόκει δέ, εἴ τις ἐξηγούμενος μετὰ τοῦ φυγεῖν τὸν ἐν ταῖς ἐξετάσεσι σκεδασμὸν ἔτι καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν ἀμηγέπη φυλάξαι διηρθρωμένην ἰσχύσειεν, ἢ μιγνύων μέν πως εὐκρινῶς ἢ κατὰ διαστάσεις ἄλλως καὶ ὥσπερ ἐκεῖνοι (i. e. οἱ ἐξηγηταί) τιθέμενος, συνεχῆ δὲ ταῖς διὰ μέσου τῶν ἐξηγήσεων, ὥστε συμφωνεῖν καὶ τὸ ὅλον ἓν τῷ ἑξῆς εἶναι καὶ ἑαυτοῦ ἠρτῆσθαι σπουδάσειεν, εἶτα καὶ αὐτοπροσώπως ἐκδοίη τὸ σύνταγμα, τάχ' ἄν τι καινὸν ἡμῖν ἐν τοῖς Ἀριστοτελικοῖς καταλείψειε — — εἰς ὅπερ καὶ ἡμᾶς ἡ προθυμία συνήλασε, καὶ πρῶτον ἐν τοῖς Περὶ ψυχῆς. ex quibus id quoque apparet Sophoniam aliis libris Aristotelicis eandem operam dare voluisse.

Codicibus omnino quattuor in hac editione paranda usus sum; ex quibus boni sunt et accurate scripti hi duo:

B I Bodleianus Misc. 209 Auct. T. 2. 9, quadratus, bombycinus, saeculi XIV, qui paraphrasin ab initio usque ad p. 62,33 continet. hic liber prius, ut numeri paginis inscripti ostendunt, maiori volumini insertus erat. in mediis paginis iuxta interiorem marginem et in extrema pagina tota litterae humore exstinctae sunt. ubi a reliquis codicibus differt, saepe eius fides Simplicii auctoritate probatur. contulit hunc librum, ut est animo ad omnia haec studia adiuvanda promptissimo, Ingram Bywater Oxoniensis, cuius beneficii etiam publice meminisse par est.

L II Laurentianus LXXI 32, forma quadrata, chartaceus, saeculi XIV (de quo v. Praef. ad Soph. p. VIII). Anonymi paraphrasin ex eo descripsit Hieronymus Vitelli Florentinus, vir doctissimus.

Accedunt duo libri deteriores:

H III Ven. Marcianus 218, saeculi XV.

M IV Monacensis Gr. 399, forma maxima, chartaceus, saeculi XVI.

Ille ab H. Vitellio, hic a me collatus est. uterque mendose est scriptus; Monacensis praeterea multas magnasque lacunas habet. huius libri non plenam discrepantiam attuli, sed si quid ex eo uno recepi, adnotare satis habui. addo eum plerisque locis, ubi duo meliores libri inter se differunt, cum Bodleiano consentire.

Scriptum Marienburgo
pridie Id. Dec. MDCCCLXXXII — Michael Hayduck.

ANONYMI
IN ARISTOTELIS
CATEGORIAS
PARAPHRASIS

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν ταυτώνυμα, τὰ δὲ ἑτερώνυμα, τὰ δὲ μέσα τούτων. καὶ τῶν ταυτωνύμων τὰ μὲν ὁμώνυμα, τὰ δὲ συνώνυμα· τῶν δὲ ἑτερωνύμων τὰ μὲν ἰδίως ἑτερώνυμα, τὰ δὲ πολυώνυμα, τὰ δὲ ἕτερα· μέσα δὲ τούτων οἷα τὰ παρώνυμα. ἐπεὶ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων καὶ ὀνόματι δηλοῦται καὶ λόγῳ ὁριστικῷ, τοῦ μὲν ὀνόματος κατὰ τὸ μονοειδὲς αὐτὸ δηλοῦντος, τοῦ δὲ λόγου κατὰ τὸ πολυμερές, συμβαίνει δὲ τὸ μὲν ὄνομα καὶ ἄλλου εἶναι σύμβολον, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον, ὅσα μὲν τῶν ὄντων κοινωνεῖ τῷ ὀνόματι, διαφέρει δὲ τῷ λόγῳ, καλεῖται ὁμώνυμα· ὅσα δὲ ἀνάπαλιν κατὰ μὲν τὸν λόγον κοινωνεῖ, μόνην δὲ τὴν κατὰ τοὔνομα ἴσχει διαφοράν, καλεῖται πολυώνυμα, τὰ δὲ κατ' ἄμφω κοινωνοῦντα συνώνυμα. τὰ δὲ κατ' ἄμφω διαφέροντα, εἰ μὲν ἓν ὑποκείμενον ἔχουσιν, ἰδίως προσαγορεύομεν ἑτερώνυμα, ὡς ἀνάβασις καὶ κατάβασις περὶ μίαν τὴν κλίμακα, καὶ σπέρμα καὶ καρπὸς περὶ τὸν αὐτὸν σῖτον· εἰ δὲ πάντη διάφορον ὡς λίθος καὶ ἄνθρωπος, ἕτερα λέγεται. ἃ δὲ μέσα τούτων τεθεωρήκαμεν, ὡς κοινωνίαν ἔχειν πρὸς ἄλληλα καὶ διαφορὰν καὶ πράγματος καὶ ὀνόματος, παρώνυμα καλεῖσθαι διεταξάμεθα. ὡς οὖν ἐν κεφαλαίῳ περὶ πάντων εἰπόντες, ἤδη ἐπέξιμεν καὶ καθ' ἕκαστον.

Καὶ δὴ ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα 1
λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρῳ λόγον ἀποδώσει· τὸ μὲν γὰρ οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικὴν μεταβατικὴν ἐρεῖ, τὸ δὲ χρώματα τοιῶσδε συντεθέντα, ζῴου ἰδέαν ἐμφαίνοντα. τῶν δὲ ὁμωνύμων τὰ μέν ἐστιν ἀπὸ τύχης, ὡς Ἀλέξανδρος ὅ τε Πάρις καὶ ὁ Μακεδών, τὰ δὲ ἀπὸ διανοίας. καὶ τούτων τὰ μὲν καθ' ὁμοιότητα, ὡς ἄνθρωπος καὶ ἡ

---

1 Titulum ab alia manu scriptum exhibet M: om. B   post κατηγορίας add. περὶ ὁμωνύμων, συνωνύμων, παρωνύμων, ἑτερωνύμων, πολυωνύμων καὶ ἑτέρων LM, eademque habet B   7 αὐτοῦ δηλοῦντος B   8 post μὲν add. οὖν M   10 κατοῦνομα L   17 ἐπεξίομεν B   22 τίς libri   τὸ] τῶ M

εἰκὼν αὐτοῦ, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὡς ἀρχὴ μὲν ἀριθμῶν ἡ μονάς, γραμμῆς δὲ στιγμή, ποταμοῦ δὲ πηγὴ καὶ ζῴου καρδία καὶ τρόπις ἐν νηί· ὡς γὰρ πρὸς ἀριθμὸν ἡ μονάς, οὕτω καὶ τἄλλα ἔχει, ὅπερ ἐστὶν ἀναλογίας ἴδιον. τὰ δὲ ὡς ὅταν ἀπό τινος κοινὴ ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις πράγμασι κατηγορία γίνηται· οἷον ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἰατρικὸν μὲν βιβλίον, ὅτι ἰατρικῶν ἔχει μαθημάτων ἀναγραφάς, ἰατρικὸν δὲ σμιλίον, ὅτι ὄργανόν ἐστι τῶν κατὰ τέχνην ἰατρικῶν τομῶν, ἰατρικὸν δὲ τὸ φάρμακον, ὅτι πρὸς ἴασίν ἐστι χρήσιμον. τὰ δὲ ὅταν διάφορα πρὸς ἓν ἀναφέρηται τέλος, ἐκείνου καὶ τῆς προσηγορίας τυγχάνοντα· ὥσπερ σιτίον ὑγιεινὸν καὶ φάρμακον καὶ γυμνάσιον καὶ τἄλλα ὅσα πρὸς τὴν ὑγείαν ὡς εἰς τέλος ἀναφερόμενα ὑγιεινὰ λέγομεν. δεῖ δὲ καὶ συνάπτειν τοὺς εἰρημένους δύο τρόπους εἰς ἓν καὶ ὁμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν ὀνομάζειν καὶ μέσον μᾶλλον ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων τίθεσθαι. ἔτι τῶν ἀπὸ διανοίας ὁμωνύμων καὶ τὰ κατ' ἐλπίδα καὶ μνήμην λεγόμενα· Πλάτωνας γὰρ καὶ Ἀριστοτέλεις καλοῦμεν τοὺς παῖδας παραζηλοῦντες τῇ τῆς προσηγορίας κοινότητι τῶν κλεινοτάτων εἰς σοφίαν ἀνδρῶν, καὶ τῷ σώζεσθαι τῇ μνήμῃ τὸ γένος τὰ τῶν προγόνων τοῖς ἐκγόνοις ὀνόματα τίθεμεν. καὶ τῶν κατὰ μεταφορὰν δὲ λεγομένων ἔστιν ἃ τοῖς ὁμωνύμοις συντάττειν δεῖ. ἐπὰν γὰρ τὸ πρᾶγμα ἴδιον ὄνομα ἔχῃ, καταχρήσηται δέ τις ἐπ' αὐτοῦ ἑτέρῳ μεταφέρων καὶ χρώμενος, οὐχ ὁμώνυμον· οὐ γὰρ τὰ τροπικῶς εἰρημένα ὁμώνυμα ἂν εἴη τοῖς κυρίως λεγομένοις· ὅταν δὲ μὴ ἔχῃ ἄλλο, τότε ἐστὶν ὁμωνυμία. οἷον τῶν ὀρῶν τὴν ὑπώρειαν καὶ τὸ τοῦ πλοίου πηδάλιον, ἔτι δὲ καὶ τὰ βαστάζοντα τὴν κλίνην καὶ τὴν τράπεζαν μέρη κοινῶς πόδας προσαγορεύομεν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ὀρῶν καὶ τῆς νηός, ἐπεὶ φθάνει πρὸ τοῦ κοινοῦ κυρίῳ ὀνόματι δηλωθῆναι τὰ πράγματα, μεταφορὰ τοῦτ' ἂν εἴη καθάπαξ καὶ οὐχ ὁμωνυμία· ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης καὶ τῆς κλίνης καὶ τῶν ζῴων μὴ ὄντος ἰδίου ὀνόματος, καὶ πάντη διαφερόντων, μόνῳ δὲ κοινωνούντων ὀνόματι, εἴη ἂν ὁμωνυμία. ἐπεὶ δὲ τὸ ὄνομα κοινὸν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ λόγου μέρεσιν, εἴη ἂν καὶ ἐν ῥήμασιν ὁμωνυμία· ὡς τὸ ἐρῶ τὸ λέξω καὶ τὸ ἐπιθυμῶ, καὶ τὸ ἠνδραπόδισται τό τε παθεῖν ὑφ' ἑτέρου καὶ τὸ δρᾶσαι εἰς ἕτερον. ἔτι πέντε ταῦτα ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων δεῖ παρατηρεῖν· ταυτότητα γένους, ταυτότητα πτώσεως, ταυτότητα γραφῆς, ταυτότητα προσῳδίας, καὶ πρὸς τούτοις τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι συνηθείας ἀμφότερα· εἰ γὰρ καθ' ἕν τι τούτων παραλλάξειεν, οὐχ ὁμώνυμα. ὁ φάρος γὰρ καὶ τὸ φᾶρος οὐχ ὁμώνυμα, ὅτι μηδὲ ὁμογενῆ· καὶ ὁ ἐλάτης ἐπ' εὐθείας ἀρρενικῶς καὶ ἐπὶ γενικῆς θηλυκῶς τοῦ φυτοῦ, ἔτι δὲ ἁγνὸς καὶ ἀγνώς, καὶ Ἄργος καὶ ἀργός, ὡς τὰ μὲν κατὰ τὴν πτῶσιν τὰ δὲ κατὰ τὴν γραφὴν τὰ δὲ κατὰ τὴν προσῳδίαν παραλλάξαντα, οὐκ ἂν εἴη ὁμώνυμα· καὶ τὸ ἅρμα δὲ ἐπεὶ παρ' ἡμῖν μὲν ἐπὶ τοῦ ὅπλου τέτακται, ἐπὶ

4 κοινῇ M 6 σμηλίον L: σμηλίον (υ supra η) B 8 ἀναφέρεται L 9 σιτίον] τί ὂν M 10 post ἀναφερόμενα add. ἓν M 15 σοφίαι B τῷ] τὸ M 16 τὸ] ὅτι M post ὀνόματα add. μὲν M τῶν] τὰ L[1] 17 δὲ om. M κἂν γὰρ M 18 καταχρήσαιτο B 20 κυρίω, ut videtur, L: κυρίοις BM 21 ὑπόρροιαν M 23 νηός sic libri 28 λέγω B 31 τὸ] ὅτι τοῦ M

τοῦ ζεύγους δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς, οὐχ ὁμώνυμον. καὶ περὶ μὲν ὁμωνύμων τοσαῦτα.

Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς· ταῦτα γὰρ κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷα, καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν ἀποδώσει λόγον· οὐσία γὰρ ἄμφω αἰσθητικὴ μεταβατική. τετραχῶς δὲ τὸ συνώνυμον τῷ ὁμωνύμῳ συμπέπλεκται. ἢ γὰρ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἑαυτοῦ ὄνομα πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο πρᾶγμα ὁμώνυμόν τέ ἐστι καὶ συνώνυμον, οἷον ὁ κόραξ ὁ ὄρνις. καθὸ μὲν κόραξ, ὁμώνυμος πρὸς τὸ ἐν τῇ θύρᾳ ὄργανον. καθὸ δὲ ὄρνις, συνώνυμος πρὸς τοὺς ἄλλους ὄρνιθας. ἢ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ διαφόροις ἑαυτοῦ ὀνόμασιν ὁμώνυμόν τέ ἐστι καὶ συνώνυμον, οἷον Αἴας ὁ τοῦ Τελαμῶνος πρὸς Αἴαντα τὸν Λοκρὸν καὶ ὁμώνυμος καὶ συνώνυμος, τὸ μὲν ὅτι Αἴας, τὸ δὲ ὅτι ἄνθρωπος. ἢ ὅτε καθ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὁμώνυμά τέ ἐστι καὶ συνώνυμα, πρὸς ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο, ὡς ὁ κόραξ ὁ ὄρνις· πρὸς μὲν γὰρ τὸ ὄργανον ὁμώνυμος, συνώνυμος δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους κόρακας. καὶ τέταρτον, ὃ τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ ὁμώνυμόν τέ ἐστι καὶ συνώνυμον, ὡς ὁ παρ' Ὁμήρῳ Μέλας. Ἄγριος· καθὸ μὲν γὰρ κύριον τὸ Μέλας, εἴη ἂν ὁμώνυμον τῷ κατὰ τὴν χρόαν μέλανι· εἰ μέντοι τύχῃ καὶ τὴν χρόαν μέλας ὁ οὕτω καλούμενος, συνώνυμος ἂν εἴη τῷ ὁμοίως μέλανι. οὕτως δὲ καὶ ὁ τὸ Ἄγριος κύριον ἔχων ὄνομα, εἰ καὶ τὴν τοῦ ἤθους προσλήψεται ἀγριότητα, ὁμώνυμός τε εἴη πρὸς τὸν τὸ ἦθος ἄγριον καὶ συνώνυμος. τούτοις δὲ κἀκεῖνα παρόμοια, ὅσα ἀπὸ τῶν ἀρετῶν παρηγμένα ἔν τισιν ὡς κύρια λέγεται οἷον Ἐλευθέριος, Φιλάρετος, Εὐφρόσυνος, καὶ ὅσα ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν, οἷον Ἰταλικός, Κρητικός, Ἐλευσίνιος. ἔτι τὸ ὁμώνυμον ἀντίφασιν ἐπιδέχεται· ὁ γὰρ γεγραμμένος ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος· τὸ δὲ συνώνυμον οὔ. τοσαῦτα καὶ περὶ συνωνύμων.

Παρώνυμα δέ ἐστιν, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος. δεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παρωνύμων ζητεῖν, τί τὸ πρῶτον καὶ τί τὸ ἀπ' ἐκείνου παρωνομασμένον, καὶ ἔτι κοινωνίαν πράγματος καὶ διαφοράν, καὶ κοινωνίαν ὀνόματος καὶ διαφοράν. τὸ γὰρ μουσικὴ γυνὴ καὶ μουσικὴ ἐπιστήμη, καὶ παρθένος καὶ παρθενική, ὡς τὰ μὲν πράγματος ἔχοντα διαφορὰν ὀνόματος δ' οὔ, τὰ δὲ τὸ ἔμπαλιν διαλλάττοντα μὲν τῷ ὀνόματι ἀδιάφορα δὲ τῷ πράγματι, οὐ παρώνυμα. εἴη δ' ἂν τῶν παρωνύμων καὶ τὰ

---

3 συνώνυμα δὲ] περὶ συνωνύμων superscribit L et al. m. M   6 τὸ] τῷ LM
11 τὰς ἄλλας M   14 ὅταν BM   15 μέντοι] μέν τι M   16 μὲν γὰρ om. M   17 ὃ τῷ αὐτῷ om. M   19 εἰ om. L   20 ὁ om. M
25 ἀντίθεσιν M   28 Παρώνυμα δὲ — παρωνόμασται (4, 2) post ἐρρέθη (4, 20) ponit B   Περὶ παρωνύμων superscriptum M: in marg. adscriptum L   30 ὁ om. M   καὶ om. B   31 πράγματος — διαφοράν (32) om. M
33 πράγματα M   34 ὀνόματα οὐ M   34 μὲν — δὲ (35) om. B
35 εἰδῶν L

πατρωνυμικὰ καὶ συγκριτικά, ἔτι δὲ ὑπερθετικὰ καὶ ὑποκοριστικά. ὑπὸ τὴν αὐτὴν δέ ἐστι κατηγορίαν τὸ παρώνυμον τῷ ἀφ' οὗ παρωνόμασται.

Πολυώνυμα δὲ γίνεται ὅταν διάφορα ὀνόματα καθ' ἑνὸς πράγματος λέγηται, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντα, ὥσπερ ἄορ, ξίφος, σπάθη, φάσγανον· σίδηρος γὰρ ἀμφίστομος ταῦτα πάντα. δεῖ δὲ μὴ τοῦτο μόνον σκοπεῖν, εἰ τοῦ αὐτοῦ πλείονα κεῖται ὀνόματα, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον φέρονται. τὸ γὰρ ἀμερὲς καὶ τὸ ἐλάχιστον καθ' ἑνὸς λεγόμενα πράγματος τοῦ στοιχείου, καὶ ἀρχὴ καὶ αἴτιον καθ' ἑνὸς ἴσως τοῦ ποιητικοῦ, καὶ κατὰ τῆς κύκλου περιφερείας τὸ κοῖλον καὶ τὸ κυρτὸν οὐ πολυώνυμα ἂν εἴη κυρίως, ἐπεὶ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦ πράγματος ἄμφω λέγεται, ἀλλ' ἰδίαν ἑκάτερον περὶ τὸ αὐτὸ ὑπεσήμαινεν ἔννοιαν. κινδυνεύει δὲ καὶ ἐν τοῖς ὁμολογουμένως πολυωνύμοις λεγομένοις ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ αὐτὸς καὶ μέροψ καὶ βροτὸς λέγηται, ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην σημασίαν ἐκδέδοται (τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἀναλογιστικόν, τὸ δὲ κατὰ τὴν τῆς διαλέκτου πρὸς τὰ ἔθνη διαφοράν, τὸ δὲ κατὰ τὸ θνητὸν τῆς συστάσεως), μὴ κυρίως πολυώνυμα λέγεσθαι. λείπεται δὴ ἐκεῖνα μόνα εἶναι πολυώνυμα, ἐφ' ὧν οὐ κατὰ τὰς διαφόρους σχέσεις τῆς μιᾶς φύσεως διάφορα κεῖται ὀνόματα, ἀλλ' ὡς κατ' αὐτήν, ἄλλου ἄλλως οὐκ ἐτυμολογικῶς ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπιτυχὸν ὀνομάσαντος. περὶ δὲ ἑτερωνύμων καὶ ἑτέρων, οὐδὲν πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγεται, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη.

Αἰτία δὲ δι' ἣν περὶ τῶν κατηγοριῶν εἰπεῖν προθέμενοι τοσαῦτα περὶ διαφορᾶς ὀνομάτων ἐφιλοσοφήσαμεν πρότερον ἐκείνων, ὡς ἐπεὶ σκοπὸς ἡμῖν περὶ φωνῶν ἁπλῶν διαλαβεῖν, σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσων ἁπλῶν νοημάτων, καὶ περὶ τῶν ὄντων σκέψασθαι οὐ καθὸ εἰσίν, ἀλλὰ καθὸ παρὰ τῶν πολλῶν καὶ νοοῦνται καὶ λέγονται, πολλαχῶς δὲ κοινωνεῖ τὰ ὄντα καὶ πολλαχῶς διαφέρει, πολυειδὴς καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων κοινωνία καὶ ἑτερότης γεγένηται, οὐκ ἦν δὲ εὐπετὲς τοῖς ἐκεῖ λεγομένοις ἕπεσθαι τῷ μὴ πρότερον περὶ τούτων ἐπεσκεμμένῳ· ἐπιστήμονος δὲ καὶ τὸ πρὸ τῆς κατὰ μέρος διδασκαλίας τὰ χρησιμεύσοντα προεκτίθεσθαι. ὅλως δὲ περὶ ὀνομάτων καὶ τῆς χρείας αὐτῶν, καὶ τί δήποτε μόνος τῶν ἄλλων φωνὴν ἄνθρωπος ἔλαβεν, ἐκεῖνο εἰπεῖν δεῖ, ὡς εἰ μὲν ἦμεν ψυχὴ μόνη, μὴ κοινωνοῦντες σώματι, οὔτε φωνῆς ἂν ἐδεήθημεν οὔτε ὀνομάτων εἰς τὸ δηλοῦν ἀλλήλοις ἃ ἐννοούμεθα, κρείττονί τινι συναφῇ τῶν ψυχῶν συναπτομένων καὶ μεταδιδουσῶν ἀλλήλαις τῶν οἰκείων διανοημάτων. τὸ συμπεπλέχθαι γοῦν σώματι τὴν τῆς φωνῆς χρείαν ἐγέννησεν· αἱ γὰρ ἀποστᾶσαι τοῦ νοῦ καὶ τῶν ὄντων ψυχαὶ καὶ διακριθεῖσαι

1 τὰ συγκριτικὰ M δὲ] καὶ M 2 post τὸ add. τε B παρώνυμα L τῷ om. M 3 Περὶ πολυωνύμων margo L γίνεται] λέγεται M πράγματα BL λέγεται M 8 ἀρχὴν M καθ' ἓν L ποιητοῦ M 9 τῆς τοῦ κύκλου M 11 ὁμολογουμένοις M: κυρίως B 12 ὅτε M 13 λέγεται M ἐπεὶ om. B 14 ἐκδέδοσθαι B γὰρ om. B ἀναλογιστικόν] cf. Plat. Crat. 17 p. 399 c 15 μὴ — λέγεσθαι (16) om. B 16 δὲ M 21 τῶν om. MB διαφορὰς M 22 ἐκείνου M: ἐκείνη (?) B 25 λέγεται M 26 καὶ ἡ τῶν] νοητῶν M 29 χρησιμεύοντα M 30 ὁ ἄνθρωπος M ἔλαβεν] ἔχει M ἐκεῖνα B 31 ψυχῇ L 32 ἐννοῶμεν M

ἀλλήλων οὐκ ἄλλῳ ἢ τούτῳ εἰς ὁμόνοιαν πάλιν συνάγονται καὶ τοῖς πράγμασι συναρμόζονται καὶ πρὸς νοῦν ἀναπέμπονται.

Τῶν λεγομένων εἶναι τὰ μέν εἰσιν ἁπλᾶ τῇ προφορᾷ, τῷ δὲ σημαινο- 2 μένῳ συμπεπλεγμένα, οἷον τρέχω (δηλοῖ γὰρ ἐμὲ καὶ τὸν δρόμον). καὶ ὅλως τὰ πρῶτα τῶν ῥημάτων καὶ δεύτερα πρόσωπα προφερόμενα ἀεὶ συννοουμένην ἔχουσι καὶ τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, καὶ ἔτι τῶν τρίτων τὰ ἐπὶ ὡρισμένων κείμενα ὡς τὸ ὕει καὶ σείει· ἔξωθεν γὰρ τὸ τῆς προνοίας προσυπακούεται ὄνομα. τὰ δὲ σύνθετα μὲν τῇ προφορᾷ, ἁπλᾶ δὲ τῇ σημασίᾳ, ὡς οἵ τε λόγοι τῶν πραγμάτων ἔχουσιν (ἓν γὰρ καὶ ταὐτόν, εἰς ὃ τὰς διαφόρους λέξεις συνείρομεν), καὶ τὰ τοιάδε· ἀγαθοδαίμων, Νεάπολις καὶ τὰ παραπλήσια. τὰ δὲ συντέθειται καὶ τῇ λέξει καὶ τῷ νοήματι, ὡς λόγον ἀπαρτίζεσθαι τέλειον, οἷον ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ τῇ τε προφορᾷ καὶ τῷ σημαινομένῳ ἁπλᾶ, οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, ἵσταται, τρέχει, νικᾷ. καὶ τούτων τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον μιᾶς τινος τῶν δέκα κατηγοριῶν ἐστι σημαντικόν, ἃς μετὰ μικρὸν διελόμενοι παραδώσομεν. πρὸ γοῦν τῆς ἐντελοῦς εἰς δέκα τῶν ὄντων διαιρέσεως καὶ τῆς ἐφ' ἑκάστῳ διδασκαλίας τὴν εἰς τέσσαρα τούτων κεφαλαιώδη τομὴν καὶ διαίρεσιν ποιησόμεθα, διὰ τὸ καὶ τὸν τέταρτον συντιθέμενον τὸν δέκα ἀπογεννᾶν τὸν ἐν ἀριθμοῖς ἐντελῆ καὶ πληρέστατον. φθάνομεν δὲ καὶ τὴν τῶν λεγομένων εἰς τέσσαρα πεποιημένοι διαίρεσιν. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἐναργοῦς τῶν πραγμάτων σημασίας φροντίζουσιν ἧττον ἔστιν οὗ ἡ τῶν συνήθων ὀνομάτων χρῆσις σπουδάζεται. καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ διαιρέσει τὰ καθωμιλημένα παρέντες τὰ ἐναργῆ προεκθήσομεν, ἀντὶ μὲν οὐσίας τῷ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ χρώμενοι, ἀντὶ δὲ συμβεβηκότος τῷ ἐν ὑποκειμένῳ· τῷ τε καθ' ὑποκειμένου καὶ οὐ καθ' ὑποκειμένου ἀντὶ τοῦ καθόλου καὶ μερικοῦ. καὶ τούτων οὕτω προευκρινηθέντων λέγομεν.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν· καὶ ὅλως αἱ καθόλου οὐσίαι, τὰ ἀπηριθμημένα ὑπὸ τὴν γενικωτάτην οὐσίαν δηλαδὴ γένη καὶ εἴδη ὑπ' ἄλληλα μέχρι τῶν ἀτόμων καθ' ὑποκειμένου καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ λεχθήσεται· κατὰ γὰρ τῶν ὑπ' αὐτὰ κατηγορεῖται, καὶ οὐκ ἐν ἑτέροις ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς τὴν ὕπαρξιν ἔχουσιν. τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται, οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῷ σώματι (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι), καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· καὶ ὅλως τὰ μερικὰ συμβεβηκότα καὶ ἄτομα οὔτε καθ' ἑτέρων λέγεται οὔτε ἐν ἑαυτοῖς ἐστι. τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ· καθ' ὑποκειμένου

---

6 ἔχει M ὡρισμένου B 7 τὸ (ante ὕει) om. LM 10 συνείραμεν B 11 τῷ ὀνόματι L 12 τε om. M 15 κατὰ μικρὸν M 16 τὴν] καὶ M 17 ποιησώμεθα L[1] 18 τέσσαρα M: $\overline{\Delta}$ B δέκατον B 20 τοῖς] τῆς M 29 οὐσίαν om. B 32 τὰ δὲ—λέγεται (33) om. M 33 ὑποκειμένη (?) B 34 μὲν om. M 37 ἐστι scripsi: εἰσί libri

δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς· καὶ τὸ καθόλου λευκὸν καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦδε τοῦ μερικοῦ λευκοῦ, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ τῷ σώματι ἐν ᾧ ὑπάρχει· καὶ ὅλως τὰ καθόλου συμβεβηκότα καὶ ἐν ἑτέροις εἰσίν (ἐν ταῖς οὐσίαις γάρ), καὶ κατὰ τῶν ὑπ' αὐτὰ μερικῶν κατηγορεῖται. τὰ δὲ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς ἵππος καὶ ὅλως τὰ μερικὰ τῆς οὐσίας καὶ ἄτομα· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. τῷ μὲν γὰρ οὐσίας εἶναι ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς καὶ οὐκ ἐν ἄλλοις ἔσται, τῷ δὲ ἐν μέρει κατ' οὐδενὸς ὡς καθόλου κατηγορηθήσεται. πλὴν ἔνια τῶν ἀτόμων, εἰ καὶ μὴ τῆς οὐσίας, τῶν μέντοι ἄλλων κατηγοριῶν οὐδὲν κωλύει, εἰ μὴ καὶ πᾶσα ἀνάγκη, ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κοινῶς συμβεβηκός. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἔν τινι ὂν συμβεβηκός ἐστιν· οὔτε γὰρ τὸ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ οὔτε τὸ ὡς ὅλον ἐν μέρεσιν, οὔτε τὸ ὡς εἶδος ἐν γένει οὔτ' αὖ τὸ ὡς γένος ἐν εἴδει· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὡς ἐν τόπῳ ἢ ἐν χρόνῳ ἢ ἐν τέλει ἢ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ ἢ ὡς ἐν τῷ κινοῦντι καὶ ἄρχοντι τὰ τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τὸ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ μόνον. διττὸν δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον, τό τε πρὸς κατηγορίαν, ὥσπερ τὰ μερικὰ τοῖς καθόλου, καὶ τὸ πρὸς ὕπαρξιν. διττὸν δὲ καὶ τοῦτο, ἥ τε ἄποιος ὕλη, ἣ κοινῶς πᾶσιν ὑπέστρωται καὶ παντός ἐστι δεκτικὴ σχήματος καὶ χρώματος καὶ συμπάσης ἄλλης ποιότητος, καὶ ὃ ποιὸν ἰδίως ὑφίστασθαι λέγομεν, οἷον ἄνθρωπος, λίθος. πολλὰ οὖν τῶν ἐγγινομένων ὡς μὲν πρὸς τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· ἅπαν γὰρ χρῶμα καὶ πᾶσα ποιότης ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ὕλῃ ἐστίν, οὐχ ὡς μέρη αὐτῆς ὄντα, καὶ ἀδύνατα χωρὶς αὐτῆς εἶναι. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, οὐχ ἅπαν χρῶμα οὐδὲ πᾶσα ποιότης ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, ἀλλὰ μόνον, ὅταν μὴ συμπληρωτικὰ τῆς τοῦ ὑποκειμένου οὐσίας ᾖ, ἃ δὴ καὶ κυρίως συμβεβηκότα ὀνομάζομεν· ὅταν δὲ οὐσίας ὦσι συστατικά, οὐσιώδη ταῦτα καὶ μέρη οὐσιῶν. καὶ δὴ τὸ λευκὸν ἐπὶ μὲν τοῦ ἐρίου ἢ τοῦ κύκνου, ἐπεὶ μὴ συντελεῖ τῇ τοῦ ὑποκειμένου οὐσίᾳ, ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι καὶ συμβεβηκός λέγομεν· ἐπὶ δὲ τῆς χιόνος συμπληροῦν τὴν οὐσίαν αὐτῇ μέρος αὐτῆς τοῦτο καὶ ὑποκείμενον τίθεμεν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ τοῦ πυρὸς θερμότης αὐτοῦ μὲν μέρος, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ τῷ σιδήρῳ· γίνεται γὰρ καὶ ἀπογίνεται τοῦ δεκτικοῦ μένοντος. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαι αἱ μὴ ἐπείσακτοι ποιότητες ἀλλ' οὐσιώδεις καὶ συμπληρωτικαὶ τῶν ὑποκειμένων μέρη οὐσιῶν εἰσι καὶ τῇ οὐσίᾳ συντάττονται. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὡς οὐκ εἴπομεν τὸ συμβεβηκὸς ὁριζόμενοι, ἐν ᾧ ἦν, χωρὶς εἶναι ἀδύνατον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐστί, διὰ τὰ ἐκεῖθεν ἀπαντῶντα περί τε τοῦ μήλου καὶ τῶν ἄλλων εὐωδῶν· πόρρωθεν γὰρ τῆς ὀσμῆς, συμβεβηκότος οὔσης, αἰσθανόμεθα· ὡς

---

1 post δὲ add. οὐδενὸς M 6 τῶν om. M¹ τοιοῦτον M¹ 8 τῷ — μέρει] ὡς δὲ μερικὰ M ὡς om. M 11 ὃ] ὅ, τι M ὑπάρχων M¹ 16 τὰ om. L¹ 18 τὸ] τοῖς M 20 καὶ (ante χρώματος) om. BM 23 ὑποκειμένη M 24 ἀδύνατον B 25 ἀλλὰ μόνον om. M: μόνον om. B 26 ὃ δὴ BM καὶ om. M συμβεβηκὸς BM 27 ὦσι om. BM post δὴ add. καὶ M 28 κύκνου] σκύθου BL 34 post οὐσίᾳ add. οὐ M

οὐκ ἂν ἐν τοῖς ὑποκειμένοις μενούσης, τοῦ αἰσθητηρίου μὴ θιγόντος, διέβαινεν ἡ ταύτης αἴσθησις πρὸς ἡμᾶς. ἀλλὰ γὰρ κἂν τὸ πρότερον ὑποκείμενον ἀπολείπῃ, ἀλλ' οὖν συνεχοῦς ὄντος τοῦ παντὸς ἢ κατὰ ἁφὴν ἢ κατὰ ἕνωσιν μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερα οὐκ ἀδύνατον, καὶ ἔσται τοῦ μήλου μὲν ἐκτός, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ τῷ ἀέρι. πᾶσα μὲν γὰρ εὐωδία καὶ ἅπαν τὸ τοιοῦτον συμβεβηκὸς μετὰ τῆς οἰκείας οὐσίας ἐστίν, ἔστ' ἂν ᾖ, καὶ οὐδέποτε ταύτης ἀποστατεῖ· ἡ δὲ οὐσία ποτὲ μὲν ἐξαπλοῦται καὶ ταῖς ἄλλαις οὐσίαις ἐγκατασπείρεται, ποτὲ δὲ μεταβάλλει εἰς ἑαυτὴν τὰ συνεχῆ καὶ πεφυκότα πάσχειν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ὁρᾶται· οὐ γὰρ ὁ ἐξ ἀρχῆς σπινθήρ ἐστιν ὁ πᾶσαν τὴν ὕλην ἐπινεμόμενος, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἐκείνου κατ' ὀλίγον πολλαπλασιασθέν. ὅτι δέ τις καὶ οὐσία συνδιαφορεῖται τούτοις, δηλοῖ τό τε μῆλον ῥυτιδούμενον καὶ δαπανώμενα τὰ θυμιάματα. καὶ πρὸς τούτοις ἐκεῖνο ἰστέον, ὡς τεσσάρων ὄντων τῶν ἐν τῇ διαιρέσει παρ' ἡμῖν προσληφθέντων, καθ' ὑποκειμένου, οὐ καθ' ὑποκειμένου, ἐν ὑποκειμένῳ, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ ἐξαχῶς συνδυαζομένων, καὶ ἀσυστάτων μὲν τῶν κατὰ μῆκος ἄμφω συζυγιῶν οὐσῶν (τὰ γὰρ ἐναντία ἀλλήλοις συνυπάρξαι ἀδύνατον), συνισταμένων δὲ τῶν κατὰ βάθος καὶ διαγωνίως, ἡμεῖς ὡς πανταχοῦ διὰ τὸ ἀνελλιπὲς τὴν κατ' ἀντίφασιν ἐξυμνοῦντες ἀντίθεσιν καὶ διαίρεσιν κἀνταῦθα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τὰς διαγωνίους συζεύξεις ὡς ἀντιφασκούσας πρότερον ἐκδεδώκαμεν.

Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου ἤγουν συνωνύμως καὶ οὐσιωδῶς, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ὁ ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται καὶ τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται. καὶ κατὰ τοῦδε τοῦ λευκοῦ λεγόμενον τὸ ἁπλῶς λευκόν, κατ' ἐκείνου δὲ τὸ χρῶμα· καὶ κατὰ τοῦ μερικοῦ δὲ ἄρα τὸ καθόλου χρῶμα κατηγορηθήσεται. τὸ μέντοι δισύλλαβον ἢ τὸ γένος κατὰ μὲν τοῦ ζῴου κατηγορηθήσεται, κατὰ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ἵππου, καθ' ὧν τὸ ζῷον, οὔ· οὐ γὰρ ὡς καθ' ὑποκειμένου κατὰ τοῦ ζῴου ταῦτα ἐλέγετο. 3

Τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης. ζῴου μὲν γὰρ διαφοραὶ τό τε πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπουν εἶναι. τῶν δέ γε ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν κατηγορεῖται, ὥστε ὅσαι κατὰ τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται. τῶν γὰρ διαφορῶν αἱ μὲν γενῶν εἰσιν, αἱ δὲ εἰδῶν· καὶ τῶν τοῦ γένους αἱ μὲν συστατικαί, ὅσαι ὑπὲρ αὐτὸ καὶ καθολικώτεραι καὶ κατηγοροῦνται αὐτοῦ, αἱ δὲ διαιρετικαί, ὅσαι διῃρημένως μὲν κατ' αὐτοῦ οὐ

---

2 ἡ ταύτης αἴσθησις om. BM ἀπολείπει B 3 post ἁφὴν add. ὡς ἐπὶ τῆς τῶν δακτύλων συμπτύξεως M post ἕνωσιν add. ὡς ἐπὶ τοῦ ἀέρος M 7 post ἐγκατασπείρεται add. ὡς ἡ τοῦ μήλου οὐσία ἡ μετὰ τῆς ὀσμῆς ἐξερχομένη M 8 δὲ om. M 18 διαγωνίας M 20 κατηγορεῖται L 22 τινὸς] παντὸς M 29 ἑτερογενῶν Aristoteles 30 ζῴων μὲν M 32 τῷ scripsi: τὸ libri δίπουν] δίπους Aristoteles 37 διῃρημέναι M

λέγονται, ὁμοῦ δὲ πᾶσαι. τοῦ δὲ εἴδους εἰσὶν αἱ εἰδοποιοὶ μόναι, ὧν ἑκάστη κατὰ τὸ ἀντιδιῃρημένον πρὸς ἕκαστον τῶν εἰδῶν ἀφορίζεται, ἀλλ' οὐχ ἅμα πᾶσαι. ὥσπερ δὲ εἴδη πλείονα πρὸς ἓν γένος, οὕτω πολλαὶ διαφοραὶ πρὸς ἓν εἶδος συντελοῦσιν· καὶ ὥσπερ ἕτερα γένη καὶ εἴδη τὰ ταῖς διαφόροις κατηγορίαις ὑποκείμενα λέγομεν, οὕτω καὶ διαφερούσας τῷ εἴδει διαφορὰς ἐπιζητοῦμεν, ἐπειδὴ πολλάκις καὶ τῶν ἑτέρων γενῶν, οἷον ζῴου καὶ σκεύους, αἱ αὐταὶ δοκοῦσι διαφοραί (καὶ γὰρ τῶν ζῴων τὰ μέν ἐστιν ὑπόποδα τὰ δὲ ἄποδα, καὶ τῶν σκευῶν ὁμοίως ὑπόποδα μὲν κλίνη καὶ τράπεζα, ἄποδα δὲ τὰ πλείονα), ἀλλ' οὐκέτι καὶ τῷ εἴδει, ἀλλὰ καθ' ὁμωνυμίαν· κατὰ μεταφορὰν γὰρ καὶ ἐξ ἑτέρου κατωνομάσθη τὸ ἕτερον. οὐκ ἀπορεῖν δὲ δεῖ οὐδὲ πρὸς τὰς διαφορὰς καὶ τὸν τοῦ εἴδους ὁρισμόν, εἴπερ τὴν μὲν κατὰ διαφερόντων τῷ εἴδει, τὸ δὲ τῷ ἀριθμῷ ὁριζόμεθα, τῷ μονοειδεῖς τινας εἶναι διαφοράς (οἷον ἀνθρώπῳ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, καὶ πυρὸς τὸ κοῦφον, καὶ γῆς τὸ βαρύ, αἳ καὶ ἀντιστρέφουσι τοῖς ὁριστοῖς), καὶ διὰ τὰ μοναδικὰ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ εἰδῶν, οἷον ἥλιον καὶ σελήνην ἐπὶ τῶν αἰδίων, ἐπὶ δὲ τῶν φθαρτῶν, οἷον ἱστοροῦσι περὶ τοῦ φοίνικος. αἱ μὲν γὰρ αὗται διαφοραί, εἰ καὶ μὴ κατὰ πλειόνων εἰδῶν λέγονται, τῷ διά τινα συντυχίαν πραγμάτων τὴν τῶν ὑποδεχομένων εἰς πλῆθος διάστασιν μὴ γενέσθαι, ἀλλ' οὖν οὕτως ἔχουσιν ὥσπερ ἂν εἰ καὶ κατὰ πλειόνων ἐλέγετο. περὶ δὲ τῶν εἰδῶν ἐπὶ μὲν τοῦ φοίνικος, εἰ καὶ μὴ ἅμα τὰ ἄτομα, ἀλλ' οὖν κατὰ διαδοχὴν πολλῶν κατηγορεῖται φοινίκων· τὸ δὲ ἐν τοῖς αἰδίοις μοναδικὸν ἐν ὕλῃ κατατέτακται καὶ συντέθειται, καὶ οὐχ ὅμοιον τῷ ζητουμένῳ παρ' ἡμῖν ἀκατατάκτῳ καὶ θεωρουμένῳ ἐν τοῖς πολλοῖς. τοσαῦτα ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν χρησιμεύσοντα τῶν κατηγοριῶν προεκθέμενοι, ἤδη ἐπ' αὐτὰς χωρῶμεν. πρότερον δὲ ὡς ἐν κεφαλαίῳ διὰ τὸ εὐσύνοπτον αὐτὰς διελώμεθα, εἶτα καὶ διεξοδικῶς καί τινα θεωρητικῶς περὶ αὐτῶν ἀπορήσομεν καὶ ζητήσομεν.

4 Τῶν δὴ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἤτοι οὐσίαν σημαίνει ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ κεῖσθαι ἢ ἔχειν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. καὶ οὐσία μέν, ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δὲ οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δὲ οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ οἷον ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ· ποτὲ οἷον χθές, πέρυσι· κεῖσθαι οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν οἷον ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι· ποιεῖν οἷον τέμνειν, καίειν· πάσχειν δὲ οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει ἢ ἀποφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ δοκεῖ κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγόμενων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ. ὡς ἂν δὲ καὶ κατ' ἐπιστημονικὴν ἔφοδον

---

1 μόνον M 7 ἐστιν om. M 8 ὁμοίως om. M 9 ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ corr. L κατὰ om. B 10 ὠνομάσθη M 11 τὸ μὲν L 13 τῶ—δεκτικῶ M 14 post διὰ add. μὲν M 15 ἀδίων L 18 γίνεσθαι BL 23 χρησιμεύοντα M 24 χωροῦμεν M 25 διελόμεθα BM 30 δὲ (post πρός τι) om. M 31 λυκίου BL 32 πέρισυ L 35 ἅπασι B

διαιρετικῶς τὰ τῶν ὄντων γένη ληφθείη (ἡ γὰρ νυνὶ τομὴ οὐ διαίρεσις ἀλλ' ἀπαρίθμησις), ὧδ' ἂν ἔχοι· τῶν ὄντων τὰ μὲν ὑπάρξεις εἰσί, τὰ δὲ ἐνέργειαι, τὰ δὲ πάθη· τὰς γὰρ δυνάμεις, ὡς μέσας ὑπάρξεων οὔσας καὶ ἐνεργειῶν, ταῖς ὑπάρξεσι συντετάχαμεν. τὰς μὲν οὖν ἐνεργείας καὶ τὰ πάθη αἵ τε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν κατηγορίαι προσειλήφασι. τῶν δὲ ὑπάρξεων αἱ μέν εἰσι καθ' ἑαυτάς, ἃς οὐσίας κατονομάζομεν, αἱ δὲ ὑφεστήκασιν ἐν ἑτέροις· καὶ τούτων αἱ μὲν κατὰ σχέσιν θεωροῦνται, αἱ δὲ ἄσχετοί εἰσι. καὶ τῶν ἀσχέτων αἱ μὲν ἀμέριστοι καὶ ἀδιάστατοι, αἷς τὸ ποιὸν ἀφορίζεται, αἱ δὲ κατὰ διάστασιν καὶ τὸν πληθυσμόν, ἃς τὸ ποσὸν περιείληφεν. τῶν δὲ κατὰ σχέσιν αἱ μὲν πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγονται, ἃς πάσας ἡ τοῦ πρός τι κατηγορία συνέσχεν, αἱ δὲ οὐ πρὸς ἀντιστρέφοντα. καὶ τούτων αἱ μὲν κατὰ τὴν πρὸς τὰ σώματα σχέσιν θεωροῦνται, αἱ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἀσώματα· καὶ τούτων τὴν μὲν κατὰ τὴν πρὸς τόπον ἡ τοῦ ποῦ ἔχει κατηγορία, τὴν δὲ κατὰ τὴν πρὸς χρόνον ἡ τοῦ ποτέ. τῶν δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὰ σώματα σχέσιν ἡ μὲν κατὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνα, ἐφ' ὧν ἱδρύμεθα ἢ ἑστῶτες ἢ καθήμενοι ἢ ἀνακείμενοι, ἅπερ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀνάγομεν, ἡ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὰ περικείμενα, ὅσα ὑπὸ τὸ ἔχειν τιθέμεθα· τὰ γὰρ σώματα, πρὸς ἃ ἡ σχέσις αὕτη, οὕτως ἔχει, ὡς ἢ ἡμᾶς ἐν ἐκείνοις ἢ ἐκεῖνα ἐν ἡμῖν ἱδρῦσθαι. καὶ ἀποχρῶσα μὲν καὶ αὕτη τῶν γενῶν ἡ εἰς δέκα διαίρεσις· διαιρεθείη δ' ἂν τὰ αὐτὰ καὶ οὕτω. τὸ ὂν ἢ ἐν αὑτῷ ὑφέστηκε καὶ ἔστιν οὐσία, ἢ ἐν ἑτέρῳ· καὶ τούτου τὸ μὲν ἐν σχέσει ἐστὶ καὶ ποιεῖ τὰ πρός τι, τὸ δὲ ἄσχετόν ἐστι. τοῦ δὲ ἀσχέτου τὸ μὲν κατὰ διάστασιν θεωρεῖται καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, τὸ δὲ ἀδιάστατόν ἐστι καὶ ποιεῖ τὸ ποιόν. καὶ οὕτω μὲν τὰς τέσσαρας καὶ κυριωτέρας τῶν κατηγοριῶν ἀπὸ διαιρέσεως ἔχομεν· ἡ δὲ τῆς οὐσίας πρὸς τὰς τρεῖς ἐπιπλοκὴ τὰς ἄλλας ἓξ ἀποτελεῖ. αὕτη γὰρ μετὰ μὲν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου ποιεῖ τὸ ποῦ καὶ τὸ ποτέ (εἴδη δὲ ποσοῦ τόπος καὶ χρόνος), μετὰ δὲ τοῦ ποιοῦ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, μετὰ δὲ τοῦ πρός τι τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν. καὶ κατὰ ταῦτα μὲν ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτοις ἡ εἰς τὰ δέκα τῶν γενῶν διαίρεσις κυριώτατα γίνοιτ' ἄν. ἀλλ' εἰ δέκα μὲν τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ ἐνταῦθα γένη, δέκα δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ νοητῷ τὰ αὐτά, πότερον ὁμώνυμος ἢ συνώνυμος ἡ κοινωνία τῶν τῇδε πρὸς τὰ ἐκεῖ; [καὶ] ἢ μηδετέρως, ἀλλ' ὡς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν· τῇ γὰρ διὰ τῶν μέσων ἐπιπλοκῇ συνέχεια μία συνάγεται τῶν πρώτων τε καὶ τελευταίων γενῶν, ἥτις οὔτε συγχεῖ τὰ ἔνυλα τοῖς ἀύλοις (πεπέρασται γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις ὅροις ἑκάτερα), οὔτε διασχίζει ἀπ' ἀλλήλων αὐτά, διὰ τὸ κοινοῖς συνδέσμοις συνέχεσθαι, καὶ ἐξηρτῆσθαι ἀεὶ τῶν κρειττόνων τὰ καταδεέστερα καὶ πάντα τοῖς ἀλύτοις δεσμοῖς τῆς ὁμοιότητος συμπεραίνεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ Πλάτων ἐν Παρμενίδῃ τὸ ἓν διὰ πασῶν διατείνει

---

2 ὕπαρξις L¹ 5 τὸ ποιεῖν B 9 πλυθυσμόν L 12 σῶμα L 13 τὰ μὲν L¹ πρὸς τὸν τόπον B κατὰ om. M¹ 15 πρὸς om. M 18 ἢ (ante ἡμᾶς) om. M 19 ἡ om. B 20 post ὂν add. γὰρ B αὑτῷ scripsi: αὐτῷ libri καὶ τοῦτο M 21 τὸ (ante μὲν) om. M 25 ἐξαποτελεῖ M μὲν om. M 26 ἤδη L 28 καὶ om. M 29 κυριωτάτη γένοιτ' ἂν M 31 καὶ delevi ἢ scripsi: εἰ libri μηδ' ἑτέρως BM 36 τοῖς L

τῶν ὑποθέσεων, εἴτε περὶ θεοῦ, εἴτε περὶ νοῦ ἢ ψυχῆς καὶ σώματος ὁ λόγος γένοιτο, κατὰ τὴν ἐπὶ πάντα προϊοῦσαν διαφορουμένην κοινότητα. ἔχει δὲ ἀπορίαν τό τε πάσχειν καὶ τὰ πρός τι, ἔτι δὲ τὸ κεῖσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰ ἐν τοῖς ἀτρέπτοις καὶ ἀπαθέσι καὶ οὖσιν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐνεῖναι ταῦτα ἰσχυριούμεθα. ἢ δυνατὸν μὲν καὶ ταῦτα κατ' ἀναλογίαν ἐκεῖ θεωρεῖν, ᾗ μόνῃ ληπτὰ τῇ μεταβάσει τὰ νοητὰ γέγονεν, εἴπερ μεθέξεις ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἱδρύσεις ἐν ἀλλήλοις καὶ ἐπ' ἐκείνοις εἰσί, καὶ τὰ μὲν αἴτια τὰ δὲ αἰτιατὰ ὑμνοῦμεν. εἰ δέ τις ἄλλως ἀκούων τοῦ πάσχειν καὶ τοῦ πρός τι μὴ ἀξιοῖ θεωρεῖν αὐτὰ ἐν τοῖς νοητοῖς, οὐκ ἀπίθανον λέγειν, ὅτι δέκα ὄντων τῶν ὅλων γενῶν, ἐν μὲν τοῖς συνθέτοις πάντα εὕροι τις, ὡς καὶ ἐν τούτῳ τὴν σύνθεσιν ἐνδεικνυμένοις (καὶ γὰρ ἐν τοῖς μερικωτέροις ἀεὶ πλείονά ἐστι τὰ ὑπάρχοντα, κατὰ μερισμὸν πλεοναζομένοις), ἐπὶ μέντοι τῶν νοητῶν οὐ πάντα ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνα τὰ τοῖς ἁπλουστάτοις προσήκοντα γένη. καὶ οὐκ ἂν εἴη διὰ τοῦτο ἡ διαίρεσις ἐλλείπουσα τῶν γενῶν· οὐ γὰρ εἴ τινα μὴ μετέχει τῶν ὅλων γενῶν, ἐλλιπὴς ἡ διαίρεσις δείκνυται, ἀλλ' ἐάν τι τῶν προτεινομένων ἔξω πίπτῃ τῆς εἰς τὰ δέκα ἀναγωγῆς, τότε ὁ καθόλου λόγος τῶν κατηγοριῶν ἐνδεὴς ἔσται.

Ἀλλ' εἰ πᾶσαν φωνὴν πράγματος σημαντικὴν εἰς ταύτας ἀνάγεσθαι δεῖ, πᾶσα δὲ φωνὴ τοῖς ὀκτὼ τοῦ λόγου ἀφώρισται μέρεσι, ἐπιστῆσαι δεῖ, πῶς ἔσται ἡ διανομή. τὸ μὲν ὄνομα ὅτι ἀνάγεται ὡς εἰς ἀρχὰς τὰς κατηγορίας, δῆλον (ἢ γὰρ οὐσίαν σημαίνει ὡς τὰ κύρια, τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια, ἢ μίαν τῶν ἐννέα ὡς τὰ ἕτερα, εἰ μήπω εἴη τι τῶν ἀδήλων καὶ ἀσημάντων), καὶ περὶ τοῦ ῥήματος δέ, ὡς διώρισται πρότερον, ὅτι τὰ τρίτα τῶν ὁριστικῶν εἰς τὰ γένη ἀνάγεται· δήλη δὲ καὶ ἡ μετοχή, ὅπως ἔχει συμπλοκῆς. περὶ δὲ τῶν ἄλλων οἷον συνδέσμων, ἄρθρων, προθέσεων καὶ τῶν λοιπῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ῥηματικῶν ἐγκλίσεων ἔξω μιᾶς τῆς ὁριστικῆς τί χρὴ λέγειν; καὶ πρὸ τούτων τὰς στερήσεις καὶ ἀποφάσεις ἐν τίνι ἀνάξομεν καὶ πῶς; ἢ περὶ μὲν συνδέσμων καὶ ἄρθρων καὶ τῶν ὑπολειπομένων τοῦ λόγου μερῶν ἐκεῖνο λέγομεν, ὡς ἐν οὐδεμιᾷ τῶν κατηγοριῶν ἀναχθήσεται· οὐ γὰρ προηγουμένη αὐτῶν ἐστιν ἡ σημασία, ἀλλὰ συσσημαίνουσιν, ὥσπερ τὰς διπλᾶς εἰώθαμεν παραγράφειν καὶ τὰς κορωνίδας, αἳ καθ' ἑαυτὰς οὐ σημαίνουσί τι, τοῖς γεγραμμένοις δὲ συσσημαίνουσι, καὶ διαφερόντως οἱ σύνδεσμοι· κόλλῃ γὰρ ἐοίκασι, τὰ τοῦ λόγου στοιχεῖα συνδέοντες· ὡς μᾶλλον λέξεως ἢ λόγου στοιχεῖα τυγχάνειν. αἱ ἐγκλίσεις δὲ καὶ αἱ στερήσεις αἱ μὲν ὡς πτώσεις ῥήματος τῇ ὁριστικῇ συνταχθήσονται καὶ πρὸς τὴν εἰς τὰ γένη ἀναγωγὴν ἐκείνῃ συνέψονται, τὰς δὲ ἀποφάσεις καὶ στερήσεις τῆς αὐτῆς τιθέναι κατηγορίας, ἧς καὶ τὰς ἕξεις καὶ καταφάσεις, εὔλογον. τὸ γὰρ ἀνυποδετεῖν τῆς αὐτῆς ἐστι κατηγορίας, ἧς καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι, καὶ ὁ οὐκ ἄνθρωπος τῆς αὐτῆς τῷ ἀνθρώπῳ. ὃ γὰρ ἡ κατάφασις

1 ἢ σώματος B 2 ἔχοι L 10 τὴν θέσιν M ἐνδεικνύμενος M 12 τὰ τῆς L[1] 14 μετέχῃ B ἐλλειπὴς BM 15 πίπτει L 17 post εἰ add. καὶ M 18 φωνῇ L τοῖς] τῆς L 22 διώρισται cf. p. 5, 6 sq. 23 συμπαραπλοκῆς M 25 post χρὴ add. καὶ M 26 τῶν συνδέσμων M 28 προηρημένη M ἐστιν om. M 32 ἐγκλήσεις M 33 συνταχθήσεται M 35 ὑστερήσεις L 37 τῷ] τὸ L

εἶναι τίθησιν, ἡ ἀπόφασις ἀναιρεῖ· ὡς γοῦν ἄμφω περὶ αὐτὸ στρεφομένας καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι κατηγορίας τίθεμεν. κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ἐνταῦθα τὸ ὡρισμένον καὶ ἀόριστον ὄνομα ἢ ῥῆμα καταχρώμενοι λέγομεν.

Ἐπεὶ δὲ ἁπλᾶς εἶναι τὰς τῶν κατηγοριῶν σημαντικὰς φωνὰς χρή, διττὸν δὲ τὸ ἀσύμπλοκον, τό τε κατὰ λέξιν καὶ κατὰ δύναμιν, ἐν τούτοις ὁποτέρως δεῖ διαιτᾶν; μήποτε τὴν κατὰ σημασίαν ζητεῖν ἁπλότητα χρὴ παρέντας τὴν λέξιν, καὶ εἰς τοσαῦτα τὸ τῇ φωνῇ ἀνάγειν ἕν, εἰς ὅσα καὶ ἡ λέξις ἐδήλωσεν. φανερὸν οὖν ὡς τὸ περιπατῶ καὶ ζῶ ὑπό τε τὴν οὐσίαν θήσομεν καὶ τὸ ποιεῖν· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ταῦτα κατὰ δύναμιν τῶν λόγων τῶν ἐντελῶν, οἷον ἄνθρωπος τρέχει ἢ διαλέγεται. καὶ τὸ αἰκίζομαι δέ, πάθος δηλοῦν καὶ ἐνέργειαν, ὁμοίως καὶ τὸ ἐποιησάμην, ἐλουσάμην, καὶ ὅσα τῆς μέσης εἰσὶ διαθέσεως, ὑπό τε τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀνάξομεν. καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων δὲ ὡσαύτως· τὸ γὰρ βορέας εἰ μὲν δηλοῖ τὸ πνεῦμα, ὑπὸ τὴν οὐσίαν, εἰ δὲ τὸ κλίμα, ὑπὸ τὸ ποῦ· καὶ ὅλως τὰ ὁμώνυμα πρὸς τὰς διαφόρους σημασίας καὶ τὴν εἰς τὰ γένη διανομὴν διάφορον ἕξουσιν. ὥσπερ δὲ μίαν φωνὴν διείλομεν εἰς διάφορα, οὕτω καὶ πολλάς ἔστιν ὅτε εἰς μίαν κατηγορίαν συνάξομεν, ὡς ἔχουσιν οἱ ὁρισμοὶ πάντες· ἓν γὰρ τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν τῷ ἀνθρώπῳ κατηγορίαν. ἀλλὰ τὸ σημεῖον καὶ ἡ μονάς, ἔτι δὲ κίνησις καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐν τίσι τῶν γενῶν καὶ ὅπως ἕξουσι τὴν ἀναγωγήν; ἢ τὸ μὲν σημεῖον ἐν τῷ ποσῷ καὶ τὸ ἓν τίθεσθαι δεῖ (ἀρχαὶ μὲν γὰρ τὸ μὲν τοῦ συνεχοῦς τὸ δὲ τοῦ διωρισμένου· ὁμογενεῖς δὲ αἱ ἀρχαὶ τοῖς ὧν εἰσιν ἀρχαί), κίνησιν δὲ καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κοινῶς θεωρεῖν ἐν ἅπασι προσήκει τοῖς γένεσιν. εἰ δὲ καὶ τὸ ἓν ἐφ' ὅσα τὸ ὂν διαιρεῖσθαι ὁμωνύμως θείημεν, περὶ αὐτοῦ τὰ εἰκότα λέξομεν.

Ἐπὶ τοσοῦτον καὶ περὶ τούτων πραγματευσαμένους ἑξῆς ἂν εἴη περὶ ἑκάστης τῶν κατηγοριῶν εἰπεῖν, διαιροῦντας καὶ ὑπογράφοντας, καὶ πρῶτον περὶ οὐσίας· αὕτη γὰρ τῶν ἄλλων προέχει καὶ φύσει καὶ τάξει καὶ ἀξιώματι.

Οὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ 5
μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς βοῦς. τριττῆς γὰρ οὔσης τῆς οὐσίας, τῆς μὲν νοητῆς καὶ ἀύλου καὶ ἀσωμάτου, τῆς δὲ διανοητῆς τῆς ἐν κοινότητι θεωρουμένης, τῆς γενικῆς δηλαδὴ καὶ εἰδητικῆς, καὶ ἔτι τῆς αἰσθητῆς, περὶ τῆς αἰσθητῆς ὁ λόγος ἡμῖν. τριχῶς δὲ καὶ ταύτης νενεμημένης, κατά τε τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ σύνθετον, τὴν κατὰ τὸ σύνθετον οὐσίαν πρώτην ἐνταῦθα καὶ μάλιστα λέγομεν. τῇ τε γὰρ αἰσθήσει ἐναργεστάτη πασῶν καὶ εἴδους καὶ ὕλης συλληπτικὴ καὶ τοῖς πολλοῖς γνώριμος, καὶ τῷ ὑποκεῖσθαι πρώτως ταῖς τε κοιναῖς οὐσίαις τὸ κατηγορεῖσθαι δίδωσι καὶ τοῖς συμβεβηκόσι τὸ εἶναι. σεμνύνοντες δὲ αὐτὴν ἐξ ἀποφάσεως τὴν ὑπογραφὴν ἀπεδώκαμεν, τῇ ἀναιρέσει

1 στρεφομένων B 6 post μήποτε add. χρὴ LM 13 τὸ μὲν γὰρ M εἰ καὶ δηλοῖ M 15 τὴν om. M 19 τῷ δυνάμει L ἐν — ἐνεργείᾳ (22) om. M 28 οὐσία δὲ] περὶ οὐσίας superscribit L: in margine adscribit B ἡ κυριωτάτη καὶ M πρῶτος L: πρώτη M 33 τριχῶς] τριττῆς M 35 καὶ ἤδη καὶ M 36 τῷ] τὸ M πρῶτα M 37 τε om. M 38 ἀπογραφὴν ἀποδεδώκαμεν M

τῶν ὧν οὐκ ἔστι τὴν φύσιν αὐτῇ καὶ τὸ ὅ ἐστι θέμενοι. οὐ πανταχοῦ δὲ τοῦτο ποιεῖν εὐχερές, ἀλλ' ἐν οἷς ἀντιδιήρηται τὰ ἀποφασκόμενα καὶ τὸ πλῆθος τῶν προσληφθέντων συνῄρηται. δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται τὰ εἴδη, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι, ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, Σωκράτης τυχὸν ἢ Πλάτων, ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῶον. δεύτεραι οὖν αὗται οὐσίαι λέγονται. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου καὶ κατηγορεῖταί γε τοὔνομα· τὸν γὰρ ἄνθρωπον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· ὁ γὰρ τὶς ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῶον. ὥστε καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. τῶν δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων (ταῦτα δέ εἰσι τὰ τῇ οὐσίᾳ ἀντιδιῃρημένα ἐννέα γένη) ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων οὔτε τοὔνομα οὔθ' ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου (οὔτε γὰρ ἡ ψυχὴ ἐπιστήμη λέγεται, εἰ μήπου κατὰ παρωνυμίαν εἴποιμεν αὐτὴν ἐπιστήμονα, οὔτε ὁ τῆς ἐπιστήμης λόγος κατὰ τῆς ψυχῆς λέγεται· οὐ γάρ ἐστιν ἕξις θεωρητικὴ ἡ ψυχή· ἀλλ' οὐδὲ τὸ χρῶμα κατὰ τοῦ σώματος οὐδὲ ὁ λόγος αὐτοῦ), ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει ποτὲ κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον· οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι, κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου (λευκὸν γὰρ τὸ σῶμα λέγεται), ὁ δὲ λόγος τοῦ λευκοῦ οὐδέποτε κατὰ τοῦ σώματος κατηγορηθήσεται. ὥστε τἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστι. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων, οἷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον κατηγορεῖται· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅλως. πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι· οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι. εἰ γὰρ μὴ ἐν τινὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστι. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους· ἔγγιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστιν, οἰκειότερον καὶ γνωριμώτερον ἀποδώσει τὸ εἶδος ἀποδιδοὺς ἢ τὸ γένος, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον γνωριμώτερον ἀποδοίη τις ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῶον· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἀποδοίη δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν ταύταις εἶναι διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι πρῶται

---

5 τυχὼν libri 9 ὁ om. M 14 δὲ om. M 19 δὲ] μὲν M 21 τὸ om. M 23 ἤτοι] εἴτε M 24 αὐταῖς] αὐτή M εἰσι B 25 κατηγορεῖσθαι LM 26 τὸ ζῶον om. M 30 ὑποκειμένῳ L 37 ἂν ἀποδοίη BM 38 τὸ om. L

λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει. ὑπόκειται γάρ πως τὸ εἶδος τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲ γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσεις κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲ γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστὶν ἢ ὁ τὶς βοῦς. διττῆς γὰρ οὔσης τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ὁδοῦ, τῆς μὲν καθ' ἣν ἀπὸ τῶν μερικωτέρων πρὸς τὰ καθολικώτερα καὶ γενικώτερα ἀναγόμεθα, τῆς δὲ καθ' ἣν τὸ ἓν καὶ κοινὸν εἰς τὰ προσεχῆ καὶ ὁμόστοιχα τέμνομεν, τὸ μὲν μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐν οὐσίαις καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον κατὰ τὴν εἰς βάθος θεωρεῖται ἀντεξέτασιν καὶ διαίρεσιν, τὸ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον καὶ τὸ ἐπ' ἴσης καὶ τὸ ταὐτὸν ἐν τῇ κατὰ πλάτος παραβολῇ καὶ παραθέσει γινώσκεται.

Εἰκότως οὖν μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας μόνα τῶν ἄλλων τὰ τούτων εἴδη καὶ γένη δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γὰρ τινὰ ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς οἰκείως ἀποδώσει· καὶ γὰρ γνωριμώτερον ποιήσει ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τῶν δὲ ἄλλων εἴ τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς, οἷον ἢ λευκὸν ἢ τρέχει ἢ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε εἰκότως ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων οὐσίαι λέγονται. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι κυριώτατα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται· τὸν γὰρ τινὰ ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς

Ἐπεὶ δὲ διείλομεν κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν, πόσαι καὶ τίνες εἰσὶν οὐσίαι, ὑπόλοιπον ἂν εἴη ζητεῖν τά τε κοινῶς προσόντα καὶ τὰ ἰδίως αὐτῇ· εἰ μὲν γὰρ ἦν ὅρον ἑκάστου τῶν γενῶν ἀποδιδόναι, ἧττον ἔδει φροντίζειν τῆς τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς παραδόσεως· τῷ γὰρ ὁρισμῷ ἥ τε φύσις ὅλη καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ κατεφαίνετο· νυνὶ δὲ τῷ μὴ εὐπορεῖν τούτου, ἀλλὰ τὸ τῆς κατανοήσεως ἐν ὑπογραφῇ ποιεῖσθαι καὶ παραδείγμασιν, εἰκότως ἐδέησε τῆς τῶν ὑπαρχόντων κατανοήσεως, τῶν τε κοινῶν καὶ μάλιστα τῶν ἰδίων. καὶ πρὸς τούτοις τὸ κυρίως ἀποδιδόμενον ἴδιον κατὰ μὲν ἀκρίβειαν καὶ κυριότητα ὑφεῖται τοῦ ὁρισμοῦ, πρὸς δὲ τὴν τοῦ ὑποκειμένου σαφήνειαν καὶ φανέρωσιν ἧττον ἢ οὐδαμῶς. ἐπεὶ δὲ πανταχοῦ διὰ ζητήσεως τὸ ἀληθὲς ἐξευρίσκομεν, πρῶτον περιπεσούμεθα τοῖς ὁλοσχερῶς λεγομένοις ἰδίοις, καὶ διελέγξαντες αὐτὰ οὕτως ἐπὶ τέλει τὸ ἀληθὲς παραδώσομεν.

---

3 κατὰ (post εἴδη) om. LM 4 γένος τοῦ εἴδους M 7. 8 δευτέρων οὐσιῶν B 12 τὸ (ante ἧττον) om. M 18 ἄνω̃ν M[1] 21 ὅτοιοῦν L 24 κυριώταται M 25 ἔχει M 29 τῶν om. BL 32 τῶν om. M 37 σαφήνειαν καὶ repetit M

Καὶ δὴ πρῶτον τῶν ἄλλων ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι κοινὸν κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσιν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς λέγεται ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῶον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. τῶν δέ γε δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις καὶ τὸν τοῦ ζώου. ἔτι τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα φθαρῆναι δύναται σωζομένων τῶν ὑποκειμένων, ὥσπερ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μουσικόν· τὰ δὲ εἴδη καὶ τὰ γένη οὐ δύναται φθείρεσθαι μενόντων τῶν ἀτόμων καθ' ὧν λέγονται· μᾶλλον μὲν οὖν ἐκείνων οἰχομένων τὰ καθόλου μένει. ὥστε οὐκ ἂν εἴη οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὔτε γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν ἐστὶν οὔτε τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται, καθ' οὗ ἂν λέγοιτο ἡ διαφορά, οἷον εἰ τὸ πεζὸν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ἡ γὰρ διαφορά, ποιότης οὖσα οὐσίας, τῶν τε συμβεβηκότων καὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ σύνδεσμος, καὶ διὰ μέσης αὐτῆς τά τε συμβεβηκότα καὶ ἡ οὐσία συνάπτονται, καὶ οὕτω τῶν πάντη διαφερόντων κατὰ τάξιν φυσικὴν ἡ ἕνωσις γίνεται. ἡ γὰρ φύσις οὐκ ἄμεσον τὴν εἰς τἀναντία ποιεῖται μετάβασιν· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν φυτῶν ἀθρόως ἐπὶ τὰ ἐντελῆ τῶν ζώων ἐβάδισεν· ἀλλὰ τὴν μεταξὺ τῶν ζωοφύτων οὐσίαν ὑπέστησεν, οὐδ' ἀπὸ τοῦ λευκοῦ πρὸς τὸ μέλαν ἦλθεν, μὴ τοῦ φαιοῦ μεσιτεύοντος. οὕτω κἀνταῦθα συναγωγὸν ἀμφοτέρων τὴν διαφορὰν συνεστήσατο, μέρος οὖσαν οὐσίας καὶ συμπληροῦσαν αὐτήν. μὴ ταραττέτω οὖν ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μήποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι· οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο, τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι, ἀλλὰ τὰ μὴ ὡς μέρη. εἰ δὴ κοινὸν κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, τί ἂν περὶ τοῦ νοῦ ἢ τῆς ψυχῆς φήσαιμεν καὶ πρὸ τούτων περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν; αἱ μὲν γὰρ ἐν νῷ ὑφεστήκασιν, ὁ δὲ ἐν ψυχῇ, ἡ δὲ ἐν σώματι. ἢ μὴ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ μηδὲ κατὰ συμβεβηκότα τὴν ἐν τούτοις εἶναι δεῖ λέγειν μέθεξιν, ἀλλ' ὡς οὐσίαν ἐν ἑτέρᾳ οὐσίᾳ, τὴν κατ' ἐνέργειαν ἐν τῇ κατὰ δύναμιν καὶ τὴν

---

5 ἀνθρώπου λέγεται M post ἔστιν iterat τῶν δὲ δευτέρων — ἐν ὑποκειμένῳ (3.4) M 11 κατηγορήσης BL[1] 13 δύνανται M φθαρῆναι M 14 λέγεται M 18 οὔτε — οὔτε scripsi: οὐδὲ — οὐδὲ libri 24 τῶν om. LM 26 ἀθρόως] εὐθέως M τὴν] τὰ L[1] 29 οὖσαν οὐσίαν L 30 ὡς om. M τοῖς λόγοις M 32 εἰ δὲ M 35 ἐν τῇ ψυχῇ L 36 τὴν] τοῖς M εἶναι om. M

χωριστὴν καὶ ἀσώματον ἐν τῇ ἀτελεῖ καὶ σωματικῇ, καὶ τὴν συνέχουσαν καὶ κρατοῦσαν ἐν τῇ ἐχομένῃ καὶ ἀρχομένῃ, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ ἐν νηὶ κυβερνήτην ἐνεῖναι λέγοιμεν ἢ ἐν ἅρματι ἡνίοχον.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως τὰ ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων κατηγορίαι ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας οὐδεμία ἐστὶ κατηγορία· κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορεῖται, τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τοῦ εἴδους καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. καὶ τὸν λόγον δὲ αἱ πρῶται οὐσίαι ἐπιδέχονται καὶ τὸν τῶν εἰδῶν καὶ τὸν τῶν γενῶν, καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸν τοῦ γένους· ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου φυσικῶς λέγεται καὶ οὐσιωδῶς, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχονται τὰ εἴδη τε καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ γε ἦν, ὧν καὶ τοὔνομα κοινὸν καὶ λόγος ὁ αὐτός· ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ διαφορῶν συνωνύμως λέγονται. ἀλλὰ πῶς οὐσίας μόνης καὶ διαφορᾶς τὴν συνώνυμον κατηγορίαν ἐθέμεθα, ὁρῶντες ἐνοῦσαν κἂν ταῖς ἄλλαις τῶν κατηγοριῶν αὐτήν; πάντα γὰρ τὰ ἐν ἐκείναις γένη καὶ εἴδη συνωνύμως κατὰ τῶν ὑπ' αὐτὰ λέγεται. καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη κατὰ τῆς γραμματικῆς, ἡ δὲ κατὰ τῆς ἐν τῷδε τῷ γραμματικῷ συνωνύμως ῥηθήσεται. ἢ πρώτως μὲν τῇ οὐσίᾳ καὶ κυριώτατα τοῦτό ἐστι, μεταφέρεται δ' ἐκεῖθεν καὶ μεταδίδοται καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ὥσπερ καὶ τὸ χρῶμα οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι τοῦ λευκοῦ λέγομεν, κατὰ τὴν ἕξιν τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῆς οὐσίας τὸ οὐσιῶδες μετάγοντες καὶ ἔτι κατὰ τὸ κοινῶς σημαινόμενον· πᾶσα γὰρ ἁπλῶς ὕπαρξις, εἴτε καθ' ἑαυτὴν ἔσται εἴτε πρὸς ἕτερον ἥδρασται, οὐσία λέγεται, ὥσπερ καὶ ὄν.

Τρίτον δὲ οὐσίας παρακολούθημα τὸ δείξει ὑποκεῖσθαι καὶ οἷον τῇ χειρὶ παραδηλοῦσθαι καὶ ἀθρόως τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνεσθαι· πᾶσα γὰρ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ὡς γὰρ ἐν ποιῷ τὸ τοιόνδε καὶ ἐν ποσῷ τὸ τοσόνδε οἰκείως καὶ προσφυῶς λαμβάνεται, οὕτω τὸ τόδε δεικτικὸν ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ καταλλήλως ἀποδοθήσεται. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε τι σημαίνει· ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενον· ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπον ἢ ζῷον, οὐ μὴν ἀληθές γε, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνειν· οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ τὸ λευκόν (οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει

1 χωριστικὴν M ἀτελῆ L[1] 3 ἐκεῖναι L: εἶναι M 7 τῶν δὴ M 8 γένους L 9 τῶν ἀτόμων M 11 καὶ (post ἐπιδέχονται) om. BM 12 τῶν τοῦ L 14 τε om. M 15 καὶ ὁ λόγος M 16 λέγεται M 17 κἂν L 19 ἢ ἐπιστήμη L 21 κυριώτατον M 23 κατὰ scripsi: καὶ libri 28 ἀθρόον M 29 τῷ (ἐν supra) ποιῷ M ἐν τῷ ποσῷ M 30 δεικτικῶς M 31 καὶ ταλλήλως M 32 ἓν] ἐν M 34 ἄνθρωπος BL 35 οὐ γὰρ ἔνεστι L

τὸ λευκὸν ἀλλ' ἢ ποιόν), τὸ δὲ εἶδος τῆς οὐσίας καὶ τὸ γένος περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῷον εἰπών, ἐπὶ πλεῖον περιλαμβάνει ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ πῶς τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἄνθρωπον καὶ ζῷον, ἔτι δὲ καὶ λογικὸν καὶ θνητὸν λέγομεν, εἰ μὴ πάντα ταῦτα τάδε ἐστίν; ἢ ὅτι τὰ εἴδη τὰ καταταχθέντα τάδε λέγειν οὐκ ἄτοπον, ὁ λόγος δὲ ἦν περὶ τῶν καθ' ἑαυτὰ ἐπινοουμένων. οἱ μέντοι τοῖς εἴδεσι καὶ τοῖς γένεσι διδόντες ὑπόστασιν καὶ ὅλως οἱ τὰς ἰδέας εἰσάγοντες καὶ τὸ τάδε ταῦτα εἶναι ἑπόμενον ταῖς ὑποθέσεσιν ἔχουσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἄτομος οὐσία, ᾗ καὶ κυρίως τὸ τόδε πρόσεστι, τριττὴ κατά τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ συνάμφω, τὸ τόδε κατὰ πάντα ῥηθήσεται. ⟨ὥστε⟩ οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ τοῦτο οὐσίας ἴδιον· ἐλλείπει γὰρ ὥσπερ τὸ πλεονάζειν τὰ πρὸ αὐτοῦ.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν ἐναντίον αὐταῖς εἶναι. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον. οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ ζῴῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐ μόνης δὲ τοῦτο τῆς οὐσίας ἐστίν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ· τῷ γὰρ διπήχει ἢ τριπήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τοῖς δέκα οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί, εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ· τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδὲν οὐδενί ἐστιν ἐναντίον. πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους ἐπὶ τὰς ἀντιδιῃρημένας τῶν οὐσιῶν, ἐναντιοῦσθαι λέγοντας τὸ σῶμα τῷ ἀσωμάτῳ ἢ τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ, οὕτω δεῖ ἀπαντᾶν ὡς εἰ μὲν ἀπόφασις τοῦ σώματος τὸ ἀσώματον ἢ τοῦ λογικοῦ τὸ ἄλογον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀπόφασις ἐναντίον· εἴτε δὲ καταφατικὴν ἔχει δύναμιν εἶδός τι δηλοῦσαν ἕτερον τοῦ σώματος καὶ τοῦ λογικοῦ, οὐκ ἂν οὐδὲ οὕτως εἴη ἐναντίον. πῶς γὰρ τὸ παράγον καὶ τάττον ἐναντίως ἔχει πρὸς τὸ παραγόμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ ταττόμενον; νοῦς γὰρ καὶ λόγος ὑφίστησι τά τε σώματα καὶ τὰ ἄλογα. ἀλλ' οὐδὲ εἶδος εἴδει ἐναντίον, ὡς ἂν εἴποι τις περὶ πυρός τε καὶ ὕδατος, ἀλλὰ κατὰ τὰς διαφορὰς καὶ ποιότητας τοῖς στοιχείοις ἡ ἀντίθεσις γίνεται. ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τὴν ἐναντίωσιν θέμενοι ἧττον ἄτοπα λέγουσι, καὶ τῇ οὐσίᾳ τὴν μὴ οὐσίαν ἀντιτιθέντες ἢ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ φύσει τὴν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν τῶν χειρόνων ἀρχὴν τῇ τῶν βελτιόνων. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὂν λέγουσι τὸ μηδαμῶς ὄν, οὐδεμίαν ἕξει τὴν σχέσιν ἢ τὴν παράθεσιν πρὸς τὸ ὄν· εἰ δὲ μετέσχε πη τοῦ ὄντος, πῶς πάντῃ κεχώρισται ἢ τῷ ὄντι ἀντίκειται, ὅ γε αὐτοῦ μετείληφεν; εἰ δὲ ὡς οὐσίαι δύο κεχωρισμέναι, αὐτὸ τὸ εἶναι ἓν ἕξουσιν. εἰ δὲ κατ' ἐκβεβηκυῖαν ἑτερότητα ἐξῄρηνται καὶ ἀλλήλων ἀφίστανται, ὡς καθάπαξ ἠλλοτριωμέναι καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχουσαι, οὐδὲ τῆς τῶν ἐναντίων μεθέξουσι σχέσεως. καὶ εἰ μέν, ὥσπερ εἴωθε λέγεσθαι, ἀπὸ τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὄν, οἷον ἀπὸ τοῦ θείου καὶ ἀΰλου καὶ νοητοῦ τὸ αἰσθητὸν

---

1 ἢ τὸ ποιόν M 1. 2 τὸ ποιὸν om. L[1] 3 παραλαμβάνει M 6 καταχθέντα M 7 γένεσι καὶ τοῖς εἴδεσι M 11 ὥστε addidi 13 μηδὲν] μὴ M 14 οἷον — ἐναντίον (16) om. M 16 γὰρ om. M 17 δηπήχει B[1]L 22 δεῖ] δὴ M 26 αὐτῆς M 27 εἴπῃ M 30 ἀντιθέντες M ταῖς — φύσεσι M 33 πάντως M 34 αὐτοῦ] αὐταῖς M ὡς om. M 36 ἔχουσιν M

παράγεται καὶ ὁρώμενον, ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔσχατον καὶ ἀπὸ ποιητοῦ ποίημα, πῶς ἂν ἔχοι πρὸς αὐτὸ τὴν ἐναντίωσιν κατὰ τὸ πάντη ἀπ' αὐτοῦ κεχωρίσθαι, εἴπερ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὅλην ἔσχεν ὑπόστασιν; εἰ δέ γε ἐξ ἀρχῆς καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν, διὰ τί τὸ μὲν ἔσται ὂν τὸ δὲ μὴ ὄν, ἢ τὸ μὲν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακόν, εἴπερ ἀρχαὶ ἄμφω καὶ αἴτια; πῶς δὲ καὶ συνῆλθε τὰ δύο, ἄπορον εὑρεῖν. εἰ δὲ τρίτου δέοι τοῦ συνάξοντος, πῶς ἔσται ταῦτα πρῶτα καὶ ἀνώτατα ἐναντία, ὥσπερ ἐλέγετο; εἰ δὲ ἀσύνακτα μεμενήκασι, πῶς γένεσις ἐπετελέσθη καὶ τόδε τὸ πᾶν; τοσαῦτα οὖν καὶ ἔτι πλείω ἄτοπα ἕψεται τοῖς ἐν τάξει ἀρχῆς μετὰ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ μὴ ὂν καὶ τὸ κακὸν ἀπολείπουσιν.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι ἐναντίωσιν ἴδιον τῆς οὐσίας ἐφάνη, μεταβῶμεν ἐφ' ἕτερον· δοκεῖ γὰρ ἡ οὐσία οὐκ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον οὐσία καὶ ἧττον οὐσία (τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἔστιν· ἐν οἷς γὰρ διαιροῦντες τὰς μὲν οὐσίας πρώτας καὶ μάλιστα, τὰς δὲ δευτέρας καὶ ἥττονας ὠνομάζομεν, τί ἄλλο ἢ τοῦτο παρεδηλοῦμεν; καὶ μετὰ μικρὸν δέ, ὁπηνίκα τὰς μὲν ὡς νοητὰς καὶ ἀύλους θεωρῶμεν, τὰς δὲ ὡς αἰσθητὰς καὶ ὑλικάς, ἢ τὰς μὲν λογικὰς τὰς δὲ ἀλόγους, τὸ κἂν τῇ οὐσίᾳ παρεῖναι τὸ ἀτιμότερον καὶ τὸ τιμιώτερον παριστάνομεν), ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν ὁμοταγῶν καὶ ὁμοστοίχων ἑκάστη οὐσία τοῦτο, ὅπερ ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν αὕτη ἡ οὐσία ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ οὔθ' ἕτερος ἑτέρου· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος, ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλὸν λέγεται, καὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὂν μᾶλλον λευκὸν λέγεται εἶναι νῦν ἢ πρότερον, καὶ θερμὸν ὂν μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία οὐδὲν μᾶλλον οὐσία καὶ ἧττον λέγεται· οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται, οὐδέ γε τῶν ἄλλων οὐθέν, ὅσα ἐστὶν οὐσία. ἀλλ' οὐδὲ τῷ λογικώτερον ἄνθρωπον ἀνθρώπου λέγεσθαι κατὰ τὴν οὐσιώδη λογικότητα διαφέρειν αὐτοὺς εἴποιμεν (ἐκείνη γὰρ ἐπ' ἴσης) ἀλλὰ κατὰ τὴν ἕξιν ἢ τὴν ἐνέργειαν. ὁ μέντοι περὶ τῆς ὕλης λόγος ἐν τούτοις προσίσταται· οὐσία γάρ πως οὖσα μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται καὶ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, καὶ ὅλως τὰ ἐναντία ἐν αὐτῇ φανταζόμεθα. ἢ καθὸ μὲν δυνάμει πάντα, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν διαφέρει (ἴσην γὰρ καὶ ὡσαύτως τὴν πρὸς ὅλα τὰ ὄντα ἔμφασιν καὶ ὑποδοχὴν ἔχει), ἀπὸ μέντοι τῆς πρὸς τὸ εἶδος σχέσεως ἡ τοιαύτη παράλλαξις αὐτῇ παραγίνεται. ὥστε οὐκ ἂν ὅλως ἐπιδέχεται ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι αὐτὴν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. καὶ γὰρ τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· ἀριθμὸς γὰρ ὁ γ' τοῦ δ'

1 παράγεται Diels: παράγεσθαι libri τοῦ om. B 2 ἔχοι scripsi: ἔχοιεν libri αὐτὰ M τῶ L αὐτῆς κεχώρισται M 3 αὐτῶν M 4 διὰ τί ὁ μὲν M 7 ἀνωτάτω B 8 τοῖς] τῆς M 9 κακὸν om. M 14 γὰρ (post μὲν) om. L 15 ὀνομάζομεν M 16 παραδηλοῦμεν M 18 ἀτιμώτερον L 21 αὐτὸς scripsi: ἑαυτὸς libri 24 post ἑαυτοῦ add. δὲ M 28 τὸ M 36 οὐκ ἔστι — ἧττον (37) om. M

οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδὲ τόπος τόπου οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν.

Μάλιστα δὲ ἴδιον οὐσίας δοκεῖ τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ μεταβολὴν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν, οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτον προσενεγκεῖν, ὅσα μή ἐστιν οὐσία, ὃ ἓν ἀριθμῷ ὂν δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν, οἷον τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται λευκὸν καὶ μέλαν, οὐδὲ ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ ἔστιν οὐσία. ἡ δέ γε οὐσία, ἓν καὶ ταὐτὸ ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ὁτὲ μὲν λευκὸς ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται, καὶ θερμός γε καὶ ψυχρός, καὶ φαῦλός γε καὶ σπουδαῖος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον, εἰ μή τις ἐνίσταιτο τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἀληθής τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι, οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη λόγος τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ψευδὴς ἔσται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης· δόξαν δὲ ἐνταῦθα τὸν ἐνδιάθετον λόγον ἐν ψυχῇ καὶ ἄνευ φωνῆς λέγομεν. εἰ γάρ τις ἀληθῶς δοξάζοι τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ψευδῶς ὁ αὐτὸς οὗτος δοξάζει, τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλὰ τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ τῶν οὐσιῶν αὐτὰ μεταβάλλοντα δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἐστί· ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γενόμενον μετέβαλεν (ἠλλοίωται γάρ) καὶ φαῦλον ἐκ σπουδαίου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον αὐτὸ μεταβολὴν δεχόμενον τοῦ ἐναντίου δεκτικόν ἐστιν. ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντῃ πάντως διαμένει, τοῦ δὲ πράγματος κινουμένου τὸ ἐναντίον περὶ αὐτὰ γίνεται· ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει τοῦ καθῆσθαί τινα, τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος ὁτὲ μὲν ἀληθὴς ὁτὲ δὲ ψευδὴς λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ τρόπῳ γε ἴδιον ἂν εἴη τῆς οὐσίας τὸ κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. εἰ δέ τις καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὴν δόξαν καὶ τὸν λόγον φάσκων δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα οὐ τῷ αὐτὰ δεδέχθαι τι τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερον τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ μεταβάλλεσθαι, τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται, οὐ τῷ αὐτὰ δεκτικὰ εἶναι τοῦ ἐναντίου. ἁπλῶς γὰρ ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ὁ λόγος κινεῖται οὔτε ἡ δόξα· ἅμα γὰρ τῷ ῥηθῆναι ὁ λόγος ἔφθαρται καὶ τῷ δοξασθῆναι ἡ δόξα· ὃ δὲ μὴ μένει μηδὲ ἔστιν ὅλως, πῶς ἂν κινηθείη ἢ δέξεταί τι ἢ ἀποβαλεῖ; ὥστε οὐκ ἂν

2 post οὐδέν add. τὸ ἴδιον L 4 δεκτικήν M 5 ἔχη M ἐν ἀριθμῷ M 12 ἐνίσταται M ante τὸν add. λέγων M 13 φάσκων om. M 16 post φωνῆς add. γινόμενον M 17 δοξάζει L^1M 22 post ἕκαστον add. γὰρ M 24 κινουμένου — πράγματος (25) om. M 28 εἰ δέ τις — ἐναντίων εἶναι (29) om. L 30 δεδέχθαι τι] δέχεσθαι τῶν M τὸ M 31 τοῦτο BL 32 lacunam non sensit, quam Categ. exempla omnia habent; ante καὶ addendum est ἡ δόξα εἶναι ἢ ψευδὴς M αὐτὸς δεκτικὸς εἶναι Categ. 4b10 ex uno libro eoque correcto recepit Bekkerus 34 τὸ δοξασθῆναι BL ὁ δὲ μὴ — ὥστε (35) om. L μένη M

εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία τῷ αὐτὴ τἀναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγείαν ὁ αὐτὸς καὶ εἷς ἄνθρωπος ὁ Σωκράτης δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων ἡ αὐτὴ οὐσία δεχομένη τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται. ἀλλ' εἰ τοῦτο μάλιστα οὐσίας ἴδιον, τί ἂν περὶ τῆς νοητῆς οὐσίας καὶ ἀμεταβλήτου λέγοιμεν, ἢ τίνα τὰ ἐναντία περὶ αὐτήν, ἀναιρουμένων τῶν αἰσθητῶν ποιοτήτων; καὶ περὶ τῶν σωματικῶν μὲν ἀιδίων δὲ τὸ αὐτὸ ἀπορεῖν εὔλογον. τίνος γὰρ ὁ ἥλιος ἐπιδεκτικὸς ἐναντιότητος ἔσται ἢ αὐτὸς ὁ οὐρανός, ἀεί τε τὸ εἶδος συμπαραμένον ἔχοντες καὶ ἀεὶ κινούμενοι; καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δὲ τὸ πῦρ θερμότητος μέν ἐστιν ἐπιδεκτικόν καὶ ἡ χιὼν ψυχρότητος, τῶν ἐναντίων δ' οὔ. ἢ πρὸς ταῦτα ἐκεῖνο συντόμως εἰπεῖν. ὡς περὶ αἰσθητῆς οὐσίας καὶ μεταβαλλομένης μᾶλλον ὄντος τοῦ λόγου οὔτ' ἂν ἡ νοητὴ οὐσία τῷ λόγῳ περιλαμβάνοιτο οὔτε ἡ αἰσθητὴ μὲν ἀμετάβλητος δέ. τό τε πῦρ καὶ ἡ χιὼν οὐκ ἐπιδεκτικὰ θερμότητος ἢ ψυχρότητος. ἀλλ' ἐν τούτοις οὐσίωνται· δεῖ δὲ ἐπίκτητον εἶναι τὴν τῶν ἐναντίων μέθεξιν. οὐ πάντα δὲ τὰ ἐναντία παρεῖναι τῷ δεκτικῷ ζητεῖν δεῖ, ἀλλ' ἤρκεσεν ἔστιν οἷς καὶ τρόπος εἷς, τὴν φύσιν ὅτι δεκτικὴ παραστῆσαι, ὡς ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἡ κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὸν τόπον ἀντίθεσις· τῷ γὰρ ἄνω φέρεσθαι τὸ κάτω ἐναντίον, πάσχει δὲ ἄμφω τὸ πῦρ, τὸ μὲν ὑπὸ φύσεως, τὸ δὲ βίᾳ. ὅλως δὲ ἡ αἰσθητὴ οὐσία, συμφόρησίς ἐστι ποιοτήτων καὶ ὕλης, καὶ ὁμοῦ μὲν πάντα συμπαγέντα μίαν ποιεῖ, χωρὶς δὲ λαμβανόμενον ἕκαστον τὸ μὲν ποιὸν τὸ δὲ ποσόν ἐστιν ἤ τι ἄλλο. καὶ ὃ μὲν ἂν ἐκλεῖπον μήπω ἀπηρτισμένην παρέχηται, μέρος ἔσται αὐτῆς· ὃ δ' ἂν γενομένῃ ἐπισυμβῇ, ἐπίκτητον ἔσται καὶ συμβεβηκός. καὶ ἕκαστον μὲν τῶν συνιόντων οὐκ ἔστιν οὐσία, τὸ δὲ ὅλον τὸ ἐκ πάντων οὐσία ἐστίν. οὐ γὰρ τὸ ὅλον ἀληθὴς ἦν οὐσία ἡ αἰσθητὴ οὐσία, ἀλλὰ μιμουμένη τὴν ἀληθῆ. διὰ ταῦτα καὶ συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης μήτε πάντα τοῦ εἶναι μετέχειν κυρίως τὰ ἐπ' αὐτῆς μήτε ἡμᾶς τὰ ὑπάρχοντα λαμβάνοντας δύνασθαι τὰ κατ' οὐσίαν προσόντα αὐτῇ περιλαβεῖν. ὁ γὰρ αὐτὸ τὸ εἶναι ζητῶν ἀόρατόν τι ζητεῖ καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

Ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποδεδομένοις οὐσίας ἰδίοις ἐκεῖνο παρατηρήσεις· ἐπεὶ γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων γινώσκομεν ταῖς τε οἰκείαις διαφοραῖς καὶ ταῖς ἀντιδιαιρουμέναις πρὸς αὐτάς (αἱ μὲν γὰρ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα, αἱ δὲ τί οὐκ ἔστι σημαίνουσιν), ἐξ ἀμφοτέρων δὲ ἡ ἐντελεστάτη κατάληψις γίνεται, τὸ μὲν συνωνύμως λέγεσθαι καὶ τὸ τόδε τι σημαίνειν καὶ τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν, καὶ ὅσα τοιαῦτα περὶ οὐσίας λεγόμενα τὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ ἐνέφαινον ἰδιότητα· τὸ δὲ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον καὶ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἃ

1 γενομένου M 2 αὐτὴ scripsi: αὐτὴν libri δεκτικὰ B 3 κὐγείαν L 4 μελάνωσιν M 10 ἡ repetit L 11 συντόμως] litteras συντ delevit L post συντόμως addendum est δεῖ vel ἔστιν 12 τῶ λόγω M 13 ἡ om. B 16 τῶ δεκτικῶ παρεῖναι M 17 δεκτικὴ] δεκτικὸν τὸ M 18 τὰ γὰρ B 22 παρέχεται M 24 τὸ δὲ—αἰσθητὴ οὐσία (25) om. M 31 ἀποδιδομένοις M τῆς οὐσίας B ἰδίως L 35 τὸ (ante τόδε) om. L 36 αὐτὴν M 37 ante μὴ add. τὸ M

οὐκ ἔστιν ἀπέφασκον. ἀγαπητὸν δὲ περὶ τῶν μεγίστων καὶ χαλεπῶν τὸ καὶ μικρῶν εὐπορεῖν. κἂν τοῖς ἀνωτάτοις δὲ καὶ πρώτοις γένεσιν, ἐπεὶ μὴ ὅρῳ τὴν φύσιν εἰπεῖν εἴχομεν (δεήσει γὰρ τῶν ἀνωτάτω ἀρχῶν ἑτέρας ἀνωτέρας εἶναι), δι' ὑπογραφῆς καὶ λόγων ἐξωτερικῶν ἁμωσγέπως αὐτὰ δηλοῦν ἐπιβάλλομεν. οὔσης δὲ τῆς πραγματείας περὶ τῶν ὄντων κατὰ τὰς φερομένας δόξας περὶ αὐτῶν τοῖς πολλοῖς, δεῖ τοὺς ἐντελέστερον πραγματευομένους μετὰ τὸ διαρθρῶσαι τὰς πεπλανημένας ὑπολήψεις καὶ ἀορίστους καὶ τὴν οἰκείαν ἐκτιθέναι καὶ ἀληθῆ· ταῖς μὲν γὰρ ἂν ὁ πολὺς ἡσθείη, τῇ δὲ ὁ σοφὸς ἀρεσθείη. ὃ δὴ καὶ αὐτοὶ ποιεῖν προεθέμεθα, προηγουμένως μὲν καθ' ἑκάστην τῶν κατηγοριῶν κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν κρατοῦσαν δόξαν ἐν τοῖς πολλοῖς θεωρεῖν, εἶτα καὶ τὴν ἐπιβάλλουσαν ἐπιστημονικὴν ἐπάγειν ἐπίσκεψιν. καὶ δὴ αὐτίκα οὔτε τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν καὶ μερικὴν τῆς διανοητῆς καὶ καθόλου ⟨κυριωτέραν καὶ⟩ πρώτην καὶ μάλιστα φήσομεν, οὔτε πολλῷ μᾶλλον τῆς νοητῆς καὶ ἀύλου καὶ καθ' ἑαυτὴν ἑστώσης, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν κυριώτερον μὲν ἡγεῖσθαι ⟨δεῖ⟩ τοῦ μερικοῦ τὸ καθόλου (τὸ μὲν γὰρ μένει, τὸ δὲ φθείρεται) καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα· συναναιρεῖ γὰρ ἀναιρούμενον καὶ συνεισφέρεται μὴ συνεισφέρον. καταλυομένης οὖν ἐντεῦθεν καὶ τῆς ἐκείνως λεγομένης εἰς πρώτας καὶ δευτέρας τῶν οὐσιῶν διαιρέσεως, ἥδ' ἂν κατὰ φύσιν καὶ ἐπιστήμην ἀντεισαχθείη. τῆς οὐσίας τὸ μὲν νοητὸν καὶ ἀσώματον, οἷον ἄγγελος νοῦς καὶ ψυχή (ἡ γὰρ δημιουργικὴ τῶν ὄντων αἰτία καὶ οὐσίας καὶ ὅλως ὄντος ὑπερεξῄρηται), τὸ δὲ αἰσθητὸν καὶ σωματικόν· καὶ τούτου τὸ μὲν ἔμψυχον, τὸ δὲ ἄψυχον. καὶ τοῦ ἀψύχου τὸ μὲν κύκλῳ φέρεται, ὡς ἅπας ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ περὶ αὐτὸν σώματα, τὸ δὲ κατ' εὐθεῖαν. καὶ τούτου τὸ μὲν ἄνω καὶ πέριξ, οἷον τὸ πῦρ καὶ ἀήρ, τὸ δὲ κάτω καὶ περὶ τὸ μέσον, ὡς ὕδωρ καὶ γῆ. τοῦ δ' ἐμψύχου τὸ μὲν ἀναίσθητόν ἐστιν ὡς τὸ φυτόν, τὸ δὲ αἰσθητικόν. καὶ τούτου τὸ μὲν ἀμετάβατον, ὃ δὴ καὶ ζωόφυτον λέγομεν, τὸ δὲ μεταβατικόν, οἷόν ἐστι τὸ ζῷον. τούτου δὲ τὸ μὲν λογικόν, τὸ δ' ἄλογον· καὶ τοῦ λογικοῦ τὸ μὲν θνητόν, τὸ δὲ ἀθάνατον. διαιρεθείη δ' ἂν καὶ ἕκαστον τούτων εἰς ἕτερα πλείονα, ἀλλ' οὖν ἡμῖν εἰς ἔνδειξιν ἀρκέσει καὶ ταῦτα. καὶ περὶ μὲν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

6 Τοῦ δὲ ποσοῦ τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές, καὶ τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν. τάττεται δὲ τὸ ποσὸν μετὰ τὴν οὐσίαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπειδὴ κἂν τῇ φύσει πρώτως τῷ ὄντι σύνεστιν (ἅμα γὰρ ὄν τί ἐστι καὶ πεπόσωται· ἢ γὰρ ἓν ἢ πολλὰ αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι) καὶ ὅτι προηγεῖται τὸ ἄποιον διαστατὸν τῆς ἐν αὐτῷ ἐγγινομένης ποιότητος. ἔστιν οὖν διωρισμένον μὲν ποσὸν ἀριθμὸς καὶ λόγος, συνεχὲς δὲ γραμμή, ἐπιφάνεια, σῶμα, ἔτι παρὰ ταῦτα

---

1 καὶ (post τὸ) om. M 2 μικρὸν L¹M κἂν L ἀνωτάτω B 5 τὰς φαινομένας δόξας M 6 post ἐντελέστερον add. περὶ αὐτῶν M 8 ἐκτίθεσθαι B ταῖς scripsi: τῇ BL: τὴν M ὁ πολὺς om. L 12 κυριωτέραν καὶ addidi 14 δεῖ addidi 16 μὴ συνεισφερόμενον M 17 εἰς πρώτας] τῆς πρώτης M 20 ὅλως ὄντα M 22 αὐτῶν L¹ 31 περὶ ποσοῦ superscribunt BL ἔχθεσιν ἐχόντων BM 36 ἐγκειμένης M

τόπος καὶ χρόνος. τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ· οἷον τὰ πέντε εἰ ἔστι τῶν δέκα μόριον, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ τρία γε καὶ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει, καὶ οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπὶ ἀριθμοῦ λαβεῖν κοινὸν ὅρον τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λόγος τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὅτι μὲν γάρ ἐστι ποσὸν ὁ λόγος φανερόν. καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ· λέγω δὴ αὐτὸν τὸν μετὰ φωνῆς γινόμενον λόγον. βραχείᾳ δὲ καὶ μακρᾷ συλλαβῇ καταμετρεῖσθαι λέγοιτο, οὐκ ἐπειδὴ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἡ βραχεῖα καὶ ἐν μακρῷ ἡ μακρά (ἔνι μὲν καὶ τοῦτο), ἀλλ' ὅτι φύσει τῇ μὲν σύνεστι τὸ μακρόν, τῇ δὲ τὸ βραχύ· καὶ γὰρ ἡ μὲν εὐρυνομένης τῆς ἀρτηρίας τῷ πλεονάζειν τῷ πνεύματι γίνεται, ἡ δὲ στενουμένης δι' ὀλιγότητος πνεύματος. ὥστε ἡ μὲν ὡς βραχεῖα φύσει ἐν βραχεῖ χρόνῳ λέγεται, ἡ δὲ ὡς μακρὰ ἐν μακρῷ. ἔστιν οὖν ὁ λόγος διωρισμένον ποσόν· πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι γὰρ ⟨λαβεῖν⟩ κοινὸν ὅρον, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν, καὶ τῆς ἐπιφανείας γραμμήν· τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ὃν τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει· τὸ γὰρ σῶμα καθ' ὅσον μὲν ὑποκείμενόν ἐστιν καὶ ταὐτὸν καὶ ἓν μένον τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν, κατὰ τοῦτο οὐσία ἐστί· καθ' ὅσον δὲ τριχῇ διαστατὸν καὶ μετρεῖσθαι πέφυκε, ποσὸν ὑπάρχει. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων. ὁ γὰρ νῦν χρόνος συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα. πάλιν ὁ τόπος τῶν συνεχῶν ἐστι· τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου μόρια, ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὲς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος· πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ συνάπτει τὰ μόρια.

Ἔτι τοῦ ποσοῦ τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκεν, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν, οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που, καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι, οὗ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν

3 τὰ πέντε (post συνάπτει) — συνάπτει (4) om. M 6 ὁμοίως — ἐστίν (7) om. BM 10 ἢ βραχεῖα L 13 ὀλιγότητα BM χρόνῳ om. B 14 λέγεται] γίνεται L[1] 15 αὐτῷ M 16 ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ M 17 ἔχει γὰρ M λαβεῖν ex Arist. addidi (cf. v. 20) 18 post γὰρ add. τῆς ἐπιφανείας M 19 τοῦ (post γὰρ) om. M 20 τοῦ om. M 24 καὶ (post δὲ) om. L[1] χρόνος om. B καὶ ὁ om. BL 25 τε om. M 28 τῶν αὐτῶν L 29 αὐτὰ M 31 ἔκθεσιν BM τῶν ἐν τοῖς μορίοις M 32 ἐξ οὐκ ἐχόντων M 35 τοῦ om. M

ἔχει τινά· ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ἕκαστον οὗ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα· καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τοῦ τόπου. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἀποδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα ἢ κεῖταί που, ἢ ποῖά γε συνάπτει πρὸς ἄλληλα. οὐδέ γε τὰ τοῦ χρόνου· ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων· ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν ἔχοι τινά. ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ ὕστερον· καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὁμοίως τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν· καὶ οὕτω τάξιν ἄν τινα ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως· οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων αὐτοῦ, ἀλλ' εἴρηταί γε καὶ οὐκέτι τοῦτο ἔστι λαβεῖν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων, εἴ γε μηδὲν ὑπομένει· τὸ γὰρ μέλλον ἕξειν θέσιν τριῶν δεῖται τούτων, τόπου ἐν ᾧ κεῖται, καὶ τοῦ τὰ μόρια συνυπάρχειν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἑτέρων γινομένων τὰ ἕτερα ἀφανίζεσθαι, καὶ τοῦ συνέχειαν καὶ ἀλληλουχίαν ἔχειν πρὸς ἄλληλα. ἀλλ' εἰ ἅπαν ποσὸν μέτρον ἐστὶν ὡς μετροῦν (ὁ γὰρ ἀριθμὸς μετρεῖ τὰ διωρισμένα καὶ ὁ πῆχυς τὰ συνεχῆ), ὁ λόγος τί μετρεῖ ποσὸν ὤν; ἢ μετροῦσι μὲν τὰ τοῦ λόγου μόρια, αἱ συλλαβαί, μετρεῖται δὲ ὁ λόγος, καὶ ἔστι ποσὸν οὐχ ὡς μετρῶν, ἀλλ' ὡς μετρούμενος· οὐ γὰρ τὰ μετροῦντα μόνα ποσά, ἀλλὰ καὶ τὰ μετρούμενα, ὡς ἂν εἴη καὶ ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως οὐχ ὡς μετρῶν, ἀλλ' ὡς μετρούμενος κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον. τὰ μὲν οὖν τοῦ ποσοῦ ἐκ θέσιν ἐχόντων τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὰ δ' οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν. ἔτι τῶν ποσῶν τὰ μὲν ἔχει ῥοπήν, τὰ δὲ οὐκ ἔχει. καὶ τῶν ἐχόντων τὰ μὲν σώματά εἰσι, τὰ δὲ ἀσώματα· σώματα μὲν ὡς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ πέριξ τὴν ῥοπὴν ἔχει, ὡς τὸ πῦρ καὶ ἀήρ, τὰ δ' ἐπὶ τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον, ὡς ὕδωρ καὶ γῆ. εἴ τις δὲ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ποσὸν ἀσώματον ὑποτίθεται, ἔσται καὶ ἐν ἀσωμάτοις ῥοπή· ᾗ γὰρ πρὸς τὸ σῶμα νεύει, τὴν ἐπὶ τὸ κάτω ῥοπὴν ἕξει· ᾗ δὲ πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὸ νοητόν, τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω. καὶ τῶν μὴ ἐχόντων δὲ ῥοπὴν τὰ μὲν σώματά εἰσιν ὡς τὸ πέμπτον στοιχεῖον καὶ κυκλοφορικόν (οὐ γὰρ ἔκ τινος εἴς τι τὴν ῥοπὴν ἔχει, ἀλλὰ περὶ αὑτὸ στρέφεται· οὔτε δὲ ἀρχῇ ἢ τέλει ἢ ὅλως πέρατι ἡ ἐκεῖ κίνησις περιγράφεται), τὰ δὲ ἀσώματα, ὥσπερ χρόνος καὶ τόπος, ἔτι δὲ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια καὶ πρὸ πάντων ὁ νοῦς, οὐσία ἑστῶσα καὶ ἀρρεπὴς καὶ ἀσώματος.

Ἔτι τοῦ ποσοῦ τὰ μὲν προηγουμένως ἐστὶ ποσά, ὅσα καθ' αὑτά, οἷον ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ χρόνος καὶ τἆλλα, ὧν τὸ ποσὸν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται· τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, ὅσα κατ' ἄλλο τι ποσὰ εἶναι λέγεται.

---

1 ποῖα ex Aristostele scripsi (cf. v. 4): ποῖον libri 3 αὐτῶν M ἔχει τινὰ BM 4 τὰ om. B 6 εἴπεις L 7 τῷ χρόνῳ M 9 ἂν (post τάξιν) om. M ἔχει M 10 ὑπομενεῖ M αὐτῶν M 12 ἕξιν θέσιν M τόπου scripsi: τόπον libri 13 τοῦ om. M 14 τοῦ] τὴν M 15 ἅπαν τὸ ποσὸν M 20 ἢ τὸ M οὖν om. M ἔκθεσιν libri 24 καὶ (ante ἀήρ) om. L 25 εἰ δέ τις M 27 ἢ γὰρ M νεύειν M εἰ δὲ M τὸν om. BM 30 αὑτὸ scripsi: αὐτὸ libri 32 καὶ (post γραμμὴ) om. L

εἰς τὰ κυρίως γὰρ ποσὰ ἀποβλέποντες καὶ ταῦτα ποσὰ λέγομεν, οἷον πολὺ τὸ λευκὸν ἢ μέγα λέγεται τῷ τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν ἢ μεγάλην εἶναι, καὶ ἡ πρᾶξις μακρὰ τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι, καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις, πόση τις ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ, ἐνιαυσιαίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδοὺς τῇ ἐπιφανείᾳ ὁριεῖ· ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια εἴη, τοσοῦτον καὶ τὸ λευκὸν φήσειεν εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως καὶ καθ' αὑτὰ ποσὰ τὰ εἰρημένα λέγεται, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν καθ' αὑτό, ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ συμβεβηκός. ὥρα δὴ μετὰ τὴν τῶν εἰδῶν διαίρεσιν καὶ τῶν διαφορῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἴδια καὶ παρακολουθοῦντα τῷ ποσῷ μεταβῆναι, ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐποιήσαμεν. καὶ πρῶτον, ἃ κοινὰ αὐτῷ τε καὶ ἄλλαις τῶν κατηγοριῶν, παραδώσομεν, εἶτα τὰ ἴδια καὶ ἃ μόνῳ πρόσεστι.

Καὶ δὴ λέγομεν ὅτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων ποσῶν φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οἷον τῷ διπήχει ἢ τῷ τριπήχει ἢ τῶν τοιούτων τισίν. ἥ τε γὰρ γραμμή, καθ' ὅσον μέν ἐστι γραμμὴ καὶ μοναχῶς διέστηκεν, οὐδεμίαν ἔχει ἐναντίωσιν· καθ' ὅσον δὲ ποιά, κατὰ τοσοῦτον τὸ εὐθὺ καὶ τὸ κυρτὸν ἔχει περὶ αὐτὴν θεωρούμενον. καὶ ἡ ἐπιφάνεια δὲ κατὰ μὲν τὴν εἰς δύο διάστασιν οὐχ ἕξει τὰ ἐναντία, τραχεῖα δὲ καὶ λεία οὐ καθὸ ἐπιφάνεια, ἀλλ' ἢ τοιάδε ῥηθήσεται, ὥσπερ καὶ λευκὴ καὶ μέλαινα, καθὸ ποιὰ καὶ χρῶμα ἔχουσα. τό τε σῶμα ὡσαύτως κατὰ τὸ τριχῇ διαστατὸν εἶναι ἀναντίθετόν ἐστιν· οὐ γάρ ἐστι τῷ σώματι τὸ ἀσώματον ἐναντίον, ὥσπερ εἴρηται. ἀλλ' οὐδὲ τῷ χρόνῳ, καθ' ὅσον ἀφορίζει τῷ οἰκείῳ μέτρῳ τὴν κίνησιν, ἐστί τι ἐναντίον, οὐδὲ ἡ ἡμέρα τῇ νυκτὶ ἠναντίωται, καθὸ χρόνοι διάφοροι (εἷς γὰρ ὁ αὐτὸς πανταχοῦ, εἴπερ ἐν ἄλλοις μὲν νὺξ ἐν ἄλλοις δὲ ἡμέρα κατὰ τὸ αὐτὸ νῦν), ἀλλὰ καθὸ πῇ μὲν πεφώτισται, πῇ δὲ ἐσκίασται· τοῦτο δὲ τὸ ποιόν τινα τὸν χρόνον εἶναι μᾶλλον ἢ τὸ ποσὸν παριστᾷ. καὶ τῷ ἀριθμῷ δὲ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον· τὰ γὰρ δύο καὶ τρία ἀφώρισται καὶ οὐκ ἠναντίωται. οὔτε μὴν τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἐναντία, ὥσπερ οὐδὲ τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ. ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸ ψεύδεσθαι ἢ ἀληθεύειν τῷ λόγῳ τἀναντία προσμαρτυρήσαιμεν, ἀλλὰ ποσὸν μέν ἐστιν ὁ λόγος, καθὸ μετρεῖται συλλαβαῖς, ψεύδεται δὲ ἢ ἀληθεύει, καθὸ σημαντικός.

Περὶ μέντοι τοῦ τόπου ἔχει ἀμφισβήτησιν, ἣν μετὰ μικρὸν ἐπισκεπτέον· μόνος γὰρ τῶν τοῦ ποσοῦ δοκεῖ τἀναντία ἐπιδέχεσθαι. νυνὶ δὲ ἐκεῖνα προστίθεμεν, ἅ τινες λέγουσιν· φασὶ γὰρ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἐναντίον εἶναι καὶ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· οὐδὲν

---

5 ἐνιαυσιαίαν — ὁριεῖ (6) om. M 7 εἶναι — καθ' αὑτό (8) om. M καθ' αὑτὸν L 8 ἢ] sic etiam Categ. p. 5 b 10: εἰ Bekker 9 ὅρα LM δὲ M 11 ἄλλοις M 15 γραμμὴ (post ἐστι) om. M 18 τραχεῖα scripsi: ταχεῖα libri 19 ἐπιφάνεια scripsi: γραμμή libri ἀλλ' ἢ M 20 τὸ (post κατὰ) om. M 22 ὥσπερ εἴρηται] p. 16, 20 sqq. 23 τῇ νυκτὶ — ἡμέρα (25) iterat M 24 γὰρ καὶ ὁ B 25 post καθὸ add. μὲν L 26 τῷ ποιόν BL 28 οὔτε μὴ B τὸ (post καὶ) om. M ἐναντίον M 30 προσμαρτυρήσομαι M 31 ἢ] ἡ B 34 τῷ πολὺ τὸ ὀλίγον M

γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, οἷον ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη τῷ τὴν μὲν μείζονα τῶν ὁμογενῶν, τὸ δὲ ἔλαττον εἶναι. οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορά, ἐπεὶ εἴ γε καθ' αὑτὸ τὸ μέγα ἢ τὸ μικρὸν ἐλέγετο, οὐκ ἄν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν ἐν μὲν τῇ κώμῃ πολλούς φαμεν εἶναι ἀνθρώπους, ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλῷ πλείους ὄντας. ἔτι τὸ μὲν δίπηχυ καὶ τὸ τρίπηχυ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων ποσὸν σημαίνει· τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται καὶ τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα. ὥστε φανερὸν ὅτι ταῦτα τῶν πρός τί ἐστιν. ἔτι ἐάν τε τιθῇ τις ταῦτα ποσὰ εἶναι ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν· ὃ γὰρ μὴ ἔστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον; ἔτι δὲ εἰ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, καὶ αὐτὰ δὲ ἑαυτοῖς εἶναι ἐναντία. συμβαίνει γάρ ποτε ἅμα τὸ αὐτὸ μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι· ἔστι δὲ πρὸς μὲν τοῦτο μικρόν, πρὸς ἕτερον δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα· ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μέγα κατὰ τὸν αὐτὸν εἶναι χρόνον καὶ μικρόν, ὥσθ' ἅμα τἀναντία ἐπιδέχεσθαι καὶ αὐτὰ δὲ αὑτοῖς εἶναι ἐναντία. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τἀναντία ἐπιδέχεσθαι, οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· δεκτικὴ μὲν τῶν ἐναντίων εἶναι ἐλέγετο, ἀλλ' οὐχί γε νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἅμα τἀναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δὲ αὑτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτό ἐστιν ἅμα μέγα καὶ μικρόν, καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ εἴη ἐναντίον. ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτῷ εἶναι ἐναντίον. ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει.

Ὡς ἂν δὲ ταῦτα μᾶλλον διαρθρωθείη, ἐκεῖνα δεῖ προσθεῖναι, ὡς τοῦ ποσοῦ τὸ μέν ἐστιν ὡρισμένον, οἷον δύο, τρία, δίπηχυ, τρίπηχυ (περιγέγραπται γάρ), τὸ δὲ ἀόριστον, ὡς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον· ἄδηλον γάρ, κατὰ τίνα ὑπεροχὴν ἢ ἔλλειψιν ὑπερέχει ἢ ἐλλείπει. διττὸν δὲ καὶ τοῦτο· τὸ μὲν ἁπλῶς ἀόριστον, τὸ δὲ πρός τι. τὸ μὲν γὰρ μὴ ἀναφερόμενον ἐφ' ἕτερον ὁμογενές, κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν διαφορὰν νοούμενον, τὴν πρὸς τὰ ἀνομοιογενῆ, ἁπλῶς ἀόριστον λέγεται· τὰ δὲ ὡς κατὰ σύγκρισιν τῶν ὁμογενῶν μεγάλα λεγόμενα καὶ μικρὰ ἢ πολλὰ καὶ ὀλίγα οὐχ ἁπλῶς ἀόριστα, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν. ἄλλο μὲν γάρ ἐστι τὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον πλῆθος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σχέσιν. δεῖ δὲ τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὰ καὶ ἀΰλοις θεωρεῖν εἴδεσι, τὰ μὲν κατὰ τὴν ὑπεροχήν, τὰ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν καθαρῶν λόγων· τὰ δὲ πρός

---

2. 4 ὄρος L 4 οὐκ ἂν — ἐλέγετο (5) om. M 7. 8 ἢ τὸ μικρὸν M 9 ἔτι] ἔστι L 10 τεθῇ utrobique L 12 τῶ μέγα M 15 μέγα τὸ αὐτὸ τοῦτο BM 17 αὐτοῖς BL 19 οὐχ ἥ γε L: οὐχ ἤ γε M 20 αὐτοῖς BL 21 ante μέγα add. καὶ M 23 ἑαυτὸ L post ἑαυτῷ add. τι B εἰ om. M μὴ om. M 25 δεῖ] δὴ BL 30 συμφορὰν M ὁμοιογενῆ M 32 ante οὐχ add. καὶ M 35 ἐν] καὶ M

τι καὶ κατὰ σύγκρισιν ἐν τοῖς ἐνύλοις. τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις εἴδεσι τοῦ ποσοῦ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον.

Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες διὰ τὸ πλείστην τῷ μέσῳ διάστασιν πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν· τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία ὁρίζονται. οἷς ἡμεῖς διαιτῶντες λέγομεν, ὡς οὐδὲ ὁ τόπος, καθὸ ἐπιφάνεια καὶ διχῇ διίσταται, τὴν ἀντίθεσιν δέχεται, ἀλλ' ἢ ἄρα, καθὸ πρός τι ἢ ποῦ. τούτοις γὰρ τῷ ἄνω πρὸς τὸ κάτω ἀντίθεσις γίνεται, καὶ ἄμεινον ἐν τούτοις κἀκεῖνα λέγειν· ὡς ἐπεὶ πρὸς τὸ πᾶν κάτω μέν ἐστιν, ἐφ' ᾧ τὰ βάρος ἔχοντα φέρεται (τοῦτο δὲ τὸ μέσον καὶ τὸ κέντρον), ἄνω δέ, ἐφ' ᾧ τὰ κοῦφα (τοῦτο δὲ τὸ κύκλῳ καὶ τὸ πέριξ), πρὸς ἡμᾶς δὲ κάτω μὲν τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας, ἄνω δὲ τὰ ὑπὲρ κεφαλῆς, τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἄνω καὶ κάτω λεγόμενα μόνως ἐστὶ πρός τι (συμμεταβάλλει γὰρ ἑκάστοτε καὶ οὐκ ἔστι φύσει)· τὰ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ, καθ' ὅσον μὲν ἤρτηται αὐτοῖς ἐξ ἀλλήλων τὸ εἶναι, εἴη ἂν πρός τι· ὅτι δὲ τοιαῦτα πέφυκεν, οἷα λέγεται, καὶ οὐδέποτε μεταπίπτει καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διέστηκε, ταύτῃ ἂν εἴη ἐναντία. διττὴ δὲ καὶ ἡ διάστασις· ἡ μὲν εἰδητική, ὡς ἐπὶ τοῦ ποιοῦ λευκὸν καὶ μέλαν, ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἡ δὲ διαστηματική, ὡς ἡ ἐν ποσῷ, ἥτις καὶ κυρίως τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ λέγεται. οὐ λέγομεν δὲ ἐν τῷ κόσμῳ τὰ κατὰ διάμετρον ἐναντία, καίτοι γε τὴν πλείστην μᾶλλον ἀπόστασιν ἢ τὸ ἄνω πρὸς τὸ μέσον ἔχοντα, ὡς ἄμφω τῆς αὐτῆς ὄντα φύσεως· πέριξ γὰρ ἑκάτερον. τὸ δὲ μέσον τοῦ πέριξ κατὰ τὸ εἶδος διέστηκεν. καὶ τὸν τόπον δὲ οἱ μὲν τῶν πάλαι ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνῆγον κατὰ τὸ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι, οἱ δὲ ποσὸν ἔθεντο πρὸς τὸ διαστηματικὸν ἀποβλέψαντες. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω οἱ μὲν ἐν τῷ παντὶ ἀπολείπουσι καὶ ἐναντία τίθενται, οἱ δὲ οὔτε ἐναντία οὔτε ἐν τῷ παντί, ὡς ὄντα τῶν πρός τι, ὥσπερ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερόν. τῶν μέντοι Πυθαγορείων περιεκτικώτερον τὸν τόπον ὁρισαμένων ἢ ἡμεῖς ἐν τοῖς Φυσικοῖς (τὸν γὰρ ἑκάστου εἴδους ὅρον, ἐν ᾧ ἵδρυται καὶ ἀφ' οὗπερ ἀνέχεται, καὶ ὅλως τὸ τῶν ὄντων πέρας τόπον εἰπόντων), εἴη ἂν κατ' αὐτοὺς καὶ τὸ ἄνω κατὰ τὴν τῆς οὐσίας ὑπεροχὴν καθαρότητι καὶ δυνάμει καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις προέχον, τὸ δὲ κάτω τοῖς ἀντικειμένοις. διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐν τῷ παντὶ ἀνέχουσα πάντα καὶ σφίγγουσα δύναμις ἐν τῷ οὐρανῷ ἱδρῦσθαι λέγεται κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πάντων πέρατος. καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

---

2 οὐδενί ἐστιν B: οὐδεν΄. .'στιν erasis duabus litteris L 4 τῷ κάτω scripsi: τὸ κάτω libri 6 τὸν] τὸ M ἐναντίον M 7 τῶν ἐναντίων ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὁρίζονται L[1]: ἐναντίων post γένει transponit L[2] διαιτῶντες scripsi: διαιτοῦντες libri 9 ἀλλ' ἢ ἄρα L: ἀλλήλων ἄρα M cf. p. 23,8 τοῦ ἄνω B: τὸ ἄνω M 10 κἀκεῖνο BM 13 κάτω μὲν iterat M 16 ἤρτηνται M τὸ om. M 19 εἰ δὲ M ἡ (post ὡς) om. M 22 ὄντα] εἶναι M 23 μέσον] μία L 24 περιέχειν scripsi: περιέχον libri 27 ἐν τῷ παρόντι LM 29 ἐν τοῖς Φυσικοῖς] Phys. Δ 4, 212 a 6

Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οἷον τὸ δίπηχυ. οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ. οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τὰ τρία τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον τρία τῶν πέντε λέγεται, οὐδὲ τὰ πέντε τῶν τριῶν. οὐδέ γε ὁ χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδὲ ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται, ὥστε τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ᾧ γὰρ μή ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον σύνεστιν. ἀρχὴ γὰρ τῆς ἐπὶ τὸ ἐναντίον μεταβολῆς ἡ ὕφεσις καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ προϋπάρχοντος εἴδους· μίξει γὰρ τῶν ἐναντίων ἡ ἀμύδρωσις. εἰ δὲ μεῖζον μέγεθος μεγέθους λέγομεν καὶ ἀριθμὸν ἀριθμοῦ πλείονα καὶ ἐλάττονα, καὶ ἐν τούτῳ πολὺ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον θεωροῦμεν (μᾶλλον γὰρ μείζων τοῦ Ὑμηττοῦ ὁ Καύκασος ἢ ὁ Ἄθως, καὶ μᾶλλον πλείω τῶν τριῶν τὰ ζʹ ἢ τὰ εʹ), κατὰ τὸ πρός τι αὐτοῖς τὸ μᾶλλον τοῦτο καὶ τὸ ἧττον ἐροῦμεν. εἰ μέντοι μᾶλλον μέγας ὁ Καύκασος ἀπολύτως λέγοιτο, ἧττον δὲ ὁ Ἄθως καὶ ἔτι ἧττον ὁ Ὑμηττός, τότε διὰ τὸ ἀόριστον συγχωρήσοι ἂν τις ἐπιδέχεσθαι τὸ ποσὸν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ὥσπερ καὶ ἐναντίωσιν· τὸ γὰρ μὴ πρός τι λεγόμενον μέγα ἀλλὰ καθ' αὑτὸ ἀντίκειται τῷ καθ' αὑτὸ λεγομένῳ μικρῷ.

Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι· τοῦτο γὰρ καὶ μόνῳ καὶ παντὶ πρόσεστιν. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται, καὶ ἀριθμὸς καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων ἕκαστον ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μή ἐστι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξαιεν ἴσον καὶ ἄνισον λέγεσθαι, οἷον ἡ διάθεσις ἴση τε καὶ ἄνισος οὐδ' ὅλως λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία καὶ ἀνομοία, καὶ τὸ λευκὸν ἴσον τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἅπαν γὰρ ποσόν, καθὸ τοιοῦτον, μετρητόν ἐστι· πᾶν δὲ μετρητὸν ἢ τοῖς αὐτοῖς μετρεῖται μέτροις ἢ πλείοσιν ἢ ἐλάττοσιν. ἴσον μὲν ἂν εἴη τὸ τοῖς αὐτοῖς μετρούμενον, τὸ δὲ πλείοσιν ἢ ἐλάττοσιν ἄνισον. καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ μετρητοῖς εἶναι διὰ τὸ ποσὸν ὑπάρχει· οὐ γὰρ ᾗ ξύλον μετρεῖται τὸ ξύλον, ἀλλ' ᾗ μέγεθος καὶ ποσὸν ἔχει. καὶ τὸ μὲν μέγεθος καὶ πηλίκον καὶ τὸ μετρεῖν ἀποδώσεις τῷ συνεχεῖ κυριολεκτῶν, τὸ δὲ πλῆθος καὶ ποσὸν καὶ ἀριθμεῖν τῷ διωρισμένῳ. ὥσπερ δὲ ἀριθμὸς ἀριθμῷ ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται καὶ μέγεθος μεγέθει, οὕτω καὶ ῥοπὴ ῥοπῇ· οἷον μνᾶ πρὸς μνᾶν καὶ πρὸς τάλαντον ἴση ῥηθείη καὶ ἄνισος. οὐκ ἐν πᾶσι δὲ ἕψεται τὸ ἐπὶ τῆς ῥοπῆς ἴσον καὶ ἄνισον τῷ κατὰ τὸν ὄγκον ἢ τοῖς μεγέθεσιν, ἀλλὰ διαφωνήσει τοῖς πλείστοις, καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων τῶν ἀνομοιοειδῶν σωμάτων ἄνισοι τοῖς ὄγκοις εἰσὶν αἱ ῥοπαί. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται κατὰ τὸ συνυπάρχον ποσόν, οὕτω κἂν τῷ

---

4 οὐδ' ὅ γε ὁ χρόνος M χρόνος μᾶλλον M 7 τῆς] τις L 11 ὑμμητοῦ BL 13 μᾶλλον μέντοι M 13. 14 ἥττων M 14 συγχωρήσει M 16 καθ' αὑτὰ M καθ' αὑτῶ (ante λεγομένῳ) L 18 δὲ om. M 21 τῶν δὲ—λέγεσθαι (22) om. M 22 δόξαι B 23 μᾶλλον om. M 26 μετριτόν L ἢ] ἐν M 28 μετρητὸν M¹ 29 ἢ ξύλω M 34 ὄγγον BL 36 ὄγγοις BL 37 κἂν L

ποσῷ κατὰ τὸ συνὸν αὐτῷ ποιὸν τὸ ὅμοιον ῥηθείη καὶ ἀνόμοιον. τρίγωνα γὰρ καὶ τετράγωνα καὶ ὅλως σχήματα καὶ ὅμοια καὶ ἀνόμοια λέγεται· ποσὸν μὲν γὰρ τὸ σχῆμα κατὰ τὴν διάστασιν καὶ τὸν μερισμόν, ποιὸν δὲ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἰδιότητα. καὶ αἱ ἀποφάσεις δὲ τοῦ ποσοῦ καὶ αἱ πτώσεις ὅμοιαι ταῖς ἐπὶ ταῖς οὐσίαις, ἐπὶ μέντοι τῶν πληθῶν διαφωνεῖ καὶ τοῦ ἑνός· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πληθυντικῶς ἔστιν ἐξενεγκεῖν, οὔτ' ἐπὶ πλήθους ἑνικῶς. διπήχη δὲ καὶ μεγάλα καὶ πολλὰ λέγεται, καθάπερ δίπηχυ καὶ μέγα καὶ πολύ. λέγεται δὲ καὶ στερητικῶς ἐν τῷ ποσῷ· τὸ γὰρ ἄπειρον κατὰ στέρησιν τοῦ πέρας ἔχειν λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀμερές, ὅτι τοῦ γένους ὄντα τῶν ἐχόντων οὐκ ἔχει, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τὸ δ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ ποιοῦ παρεγκέκλιται τὸ πῶς, οἷον δικαίως, καλῶς, οὕτως ἀπὸ τοῦ ποσοῦ ποσαχῶς, οἷον τριχῶς, καὶ ἔτι ποσάκις, δίς, τρίς, πολλάκις, ὀλιγάκις. ἕκαστον δὲ τῶν ὄντων ἓν καὶ ὅλον λέγεται, στιγμὴ δὲ καὶ μονὰς ὅλα οὐ λέγονται· ὅλον μὲν γάρ ἐστι τὸ συμπεπληρωμένον πᾶσι τοῖς μέρεσι· ταῦτα δὲ καὶ ἀμερῆ.

Ἀρχὰς δὲ ταῦτα τοῦ τε διωρισμένου ποσοῦ καὶ τοῦ συνεχοῦς ἐν τοῖς ἄνω διορισάμενοι, δεῖ καὶ τὴν ἐν ἀμφοτέροις συνορᾶν διαφορὰν καὶ κοινότητα. ἓν μὲν οὖν τῷ ἀριθμῷ ὅλον λέγεται, ὃ καθ' ὅλον ἑαυτῷ συνέχεται καὶ περιγράφεται καὶ τῶν ἄλλων κεχώρισται· ὅταν δὲ πρὸς τῷ ἓν εἶναι καὶ ἀπηρημωμένον τυγχάνει καὶ ἄζυγον καὶ χωρὶς ἑτέρου ὁμογενοῦς, μόνον κατονομάζεται. ὅθεν οὐ διαφέρει μόνωσιν εἰπεῖν ἢ μονάδα. ἕνωσις δέ ἐστιν ἡ τῶν τοῦ ἑνὸς πρὸς ἄλληλα μορίων συνέχεια. λέγεται δὲ καὶ ἡ μονὰς στιγμὴ θέσιν οὐκ ἔχουσα καὶ ἡ στιγμὴ μονὰς θέσιν ἔχουσα. ἀπορωτάτως δὲ ἰδίως περὶ στιγμῆς ἔχοντες λάβοιμεν ἄν τινα περὶ αὐτῆς ἐξ ἀναλύσεως ἔννοιαν. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν τὸ περατοῦν τοῦ περατουμένου λείπεται μιᾷ διαστάσει, τριχῇ δὲ τὸ σῶμα διίσταται καὶ περατοῦται ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἡ δὲ ὑπὸ γραμμῆς, γραμμὴ δὲ ὑπὸ σημείου, εἰς δύο μὲν ἡ ἐπιφάνεια διαστήσεται, κατά τε μῆκος καὶ πλάτος (μιᾷ γὰρ ἐλλείψει τοῦ σώματος, τῇ εἰς βάθος), ἡ δὲ γραμμὴ οὔτε τὴν εἰς βάθος οὔτε τὴν εἰς πλάτος διάστασιν ἔχουσα μόνην ἕξει τὴν εἰς μῆκος, ἡ μέντοι στιγμὴ μηδεμιᾶς τῶν διαστάσεων ὑπολειπομένης μενεῖ ἀδιάστατος. γένεσιν δὲ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου καὶ ὅλως ποσοῦ ἄνωθεν οὕτω δεῖ θεωρεῖν. ἡ τοῦ ἑνὸς δύναμις, ἀφ' οὗ πᾶν τὸ ποσὸν ἀπογεννᾶται, διατείνεται δι' ὅλων ἡ αὐτὴ καὶ ὁρίζει ἕκαστον προϊοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς. ᾗ μὲν οὖν δι' ὅλων διήκει παντάπασιν ἀδιαιρέτως καὶ ᾗ τὴν πρόοδον ποιεῖται μίαν καὶ ἀδιαίρετον, τὸ συνεχὲς ὑφίστησιν· ᾗ δὲ προϊοῦσα ἵσταται καθ' ἕκαστον τῶν εἰδῶν καὶ ὁρίζει καὶ ἑνοποιεῖ, κατὰ τοῦτο τὸ διωρισμένον παράγει. κατὰ δὲ τὴν περιέχουσαν ἅμα τὰς δύο ταύτας ἐνεργείας μίαν κυριωτάτην αἰτίαν τὰ δύο ποσὰ παράγει· ἅμα γὰρ καὶ μένει καὶ πρόεισι. περιέχει γὰρ ἡ τῶν νοητῶν μέτρων δύναμις ἅμα ἀμφότερα ἐν ἑνὶ τῷ αὐτῷ, τά τε μένοντα καὶ τὰ προϊόντα· ἐντεῦθεν

8 στερητικὸν L 13. 14 λέγεται M 18 καθόλου M 19 πρὸς τὸ M ἀπηωρημένον M 23 ἔχουσαν (post οὐκ) L καὶ—ἔχουσα om. M 25 τὸ περατουμένου L 29 εἰς τὸ μῆκος M 32 πᾶν om. M 33 ἡ αὐτὴ] αὐτῇ LM 35 ἵσταται post εἰδῶν transponit M 39 τὰ (post καὶ) om. M

ἐν τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ τε συνεχοῦς ἡ φύσις προῆλθεν, ἥτις καλεῖται μέγεθος κατὰ ἕνωσιν καὶ ἀλληλουχίαν, καὶ ἡ τοῦ διωρισμένου, ἥτις καλεῖται πλῆθος κατὰ σωρείαν τε καὶ παράθεσιν, κοινὸν ἔχοντα τὸ τοσόνδε ὡς μέτρον καὶ πέρας. καὶ κατὰ μὲν τὴν τοῦ μεγέθους οὐσίαν εἷς ὁ κόσμος ἐστί τε καὶ νοεῖται, σφαιρικὸς καὶ συμπεφυκὼς ἑαυτῷ διατεταμένος καὶ ἀλληλουχούμενος, κατὰ δὲ τὸ πλῆθος ἥ τε σύνταξις καὶ ἡ διακόσμησις ἡ ἐκ τῶν τοσῶνδε φέρε εἰπεῖν στοιχείων καὶ ζώων ἢ φυτῶν θεωρεῖται, καὶ ἐναντιοτήτων ἢ ὁμοιοτήτων τόσων καὶ τόσων. εἰ οὖν ἐν ταῖς εἰκόσιν οὕτω ταῦτα κεχώρισται, πολὺ πρότερον ἐν τοῖς νοουμένοις γένεσι καὶ πρὸ τούτων ἐν τοῖς καθ' αὑτὰ ἀύλοις εἴδεσι διέστηκε, κοινὸν ἔχοντα, ὡς εἴρηται, τὸ μέτρον καὶ τὸ πέρας. διὰ ταῦτα καὶ πολυχουστέρα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἡ περὶ τοῦ ποσοῦ θεωρία· αἱ γὰρ κυριώταται τῶν μαθηματικῶν ἐπιστῆμαι περὶ αὐτὸ διατρίβουσιν, ἡ μὲν γεωμετρία καὶ ἀστρονομία περὶ τὸ συνεχὲς καταγινόμεναι, ἡ μὲν τὸ κατὰ τὴν μονήν, οἷον τὴν γῆν, ἡ δὲ τὸ κατὰ τὴν κίνησιν, οἷον τὸν οὐρανόν· ἀριθμητικὴ δὲ καὶ μουσικὴ περὶ τὸ διωρισμένον, ἡ μὲν τὸ καθ' αὑτό, ἡ δὲ τὸ πρὸς ἕτερον.

Τῆς τῶν πρός τι τάξεως οὔσης ἀμφισβητησίμου πως, πότερον ἡγεῖσθαι δεῖ τοῦ ποιοῦ ἢ ἕπεσθαι, ἡμεῖς μετὰ τὸ ποσὸν τετάχαμεν καὶ πρὸ τῆς ποιότητος. ἐπεὶ γὰρ συνεχῆ ⟨εἶναι⟩ τὴν διδασκαλίαν ἔδει καὶ μὴ ἀπηρτημένην διὰ μακροῦ, πολὺς δ' ἐν τῷ τοῦ ποσοῦ ὁ τοῦ πρός τι λόγος συγκαταμέμικται (μέγα γὰρ ἐκεῖ καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον οὐχ ὡς ποσὰ ἀλλ' ὡς τῶν πρός τι συνεξητάζετο, καὶ ἔτι τῷ ποσῷ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις συνυφίσταται, ὅθεν οἱ λόγοι τοῦ τε ὑπερέχοντος πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον, ἐν οἷς αἱ τοῦ πρός τι σχέσεις συνυφεστήκασιν, καὶ προϋφεστῶτος μεγέθους καὶ πλήθους ἐπιγίνεται τὸ μεῖζόν τε καὶ βραχύτερον καὶ τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον), εἰκότως εὐθὺς τὴν μετὰ τὸ ποσὸν τοῖς πρός τι χώραν ἐνείμαμεν. εἴ τις δὲ καὶ τὴν ποιότητα ὡς καθ' αὑτὸ καὶ τῇ οὐσίᾳ συγγενεστέραν προετίθη τῶν πρός τι, φυσικώτερον ἂν ἦν κἀκεῖνος τῇ τάξει χρώμενος. ἀδιαφόρως δὲ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐκδεξόμεθα· ὅ τε γὰρ λόγος ἀξιοῖ πᾶσαν κατηγορίαν καὶ ἓν εἶναι καὶ πολλά, ἓν μὲν κατὰ τὴν ἐν τῷ γένει περιοχήν, πολλὰ δὲ διὰ τὸν εἰς πλῆθος τῶν εἰδῶν μερισμόν, καὶ τὰ πρός τι δήπου, καθ' ὅσον μὲν ἐν πλήθει τὴν σχέσιν ἔχουσι, πολλὰ ἔσται, καθ' ὅσον δὲ ἡ ἐν πλείοσι σχέσις καθ' ἓν ἕστηκε καὶ νενόηται καὶ μιᾷ ἰδιότητι τῇ σχετικῇ ἀφορίζεται, ἑνικῶς ἐπιγράφεται. ἐπεὶ δὲ καθάπαξ τὰ πρός τι σχέσεις εἰσίν, πότερον ἡ σχέσις αὕτη ἐν ὑποστάσει ἢ ὄνομα μόνον ἄλλως συνεκφερόμενον; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ πᾶσαν σχέσιν ἀναιρετέον, δῆλον ἐκ τοῦ δεῖν, ὥσπερ τὴν οὐσίαν καὶ ποσότητα καὶ ποιότητα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον γενῶν, οὕτω καὶ τὴν σχέσιν ἐν τοῖς οὖσι τίθεσθαι, πολλὴν χρείαν καὶ αὐτὴν παρεχομένην· οὔτε γὰρ τὰ γένη οὔτε τὰ ὑπ' αὐτὰ ὄντα

---

1 τε om. M 5 συμπεφυκὸς M διατεταγμένος M 8 καὶ πόσων LM
17 Περὶ τοῦ πρός τι superscribit L et al. m. M πως scripsi: ὡς libri πρότερον M 19 εἶναι addidi 20 ὁ om. M 21 καὶ μικρὸν om. M πόσα M
22 ὑπεροχῇ L 23 σχέσις L 27 προετίθει M 32 καθ' ὅσον — νενόηται om. M
34 σχέσις εἰσίν L αὐτὴ M

κοινωνίαν πρὸς ἄλληλα ἕξει τινά, εἰ μή τις εἴη σχέσεως ἐν τοῖς οὖσι λόγος. ἄτοπον δὲ καὶ τὴν τῶν διαφερόντων πρὸς ἄλληλα ἀναιρεῖν κοινωνίαν καὶ τῶν πρώτων πρὸς τὰ δεύτερα καὶ τῶν ἀσωμάτων πρὸς σώματα, οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα καὶ νοῦ πρὸς ψυχὴν καὶ ὅλως θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ὁμοούσια ταῦτα οὐδὲ ἡ ἕνωσις αὐτοῖς κατὰ σύμφυσιν, ἀλλὰ τῇ σχέσει συνδέδενται. τὸ δὲ καὶ ἁρμονίαν ἀναιρεῖν, οὐ τὴν ἐν φθόγγοις μόνην οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν οὐσίαις τε καὶ δυνάμεσι καὶ ἐνεργείαις, ἥτις ἐγγινομένη τοῖς οὖσι συνήγαγεν καὶ σχέσιν ἔχειν πρὸς ἄλληλα ἀπειργάσατο, ἔτι δὲ ἅπαν ἴσον καὶ σύμμετρον, πῶς οὐκ ἀφιλόσοφον καὶ παράλογον; εἰ δὲ καὶ γεωμετρία καὶ μουσικὴ περὶ σχέσεις ἔχουσι τὸ εἶναι, ἀνυπόστατοι δ' αὗται, πῶς οὐ γελοῖαι περὶ τοῦ μὴ ὄντος κατατριβόμεναι; καὶ ἐπὶ τούτοις πῶς ἐφετὸν ὁ θεὸς πᾶσι λέγεται, εἰ μηδεμία πρὸς τὸ ἐφετὸν τῷ ἐφιεμένῳ σχέσις; εἰ οὖν ταῦτα ἄτοπα, πολύ τι τὸ τῆς σχέσεώς ἐστι γένος, οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ ἐν τοῖς μετὰ τὰ νοητὰ ἀσωμάτοις. τοιγαροῦν καὶ χρῶνται πάντες αὐτῷ, καὶ ἀδύνατον ὁτιοῦν χωρὶς σχέσεως διαλεχθῆναι· τὸ γὰρ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον, ὧν οὐδὲ φθέγγεσθαι χωρὶς δυνάμεθα, τῆς τοῦ πρός τί ἐστι σχέσεως, καὶ ἡ τῶν συνθέτων σύστασις, κατὰ σύνοδον τῶν διαφερόντων γινομένη, κατὰ σχέσιν ὑφέστηκεν. ἀλλ' οὐδ' ὡς παραφυομένην ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις τὴν τοῦ πρός τι ἐπεισοδιώδη ταύτην νομίσομεν, ἀλλὰ προηγουμένην οὖσαν καὶ κατ' οἰκείαν διαφορὰν θεωρουμένην. αὕτη γὰρ κοινότης ἐστὶ διὰ πάντων ἥκουσα τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ὁπωσοῦν διαφερόντων, καὶ τῶν ὅλων γενῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὰ τεταγμένων, ἥτις εἰ μὴ παρῆν, διεσπάσθη ἂν πάντα ἀπὸ πάντων. καὶ ἡ μέν τίς ἐστι σχέσις ἐν εἴδει καὶ λόγῳ ὑφεστῶσα, ἡ δὲ μετάσχεσις αὐτοῖς ἐν τοῖς μετειληφόσιν, οὐκ ἀπὸ γενέσεως ἢ κινήσεως ἢ ἄλλον τρόπον ἐπεισοδιώδη τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον ἔχουσα. οὔτε γὰρ ἀπόστασις οὔτε παράθεσις οὔτε συναγωγὴ ἢ διάσχισις ἢ προσθήκη ἢ ἀφαίρεσις ἢ θέσις μορίων ἢ ὅλως τι τῶν τοιούτων τὴν σχέσιν ὑφίστησιν, ἐπεὶ τὰ αὐτὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ σχέσεων οἰστικὰ καὶ τὰ ἐναντία τῶν αὐτῶν. μόνως ἄρα κυρίως αἴτιον τῆς σχέσεώς ἐστι τὸ μετασχεῖν τοῦ τῆς σχέσεως εἴδους, καὶ τὸ πρός τι κατὰ τὴν σχέσιν ἀνιχνευέσθω μόνην, μὴ συλλαμβανόντων ἡμῶν τὰ πράγματα, ὧν ἐστιν ἡ σχέσις.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν πρός τι διηπορηκότες ὑπάρξεως ἑξῆς λέγομεν, τίνα ταῦτα οἰόμεθα. ἐπεὶ δὲ φθάνουσιν οἱ πρὸ ἡμῶν ὅρῳ τὴν φύσιν αὐτῶν ὑπογράψαντες, παρακολουθήσομεν ἐν πρώτοις αὐτοῖς προσιστοροῦντες καὶ διηγούμενοι, ὅ τι καὶ λέγουσι, καὶ κατὰ τὸν ἐκδοθέντα παρ' ἐκείνοις τύπον τὴν τῶν πρός τι διδασκαλίαν ποιήσομεν. εἰ δέ τι προϊοῦσι φανείη ἐπιστασίας κατὰ τὸν ὅρον ἄξιον, καὶ τοῦτο τῆς προσηκούσης τεύξεται διορθώσεως, φιλοσόφως μέντοι καὶ ἀπαθῶς· πλημμελὲς γὰρ περὶ τηλικούτων κλεινοῖς ἀνδράσιν ἐπιτιμᾶν.

---

3 πρὸς τὰ ἀσώματα M 5 τῶν σχέσει L 6 τοῖς om. M 7 καὶ (post ἀλλὰ) om. M 10 γελοῖον M 13 μόνον M 15 καὶ οὐ δύναται M ὁτοιοῦν L 17 σύνοδον om. LM 28 καὶ τὰ ἐναντία iterat M μόνω, ut videtur, L 29 αἴτιον] ἕτερον M 31 ἐστιν om. M 34 παρακολουθήσωμεν M 38 περὶ] παρὰ M

7 Πρός τι οὖν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερα, οἷον τὸ μεῖζον τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται μεῖζον· τινὸς γὰρ μεῖζον λέγεται· καὶ τὸ διπλάσιον ἑτέρου λέγεται τοῦθ' ὅπερ ἐστίν· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ⟨ὅσα⟩ τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι, οἷον ἕξις, διάθεσις, αἴσθησις, ἐπιστήμη, θέσις. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεται, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν πρὸς ἕτερον, καὶ οὐκ ἄλλο τι· ἡ γὰρ ἕξις τινὸς ἕξις λέγεται καὶ ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη καὶ ἡ θέσις τινὸς θέσις, καὶ τἄλλα ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστι, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον ὄρος· πρός τι γὰρ μέγα λέλέγεται τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὅμοιον δὲ τινὶ ὅμοιον λέγεται, καὶ τἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως πρός τι λέγεται. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ καθέδρα θέσεις τινές, ἡ δὲ θέσις τῶν πρός τι. τὸ δ' ἀνακεκλίσθαι καὶ ἑστάναι καὶ καθῆσθαι αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσι θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγονται, ὥσπερ καὶ τὸ κεῖσθαι ἀπὸ τῆς θέσεως, ὑφ' ὃ τὰ εἰρημένα ἀνάγεται.

Πολυσχιδῆ δὲ καὶ τὴν εἰς τὰ εἴδη διαίρεσιν δέξονται καὶ κατ' ἐπιβολὰς πλείονας. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν λέγεται, ὡς τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ μεῖζον καὶ ἔλαττον· τὰ δὲ καθ' ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα, ὡς τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον καὶ ταὐτόν· τὰ δὲ κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὡς τὸ θερμαῖνον καὶ θερμαινόμενον· τὰ δὲ κατὰ τὴν τῆς δυνάμεως στέρησιν, ὡς τὸ ἀδύνατον ὁραθῆναι πρὸς τὸ ἀδύνατον ἰδεῖν· τὰ δὲ κατὰ τὸ κρῖνόν τε καὶ κρινόμενον, ὡς ἅπαν μέτρον καὶ ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφοράν, ὡς ἡ γραμματικὴ πρός τι κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος τὴν ἐπιστήμην ἀναφοράν· τὰ δὲ κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατόν, ὡς πατήρ, υἱός. ἐπεὶ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν οὐκ εἰσι, παραφύονται δὲ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, εἴη ἂν καὶ κατ' ἐκείνας αὐτοῖς ἡ διαίρεσις. καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἔσονται ἐν οὐσίᾳ, ὡς πατήρ, υἱός· τὰ δὲ ἐν ποσῷ, ὡς μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον· τὰ δὲ ἐν ποιῷ, ὡς τὸ λευκότερον, γραμματικώτερον· τὰ δὲ ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐφ' ὧν καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος ὁμωνυμεῖ, ὡς καῦσις, τμῆσις, καὶ ὁ τυπτόμενος ὑπὸ τύπτοντος τύπτεται· τὰ δὲ κατὰ τὸ ποῦ, ὡς τὸ ἐπέκεινα καὶ ἐπὶ τάδε καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω· τὰ δὲ κατὰ τὸ ποτέ, ὡς τὸ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον· τὰ δὲ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ πρός τι, ὡς τὸ ἐγγύτερον καὶ ὁμοιότερον· τὰ δὲ κατὰ τὸ κεῖσθαι, ὡς τὸ ἐπίκειται, ὑπόκειται· τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔχειν, ὡς ὑπόδησις, ὅπλισις. ἔτι τοῦ πρός τι τὰ μὲν μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα ἐνδείκνυται, ὡς τὸ γλυκὺ καὶ ἡδύ (οὐ γὰρ ἂν ἀλλοῖα γένοιτο, εἰ μὴ συμμεταβάλλει καὶ ἡ περὶ αὐτὰ δύναμις), τὰ δὲ τὴν σχέσιν μᾶλλον ὡς πατήρ, υἱός

2. 3 λέγεται μεῖζον] sic etiam Categ. 6a38 codices duo 3 τινὸς — λέγεται om. M 4 ὅσα addidi 5 τὰ om. M[1] τοιαῦτα L[1] 11 τὸ (ante ὄρος) om. M 12 καὶ ἡ στάσις om. M 13 στάσεις τινές M 17 πολυσχεδῆ libri 20 καὶ ταὐτόν — θερμαινόμενον (21) om. M 22 εἰδεῖν L post καὶ add. τὸ M 24 ὡς ἡ γραμματικὴ — ἀναφοράν (25) om. L 31 ὑπὸ τοῦ τύπτοντος τύπτεσθαι M 33 τὸ δὲ M καὶ (post δὲ) om. M ante ὡς add. καὶ M 37 πατὴρ καὶ υἱός BM

(μηδὲν γὰρ ὁ πατὴρ μεταβαλὼν γένοιτ' ἂν οὐ πατήρ, ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ), τὰ δὲ ἐπαμφοτερίζει τῇ τε ἐν αὐτοῖς ποιότητι καὶ τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει, ὡς τὸ λευκότερον καὶ θερμότερον. ἔτι τὰ μὲν καθ' αὑτὸ πρός τι, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· καὶ καθ' αὑτὸ μέν, οἷον ἴσον, ὅμοιον· προηγουμένην γὰρ ἔχει ταῦτα τὴν σχέσιν καὶ κατὰ ταύτην ὑφέστηκεν· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὰ τοιάδε λέγοιτο, ὡς ἄνθρωπος, πατὴρ ὢν ἢ διπλάσιος· συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ ταῦτα. καὶ τῶν σχέσεων δὲ αἱ μὲν συνυπάρχουσι τοῖς ὑποκειμένοις, ὅσα συνουσίωνται αὐτοῖς, ὡς τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν ἐν τοῖς τοῦ ζῴου μέρεσιν, καὶ δεσπότης καὶ δοῦλος ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· αἱ δὲ καὶ μενόντων τῶν ὑποκειμένων προαπολείπουσιν, ὡς τὸ κατὰ τὴν στάσιν δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν μεταβεβλημένου τοῦ ἱσταμένου· αἱ δὲ καὶ φθειρομένοις ἐπιδιαμένουσιν, ὡς αἱ τῶν πρότερον καὶ ὕστερον ὑφεστηκότων κατὰ χρόνον πρὸς ἄλληλα σχέσεις, διὰ τὸ τοὺς λόγους ἔχειν καθ' ἑαυτὰς ἀσωμάτους.

Ὥσπερ οὖν ἔσχον τὰ πρός τι πολυειδῆ τὴν διαίρεσιν, οὕτω καὶ τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν διάφορον ἕξουσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κατὰ τὴν γενικὴν τὴν ἀπόδοσιν ποιεῖται καὶ τὴν ἀντιστροφήν, ὡς ὁ πατὴρ υἱοῦ πατήρ, καὶ ὁ υἱὸς πατρὸς υἱός, καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος. τὰ δὲ πρὸς δοτικήν, ὡς τὸ ἴσον ἴσῳ ἴσον καὶ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὅμοιον. τὰ δὲ πρὸς γενικὴν μὲν ἔχουσι τὴν ἀπόδοσιν, πρὸς δοτικὴν δὲ τὴν ἐπιστροφήν, ὡς ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν· τὰ δὲ πρὸς γενικὴν καὶ δοτικὴν μετά τινος παρονομασίας, ὡς τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου ὑπεροχῇ ὑπερέχει καὶ τὸ ὑπερεχόμενον ὑπεροχῇ τοῦ ὑπερέχοντος ὑπερέχεται, οἷον τὰ ι' τῶν ζ' τρισὶν ὑπερέχει καὶ τὰ ζ' τῶν ι' τρισὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπερέχεται. τὰ δὲ καὶ μετὰ προθέσεως τὴν ἀγωγὴν ποιεῖται, οἷον τὸ μέγα πρὸς μικρὸν λέγεται μέγα, καὶ τὸ μικρὸν πρὸς μέγα λέγεται μικρόν, καὶ τὸ δῶρον παρὰ τοῦ δωρουμένου δωρεῖται, καὶ τὰ ὅμοια.

Καὶ φθορὰ δὲ τοῖς πρός τι κατὰ τὴν γένεσιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν ἑτέροις ἐστὶ καὶ πρὸς ἕτερα ἡ σχέσις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ γένεσις αὐτῶν καὶ ἡ φθορὰ ἐκείνων ἔχεται, πρὸς ἅ πως ἔχει, καὶ κἂν μηδὲν αὐτὰ καθ' αὑτὰ πάσχει, ἐκείνων μεταβαλλόντων συμμεταβάλλει. οὕτως δὲ μεταβάλλει τὰ πρός τι, ὡς πέφυκεν. τοῦ οὖν ἐκ δεξιᾶς καὶ τοῦ πατρὸς ληψόμεθα τὴν μεταβολήν, καθό εἰσι τοιοῦτοι· τοῦ μὲν γὰρ μεταβολὴ ἡ τοῦ υἱοῦ ἀλλοίωσις, τοῦ δ' ἡ τοῦ πρὸς αὐτὸν τοιάνδε θέσιν ἔχοντος, καὶ ἐπὶ πάντων ὁ αὐτὸς ἀπαρκέσει λόγος. διῃρηκότες οὖν τὰ πρός τι καὶ κατὰ τὴν ὑπογραφὴν ἐκδιδάξαντες, καὶ τὴν φύσιν, ὅπως ἔχει, ἐκ τῶν ἐνδεχομένων περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἀμηγέπη παραστησάμενοι, τίσι τῶν ἄλλων γενῶν τὸ παρὸν ἀφορίζεται, καὶ τί τὸ ἴδιον αὐτοῦ, ζητεῖν τοῖς ἑξῆς ἀπαρχόμεθα.

---

3 post καὶ add. τὸ M 6 λέγεται M διπλάσιος] υἱὸς M 12 τὸ om. M 19 ἡ om. M 21 τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου scripsi: τὸ ὑπερεχόμενον τοῦ ὑπερέχοντος libri 23 τοῦ ζ̄ L 24 τὰ δὲ] τὸ μὲν M προσθέσεως L 29 ἅ πως] ἅπερ LM κἀν L 31 λειψόμεθα L 32 δ' ἡ scripsi: δὲ libri αὐτὴν L 35 δεχομένων M ἀμηγέπως L 36 τοῖς om. B[1]

Ὑπάρχει δὴ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἀρετὴ καὶ κακία ἐναντίον, ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός τι ὄν, καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. κατά τε γὰρ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφορὰν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία πρός τι (ἕξεις γὰρ ἄμφω) καὶ καθ' ὅσον ἡ μὲν μεσότης καὶ συμμετρία, ἡ δὲ ἀσυμμετρία. εἴδησις δὲ καὶ γνῶσις καὶ ἐπιστήμη, εἰ δεῖ τοῖς φιλοσοφοῦσι καὶ περὶ ὀνομάτων σκέπτεσθαι, τούτοις ἀλλήλων διενηνόχασιν, ἐν οἷς μὴ ἐκ παραλλήλου λαμβάνοιντο· τὴν μὲν γὰρ τῶν εἰδῶν θεωρητικὴν λέγουσι, τὴν δὲ τῶν γενῶν, τὴν δὲ ἐπαναβεβηκυῖαν καὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν ἀντιληπτικήν. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντιότης· τῷ γὰρ διπλασίῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τῷ τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί.

Δοκεῖ δὲ ⟨τὸ⟩ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι· ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται καὶ ⟨ἰσαίτερον καὶ⟩ ἀνισαίτερον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός τι ὄν· τό τε γὰρ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται, καὶ τὰ ἀνισαίτερα ἑτέρων τινῶν ἀνίσων ἀνισαίτερα. οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὸ γὰρ διπλάσιον οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν. τὸ γὰρ αὐτὸ εἶδος τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου ἔν τε τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἐν τοῖς πλείοσιν ἀριθμοῖς· οὐ γὰρ μᾶλλον τὰ δέκα τῶν πέντε διπλάσια ἢ τὰ δύο τοῦ ἑνός. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πρός τι τοῖς ἄλλοις συνυφίσταται ἢ παρυφίσταται γένεσιν, ὡς ἂν ἐκεῖνα περὶ ἐναντιότητος καὶ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον ἔξοι, καὶ ταῦτα. ὅθεν οὔτε τὰ ἐν οὐσίᾳ οὔτε τὰ ἐν ποσῷ πρός τι ἐπιδεκτικὰ τῶν εἰρημένων, ἐπεὶ μηδὲ τὰ ὑποτεθέντα γένη. ἐν ὅσαις δὲ κατηγορίαις ἐναντιότης πρόσεστι καὶ ἄνεσις καὶ ἐπίτασις, ὡς ἐπὶ τῆς ποιότητος, καὶ τὰ κατ' ἐκείνας πρός τι τῶν τοιούτων μεθέξουσι.

Τρίτον τοῖς πρός τι παρακολούθημα τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι. τριττῆς δὲ οὔσης τῆς ἀντιστροφῆς, τῆς μὲν ἐν συλλογισμῷ, τῆς δὲ ἐν προτάσεσι, τῆς δὲ ἐν ὅροις, ἡ τῶν πρός τι ἀντιστροφὴ ἡ κατὰ τοὺς ὅρους ἐστίν, καθ' ἣν οὐ μόνον ψιλὴ τῶν πραγμάτων ἀντακολούθησις γίνεται, ὥσπερ τῷ σπουδαίῳ τὸ θεοσεβὲς καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς πρὸς ἄλληλα τῶν ἀντικατηγορουμένων σχέσεως. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὸ τόδε τοῦδε καὶ τοῦδε τόδε, καὶ τὸ μετὰ σχέσεως ἔχειν τοῦτο· ἄλλο γὰρ τὸ εἰπεῖν σπουδαῖος θεοσεβὴς καὶ θεοσεβὴς σπουδαῖος, καὶ ἄλλο πατὴρ υἱοῦ καὶ υἱὸς πατρός· τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ σχέσιν, ἐκεῖνο δὲ κατὰ μέθεξιν. πάντα γοῦν τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγονται, οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου λέγεται δοῦλος καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης λέγεται, καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ, καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπι-

---

2 γὰρ om. M 11 τὸ addidi 12 λέγονται M ἰσαίτερον καὶ addidi ἀνισαίτερον] ἀνισότης M 16 οὐδέν scripsi: οὐδενί libri 17 τριπλασίου καὶ τοῦ διπλασίου M 18 τῶν δέκα B 20 καὶ τοῦ μᾶλλον om. M 21 τὰ ἐνούσια M 28 οὐ μόνον] καὶ μόνη L 29 μετὰ τῆς] τὴν M 30 σχέσεων M 33 γὰρ μὲν L 34 λέγεται M

στήμῃ ἐπιστητόν, καὶ ἡ αἴσθησις αἰσθητῶν αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν· οὐ γὰρ πρὸς γενικὴν ἐποιήσαντο τὴν ἀντιστροφήν, ὥσπερ τὰ πρότερον, ἀλλὰ πρὸς δοτικήν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἂν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτοι ὁ ἀποδιδούς· οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ. οὐ γὰρ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδίδοται πτερὸν ὄρνιθος· οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτῆς λέγεται, ἀλλ' ᾗ πτερωτόν ἐστι· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥστ' ἂν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει, οἷον τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν καὶ τὸ πτερωτὸν πτερῷ πτερωτόν. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον εἴη ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἀποδοθείη, οἷον τὸ πηδάλιον πλοίου ἂν ἀποδοθείη, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις· οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια· τὰ γὰρ μικρὰ ἀκάτια κώπαις ἰθύνονται. διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον· ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν ἡ ἀπόδοσις εἴη, εἰ οὕτως πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον πηδαλιωτοῦ πηδάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον ἡ κεφαλὴ οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἢ ζώου ἀποδιδομένη· οὐ γὰρ ᾗ ζῷον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ γὰρ τῶν ζώων κεφαλὴν οὐκ ἔχει, ὡς οἱ ἐν θαλάττῃ πνεύμονες καὶ ὄστρεα πάντα καὶ καρκίνοι. οὕτω δὲ ῥᾷστα ἄν τις ἴσως λαμβάνοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι τιθείη τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων ἀπὸ τοῦ πτεροῦ πτερωτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτὸν καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ κεφαλωτόν. δύο γὰρ οἱ τρόποι τῆς ὀρθῆς ἀποδόσεως, τό τε πρὸς ὃ κατὰ φύσιν λέγεται ἀποδίδοσθαι καὶ τὸ ἐξισάζειν. ἰσότης δὲ γίνεται, ὅταν ἢ τὸ μεῖζον καθαιρῆται ἢ τὸ ἔλαττον αὔξηται. οὐ καινοτομοῦμεν δέ, ἐν οἷς ἀνάγκη, ὀνοματοποιεῖν προστάττοντες, ὁρῶντες ἑκάστην τέχνην αὐτὴν ἐφευρίσκουσαν οἷς πραγματεύεται τὰ ὀνόματα. ἢ γὰρ τὸ ἀλλαχοῦ τῇ συνηθείᾳ κείμενον ἰδίᾳ οἱ τεχνῖται ἀποτεμόμενοι ἔχουσιν, ὡς τὸ κέντρον ἐπὶ τῆς σφαίρας οἱ γεωμέτραι καὶ τὸ χρῶμα ἐπὶ τῇ διαφορᾷ τῶν μελῶν οἱ μουσικοί, ἢ καὶ παντάπασιν ἄγνωστα τῇ συνηθείᾳ λαμβάνοντες τῇ φύσει τῶν ὑποκειμένων προσήρμοσαν. ἃ δὲ παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα προσείληπται, τῇ τε φύσει τῶν ὑποκειμένων κατάλληλα καὶ τῇ συνηθείᾳ καὶ τῇ κοινότητι γνώριμα.

Πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάνπερ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς αὐτὰ ἃ λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ δοῦλος ἀλλ' ἀνθρώπου ἢ δίποδος ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις. ἔτι ἐὰν μὲν οἰκείως ἀποδεδόμενον ᾖ, πρὸς ὃ λέγεται, πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων,

4 διαμάρτη M 7 ἀλλ' ᾗ] ἀλλὰ L^1 9 δὲ om. M 10 οἷον — ἀποδοθείη (11) om. M 11 αὐτοῦ] αὐτῇ M 12 ἔστι πηδάλιον M ἀκάτια om. L 16 ἀποδοθείη M 19 ὡς — θαλάττῃ] οἷον θαλάττιοι M οἱ] ἡ L 20 λαμβάνει M 21 τὰ om. M 28 τεχνῆται M 31 προσήρμοσται M 32 καινότητι B 33 ἀποδίδωνται M 34 λέγονται M ἀποδίδωνται M ἃ λέγονται M 36 ὁτουοῦν ex Aristotele scripsi: ὁτιοῦν libri 37 ἀποδεδομένων L

ὅσα συμβεβηκότα ἐστί, λειπομένου δὲ τούτου μόνου, πρὸς ὃ ἀπεδόθη οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται, οἷον εἰ ὁ δοῦλος πρὸς δεσπότην λέγεται, περιαιρουμένων ἁπάντων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ, οἷον τὸ δίποδι εἶναι, τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ καὶ τὸ ἀνθρώπῳ, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται. ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται, περιαιρουμένων μὲν τῶν ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος καὶ περιῃρήσθω τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεσπότην αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου οὐδὲ δοῦλός ἐστιν. ὡσαύτως καὶ τοῦ ὄρνιθος περιῃρήσθω τὸ πτερωτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πτερωτοῦ οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. ὥστε δεῖ μὲν ἀποδιδόναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως λέγεται. καὶ ἐὰν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· μὴ ὄντος δὲ ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα ῥηθήσεται. εἰ δὲ καὶ μόνως, ἀπορήσειεν ἄν τις εἰς τὰ τοιαῦτα ἀποβλέψας· καὶ γὰρ εἴ τι καλόν, καὶ ἀγαθόν, καὶ εἴ τι ἀγαθόν, καλόν. ἢ τοῦτο μὲν καὶ αὐτόθεν ἔσφαλται· οὐ γὰρ ἀντιστρέφει· ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ καλοῦ. τὰ δὲ συνυπάρχοντα διὰ τὸ ἀεὶ παρεῖναι δόξειεν ἂν ἀντιστρέφειν, ὡς τὸ κέντρον τῇ σφαίρᾳ καὶ τῷ ἡλίῳ τὸ φῶς καὶ τῷ πυρὶ ἡ θερμότης· τὸ μὲν γὰρ κατ' οὐσίαν σύνεστιν, τὸ δὲ ἀνάγεται εἰς τὸν ἥλιον ὡς δεύτερον πρὸς πρῶτον καὶ αἴτιον, τῷ δὲ πυρὶ ἡ θερμότης ὡς οὐσιώδης ποιότης συμπέφυκε. καὶ οἱ ὅροι μέντοι τῷ κεφαλαιώδεις εἶναι τοῖς ὧν εἰσι πράγμασιν ἀντακολουθοῦσι. μήποτ' οὖν ἀκριβέστερον τοῦ εἰρημένου ἐξακούειν δεῖ· οὐ γὰρ ἀλλήλοις συνυπάρχειν τὰ πρός τι ἐλέγετο, ὡς τὸ φῶς καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ θερμότης καὶ τὸ πῦρ, οὐδὲ ὅτι τὸ ἕτερόν ἐστιν ὅπερ τὸ ἕτερον, ὡς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν, εἰ καὶ ἀντιστρέφοντα δοίημεν, ἀλλὰ πρός τι ἐλέγομεν τά τε ἀντιστρέφοντα καὶ τὰ ἀλλήλων εἶναι λεγόμενα. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἀπονεύειν καὶ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ πρός τι ἐστίν· τὸ δὲ καὶ ἐκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ὁμοίως λέγεσθαι πρὸς τὸ πρὸς αὐτὸ λεγόμενον, τοῦτο τὸ ἴδιον. ὅλως γὰρ οὐδὲ λέγεται πρὸς ἄλληλα τὰ ἄλλως συνυπάρχοντα· οὐ γὰρ τὸ φῶς πρὸς τὸν ἥλιον λέγεται, εἰ καὶ ἐκεῖθεν ἐστί. τὸ γὰρ τοῦ τινὸς εἶναι γέννημα ἢ ἐνέργειαν ἢ πάθος ἢ κτῆμα ἕτερον τοῦ πρός τι εἶναι καὶ λέγεσθαι· τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀπονεύειν οὐσίωνται, τὰ δὲ κἂν ἄλλου ᾖ, ἀλλ' ὅμως καὶ ἰδίαν ἔχει φύσιν.

Τῶν δὲ τῇ αὐτῇ πτώσει ἀντιστρεφόντων τὰ μὲν τῷ αὐτῷ πράγματι χρῆται ἐφ' ἑκάτερον, ὡς τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον, τὰ δὲ ἑτερότητα ἔχει ὡς πατὴρ καὶ υἱός, δοῦλος καὶ δεσπότης. καὶ ἔτι τῶν πρός τι τὰ μὲν πρὸς ἀπολελυμένα

---

3 τῷ δίποδι B: τὸ δίποδα M 4 τὸ scripsi: τῷ libri 6 λέγηται BL 8 καὶ om. BL 12 τοῦ πρός τι M 15 τὰ πρός τι πάντα M ῥηθήσεται] λέγεται M 16 μόνως scripsi: μόνοις libri 17 αὐτόθι M 20 γὰρ om. M 21 καὶ om. M 23 ἀντακολούθεσι L 24 τῶν εἰρημένων M 30 οὐ λέγεται M 32 ἐνέργεια BL 34 ἰδίως L 38 τι om. M

ἑαυτῶν λέγεται, ὡς πατὴρ πρὸς υἱόν, ἕτερον ἑαυτοῦ τῇ ὑποστάσει· τὰ δὲ συνῆπται εἰς ἃ λέγεται, ὡς τὸ μέρος τῷ ὅλῳ. οὕτω δ' ἂν λέγοιτο καὶ ὁ κόσμος πρός τι ὡς πρὸς τὸ κοσμωτόν· ἔξωθεν γάρ τοι ἑαυτοῦ οὐκ ἔχει πρὸς ὃ λεχθήσεται· εἰ δὲ καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ποιήσαντος νενόηται καὶ κοσμήσαντος, ἔσται καὶ τῇ ὑποστάσει κεχωρισμένος. ἀλλὰ πῶς ἄνθρωπος ὅμοιος θεῷ λέγεται καὶ ὅλως ἡ εἰκὼν τῷ παραδείγματι; πότερον καὶ τὰ τοιαῦτα πρός τι, καίπερ τῆς σχέσεως οὐκ ἀντιστρεφούσης (οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀνθρώπῳ θεὸς ὅμοιος ἢ τὸ παράδειγμα τῇ εἰκόνι), ἢ τὸ μὲν παράδειγμα ἀντιστρέφει (ὡς γὰρ εἰκὼν παραδείγματος, οὕτω καὶ τὸ παράδειγμα εἰκόνος), τὸ δὲ ὅμοιον οὐκέτι; εἰ δὲ δυσχεραίνει τις τὴν ἀπ' ἐκείνων ὁποιανοῦν πρὸς τὰ τῇδε σχέσιν, τὴν ἄσχετον καλουμένην ἐννοείτω σχέσιν καὶ τὴν ἀνεπίκλητον πρόνοιαν, καθ' ἣν ἡμῶν δεσπόζει θεός, καὶ κτήματα αὐτοῦ ἡμεῖς, ὡς προνοοῦντος ἐκείνου, κατευθυνομένων δὲ ἡμῶν.

Τέταρτον τοῖς πρός τι παρακολούθημα τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· δοκεῖ γὰρ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν· ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος ὄντος διπλάσιόν ἐστι, καὶ δούλου ὄντος δεσπότης ἐστίν· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τἆλλα. συναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου οὐκ ἔστιν ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος οὐκ ἔστι διπλάσιον· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαῦτα. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν δόξειεν εἶναι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν· ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. τά τε γὰρ ἄνευ ὕλης νοητὰ ἅμα τῇ κατ' ἐνέργειαν ἐπιστήμῃ, καὶ ἡ τῶν κοινῶν ὑπόστασις καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως ἅμα τῇ περὶ αὐτῶν ἐπιστήμῃ, καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἀναπλάσματα τῆς τε φαντασίας καὶ τὰ τῶν τεχνιτῶν· ἅμα γὰρ χίμαιρα καὶ ἡ περὶ αὐτῆς ἐπιστήμη. ἔτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ· ἐπιστητοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὐκέτι ἐπιστήμη (οὐδενὸς γὰρ ἔτι ἔσται ἐπιστήμη), ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι, οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς εἴ γ' ἔστιν ἐπιστητόν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸς δέ, τὸ ἐπιστητόν, ἐστίν. ἔτι ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, τῶν δὲ ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ὁμοίως δὲ ἔχει τούτοις καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως· τὸ γὰρ αἰσθητὸν πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν, ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα καὶ ἐν σώματί εἰσιν, αἰσθητοῦ δ' ἀναιρεθέντος ἀνῄρηται καὶ τὸ σῶμα (τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα), σώματος δὲ μὴ ὄντος ἀνῄρηται καὶ ἡ

---

2 εἰς] fort. πρὸς   3 πρός τι ὡς om. M   κοσμωτόν] sic libri et Simplicius Categ.   γάρ τι B   4 κοσμήσας M   7 δὴ καὶ] δίκαιον M   8 μὲν om. M   10 ἄσχετον] ἔσχατον L   11 ἀνεπίκλητον scripsi: ἀνεπίκλιτον libri   12 post ἐκείνου add. καὶ M   13 δὲ om. M   16 τέ] τί M   17 δεσπότου B   συνανερεῖ L   18 ἡμίσεως L   21 εἶναι om. M   22 ὀλίγον L   23 τὴν ἐπιστήμην ἅμα τῷ ἐπιστητῷ γενομένην M   26 τεχνητῶν libri   χείμαιρα L   31 τὸ] sic libri et Categ. cod. C   33 πρότερον om. M

αἴσθησις· ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὔ· ζώου γὰρ ἀναιρεθέντος ἡ αἴσθησις μὲν ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ οὔ, οἷον σῶμα, θερμόν, γλυκύ, πικρόν, καὶ τἆλλα πάντα, ὅσα εἰσὶν αἰσθητά. ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται· ἅμα γὰρ ζῶόν τε γίνεται καὶ ἡ αἴσθησις· τὸ δέ γε αἰσθητόν ἐστι καὶ πρὸ τοῦ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ὅλως ζῶον εἶναι ἢ αἴσθησιν· ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν.

Μήποτ' οὖν ὁ μὲν λόγος ἀληθὴς εἴη, καὶ πάντα ἅμα τῇ φύσει τὰ πρός τι ἐστὶν ἀλλήλοις συγγενόμενα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συναπολλύμενα, ἃ δὲ νῦν εἰς τοὐναντίον ἐπεχειρήσαμεν, τοῦ πιθανοῦ μᾶλλον ἂν ἢ τοῦ ἀληθοῦς εἴη ἐχόμενα. καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλὰ τῶν ζητουμένων κατεύθυνεν, οὕτω κἀνταῦθα προσληφθέντα τὰ ἠπορημένα λύει. εἰ μὲν γὰρ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ θερμόν, ἔτι δὲ ὅλως αἰσθητὸν καὶ ἐπιστητὸν ὡς πράγματα λαμβάνοιτο καὶ καθ' ἑαυτὰ θεωρεῖται, προτερεύειν ἂν εὐλόγως τῆς ἐπιστήμης καὶ αἰσθήσεως λέγοιντο· εἰ δὲ ὡς αἰσθητὰ καὶ ἐπιστητά, κατ' ἐνέργειαν μὲν οὔ (πῶς γάρ, μὴ οὔσης αἰσθήσεως καὶ ἐπιστήμης;) δυνάμει δέ· εἰ δὲ τοῦτο, εἴη ἂν δήπου δυνάμει καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις, πρὸς ἃς ταῦτα λέγονται, συνυπάρχουσαι. εἰ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ Θαλοῦ ἦν ἡ σελήνη, ὡς πρᾶγμα ἦν, οὐχ ὡς ἐπιστητόν· εἰ δὲ καὶ ἐπιστητὴ δυνάμει κατὰ τὴν ἔκλειψιν, καὶ ἡ τῆς ἐκλείψεως ἐπιστήμη δυνάμει δήπουθεν ἦν. ὡς δὲ ἐπὶ τῶν παρελθόντων, καὶ ἐπὶ τῶν μελλόντων ἕξει. καὶ περὶ τοῦ κύκλου, εἰ μὲν ἐπιστητὸς ἔσται ποτέ, ἔστι δὲ νῦν, οὐχ ὡς ἐπιστητόν, ἀλλ' ὡς πρᾶγμά ἐστιν· εἰ δὲ καὶ ἐπιστητὸς δυνάμει, δυνάμει ἐστὶ καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τούτοις, εἰ καὶ μὴ ἐν ἀνθρώποις σύγχρονος τῶν πραγμάτων καὶ κατ' ἐνέργειαν ἡ ἐπιστήμη, ἀλλ' οὖν ἐν τῷ ἀκινήτῳ αἰτίῳ ἦν ἡ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμη καὶ πρὸ τοῦ τὰ πράγματα εἶναι.

Εἰ δέ τις ἰσχυρίζεται καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἀντικειμένων, οἷον τοῖς ἐναντίοις καὶ τοῖς κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν καὶ τῇ ἀντιφάσει τὸ ἅμα εἶναι καὶ συνυπάρχειν, καὶ οὐ μόνοις ἀπολείπει τοῖς πρός τι, ἐκεῖνο δεῖ γινώσκειν, ὡς αὐτὰ μέν, καθό εἰσι φύσεως, τοσούτου δέουσι τοῦ συνυπάρχειν ἢ ἅμα εἶναι, ὅσῳ καὶ ἀλλήλων φθαρτικὰ καὶ ἀναιρετικά εἰσι· τὸ δὲ ὅλως τῇ θέσει τοῦ ἑνὸς συννοεῖσθαι τὸ ἕτερον καὶ ὅλως συνυπάρχειν καὶ ἅμα τὴν νόησιν ἔχειν ἀπὸ τῆς ἐνδιδομένης ἀπὸ τῶν πρός τι σχέσεώς ἐστιν αὐτοῖς.

Τούτων οὕτω διωρισμένων καιρὸς ἂν εἴη καὶ τὸν ἐκδεδομένον τοῖς πρεσβυτέροις τῶν πρός τι λόγον ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι. εἰ γὰρ πρός τι ἐστίν, ὅσα αὐτὰ

---

2 ζώου μὲν γὰρ M μὲν om. M 4 μὲν om. M αἰσθητῷ M 5 αἴσθησιν] sic libri et Categ. cod. B: ζῶον ἢ αἴσθησιν recte ibid. AC γὰρ om. M[1] 10 συγγινόμενα M 11 ἂν om. M 12 τῷ δυνάμει LM 13 κατηύθυνεν BL 15 καὶ om. M 17 μὲν οὔπω γὰρ M 19 λέγεται M συνυπάρχουσα M 20 καὶ ἐπιστητὸν (ἡ suprascr.) L 24 ἐπιστητὸν M ἡ om. M 25 καὶ (post πραγμάτων) om. M 26 ἀκοινήτῳ L 27 τὰ om. LM 29 καταφάσει M 31 φύσεις M 32 τὸ iterat M ὅλον M 33 ante τὸ add. καὶ M 35. 36 τοῖς πρός τι πρεσβύτερον, τὸν πρός τι λόγον M

ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἔχει ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι, καθάπερ δοκεῖ (ἕτερα γὰρ ἀλλήλων τῇ φύσει τὰ γένη τοῦ ὄντος ἐστίν), ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ μέρη οὔτε τὰ ὅλα πρός τι ἐστίν. ὁ γὰρ τὶς ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος, οἷον ὁ Σωκράτης αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν οὐ λέγεται ἑτέρου (εἰ γὰρ καὶ λέγεται τοῦ θεοῦ, ὡς κτῆμα δηλαδὴ ἢ ποίημα λέγεται), οὐδ' ὁ τὶς βοῦς τινός τις βοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ γὰρ τὶς χεὶρ οὐ λέγεται τινός τις χεὶρ ἀλλά τινος χείρ, καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλὴ ἀλλά τινος κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπί γε τῶν πλείστων, οἷον ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ βοῦς τινὸς βοῦς, οὐδὲ τὸ ξύλον τινὸς ξύλον, ἀλλά τινος κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι· ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν, οἷον ἡ ἁπλῶς κεφαλὴ τινὸς κεφαλὴ λέγεται, τοῦ ἁπλῶς ἀνθρώπου, καὶ ἡ χεὶρ ἡ καθόλου ὡσαύτως τινὸς λέγεται χείρ, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι, κατά γε τὰ εἰρημένα. πρὸς δὲ σαφήνειαν τῶν λεγομένων ἐκεῖνα δεῖ προσλαβεῖν, ὡς τῆς οὐσίας τὸ μὲν ὅλον τὸ δὲ μέρος, καὶ τὸ μὲν καθόλου τὸ δὲ μερικόν. συνδυαζόμενα δὲ καταλλήλως οὕτως ἂν λέγοιντο· ὅλον μὲν καὶ μερικὸν ἡ πρώτη οὐσία καὶ ἄτομος, Σωκράτης, Πλάτων, μέρος δὲ μερικὸν καὶ ἄτομον, ὡς ἥδε ἡ χεὶρ καὶ μία τῷ ἀριθμῷ, καὶ κεφαλὴ ὡσαύτως· καὶ ὅλον μὲν καθόλου ὁ κοινὸς καὶ κατ' εἶδος ἄνθρωπος, μέρος δὲ καθόλου ἡ ἁπλῶς χεὶρ καὶ ἡ ἁπλῶς κεφαλή. ὡς δὲ μέρος τοῦ τινὸς ἀνθρώπου καὶ μερικοῦ ἡ τὶς καὶ μερικὴ χείρ, οὕτω τοῦ ἁπλῶς καὶ καθόλου ἡ ἁπλῶς καὶ καθόλου χείρ. εἰς τέσσαρα οὖν τῆς οὐσίας διῃρημένης, τὸ μὲν καθόλου ὅλον καὶ τὸ μερικὸν ὅλον καὶ τὸ μερικὸν μέρος ἐκτὸς πίπτει τοῦ τῶν πρός τι διορισμοῦ (οὐ γὰρ λέγονται ταῦτα ἑτέρων), τὸ μέντοι καθόλου μέρος, ὡς ἡ ἁπλῶς χεὶρ καὶ ἡ ἁπλῶς κεφαλή, ἐπειδὴ ἑτέρων λέγονται, τοῖς πρός τι καταταγήσεται. προσβιάσαιτο δ' ἄν τις καὶ τὸ ἐν μέρει μέρος· ἢ γὰρ ἥδε ἡ χείρ, τοῦδε τοῦ σώματος λέγεται. μέρη δὲ οὐσίας ταῦτα, τὰ μὲν πρώτης τὰ δὲ δευτέρας. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη ἀληθὲς τὸ μηδεμίαν οὐσίαν τῶν πρός τι εἶναι, ὥσπερ ἐλέγετο· τὰ γὰρ μέρη τῶν οὐσιῶν οὐσίαι καὶ αὐτά.

Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται· εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τὸ πρός τί πως ἔχειν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς αὐτά. ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι, οὐ μὴν τοῦτό γέ ἐστιν τὸ πρός τι αὐτοῖς εἶναι τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεσθαι. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν

1 οὐδεμίαν οὐσίαν LM 6. 7 ἢ ὡς ποίημα M 8 εἰ γὰρ L 11 ἀλλὰ κτῆνος κτῆμα B 18 συνδοιαζόμενα libri 22 τοῦ om. M 26 λέγεται M 27 λέγεται M 28 τὸ] τῷ M ἢ scripsi: ἡ BL: εἰ M σώματος] σωκράτους L: σω- B 30 τὸ] τῷ M 32 ἱκανῶς ex Aristotele scripsi: ἱκανὸς libri 34 ἱκανός LM τὸ] sic libri et, ut videtur, Categ. cod. A, cf. p. 38,2: legendum est τῷ 36 γε om. M τὰ αὐτὰ LM 38 εἴσεται ὡρισμένως πρὸς ὃ λέγεται M

μὲν οὖν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐστιν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι ὅτι τῶν πρός τι ἐστίν, ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τὸ πρός τι πῶς ἔχειν, κἀκεῖνο οἶδε, πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει· εἰ γὰρ μὴ κἀκεῖνο οἶδε, πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει, οὐδ' εἰ πρός τί πως ἔχει εἴσεται. καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦτον, οἷον τόδε τι εἴ τις οἶδεν ἀφωρισμένως ὅτι ἔστι διπλάσιον, καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν ἀφωρισμένως οἶδεν· εἰ γὰρ μή τινος τῶν ἀφωρισμένων οἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ' εἰ ἔστι διπλάσιον ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν ἀφωρισμένως οἶδεν· ἀναγκαῖον γάρ ἐστι διὰ ταῦτα ἀφωρισμένως εἰδέναι. οὐκ ἀορίστως δὲ εἴσεται ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος κάλλιον· ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐ γὰρ ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι χείρονος κάλλιον. εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ὡρισμένως, 'κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἰδέναι. τὴν δέ γε κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, αἵ εἰσιν οὐσίαι, αὐτὸ μὲν ὅπερ ἐστὶν ⟨ἔστιν⟩ ὡρισμένως εἰδέναι, πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον· τίνος μὲν γὰρ αὕτη ἡ κεφαλὴ ἢ τίνος ἡ χείρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι· εἰ δὲ μή ἐστι τῶν πρός τι, ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι ἐστίν. ἐντεῦθεν δῆλον ὡς καὶ ἃ πρότερον ὡς τῶν πρός τι παραδείγματα ἐπὶ τῆς ἀντιστροφῆς ἐλαμβάνομεν, τὴν κεφαλὴν τοῦ ζῴου ἢ τοῦ κεφαλωτοῦ λέγοντες καὶ τοῦ πλοίου τὸ πηδάλιον καὶ τῆς ὄρνιθος τὸ πτερόν, οὐχ ὡς ἡμῖν ἀρέσκοντα προσελήφθησαν, οὐδ' οἰκείαν ἐκεῖ δόξαν εἰσήγομεν, ἀλλὰ τοῖς περὶ τῶν πρός τι παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν διωρισμένοις εἱπόμεθα. ἴσως δὲ χαλεπὸν περὶ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι καὶ μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον· τὸ μέντοι διηπορηκέναι ἐφ' ἕκαστον αὐτῶν οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

8 Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται, οἷον λευκότητα, θερμότητα, ψυχρότητα· λευκοὶ γὰρ καὶ θερμοὶ καὶ ψυχροὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ μετέχοντες λέγονται. καὶ εἰσὶ ποιότητες μὲν τὰ μεθεκτά, ποιὰ δὲ τὰ μετέχοντα. τετάρτην δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ κατηριθμήσαμεν τὴν ποιότητα, τοῦ Ἀρχύτα μετὰ τὴν οὐσίαν τάξαντος (δευτέρα γὰρ ἁ ποιότης, ἐκεῖνός φησιν· ἄνευ γὰρ τοῦ τί ἐστιν ἦμεν ἀδύνατον ποιόν τι ἦμεν), διά τε τὴν πρότερον λεχθεῖσαν αἰτίαν καὶ διὰ τὴν ἤδη ῥηθήσεσθαι μέλλουσαν. ὡς γὰρ ἡ οὐσία τῶν ὅλων προτέτακται τῷ ἐκεῖθεν τὸ εἶναι τοῖς ἄλλοις ἐνδίδοσθαι, οὕτω τὸ ποσὸν τοῦ πρός τι τῷ τὴν αἰτίαν τῶν λόγων αὐτῷ χορηγεῖν· ἐκ δὲ τῶν λόγων αἱ ποιότητες λαμβάνουσι τὴν ὑπόστασιν, καὶ οὕτως ἡ τάξις τῶν κατηγοριῶν ἐπιπλέκεται. καὶ τοῖς φυσικοῖς δὲ πράγμασιν οἰκείως ἄν τις τὴν τάξιν ὑπολογίσαιτο. μετὰ γὰρ τὴν οὐσίαν τὸ μέγεθός ἐστι· σὺν ποσῷ γὰρ πᾶσα φυσικὴ οὐσία. τῷ μεγέθει δ' εὐθὺς τὸ μεῖζον θεωρεῖται καὶ ἔλαττον, ἐν οἷς ἡ σχετικὴ κατηγορία

---

1 αὐτῶν M εἶδέ τις M ὅτι] ὅπερ L 2 τὸ] ὅτι M τὸ libri et Categ. A: τῷ recte ibid. BC 6 αὐτὸ διπλάσιον οἶδεν M 10 ante οὐκ add. καὶ M 12 χείρων BL 15 ἔστιν addidi 22 ἡπόμεθα L 25 περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος superscribunt libri 29 ἀποιότης L: ποιότης M 30 προτέραν BL 32 τὸ ἐκεῖθεν LM τὸ εἶναι om. M 35 τάσιν M 36 τῆς οὐσίας L[1] πᾶσα om. M τὸ μεγέθει L

συνέστηκε. περὶ δὲ τὰ τοῦ ὄγκου μεγέθη αἵ τε παντοῖαι ἀλλοιώσεις καὶ τὰ πάθη συνίστανται. καὶ περὶ μὲν τῆς τάξεως ταῦτα· περὶ δὲ τῆς ὑποστάσεως ἤδη ῥητέον. εἰ δὲ καί τινων ὑπὲρ τὴν εἰσαγωγὴν ὁ λόγος ἅψαιτο θεωρημάτων, οὐκ ὀλιγωρεῖν χρή. καὶ δὴ πρῶτον μὲν οὐκ ἀποδεχόμεθα τοὺς κατὰ τὴν κοινότητα τὴν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ κεχωρισμένην παρ' ἡμῶν ἐννοουμένην ἐφιστάνοντας τὴν ποιότητα· κινδυνεύει γὰρ οὕτως ἀνυπόστατος εἶναι καὶ ἡ ποιότης καὶ τὰ ἑκτά· οὐδεμία γὰρ κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπινοίας ὑπόστασις εἰσάγεται, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ συνθέτοις ὑπάρχει οὖσα. καὶ μὴν οὐδὲ εἴ τινες ἀπὸ τῶν εἰωθότων λέγεσθαι κατηγορημάτων ὁμοίως μὲν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων κατά τε κοινὰ συμπτώματα σωμάτων καὶ ἀσωμάτων παράγουσι τὰς ποιότητας, οἷον ἀπὸ τοῦ δεδοκῶσθαι δόκωσιν καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσῶσθαι ἰσότητα καὶ ἀπὸ τοῦ σῶμα ὑπάρχειν σωματότητα, οὐδὲ οὗτοι ὀρθῶς ἀποφαίνονται. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς συμβάσεως τῶν κατηγορημάτων αἱ ἕξεις ὑπάρχουσιν, οἷον οὐκ ἐπειδὴ τὸ διεστάναι τοῖς κίοσι συμβέβηκε, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διάστασις περὶ αὐτοὺς βλέπεται. τὸ μὲν γὰρ κατηγόρημα, ἄχρι τοῦ λέγεσθαι μόνως θεωρούμενον, δύναται καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὑφεστώτων θεωρεῖσθαι· αἱ μέντοι ποιότητες, κατ' αἰτίαν τινὰ πρωτουργὸν προϋπάρχουσαι, τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ συνακολουθεῖν τοῖς κατηγορήμασιν, ὥστε αὗται ⟨τὰ⟩ ὑπάρχοντα κατηγορήματα ἐπιφέρουσιν, οἷον ἡ φρόνησις τὸ φρονεῖν, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἢ ἐν τῷ μετέχεσθαι. καὶ τοῖς περὶ Δημόκριτον δὲ ἐγκαλέσειεν ἄν τις, τί δήποτε τινὰς μὲν διαφορὰς περὶ τὰς ἀτόμους ἀπολείπουσιν, οἷον σχημάτων, βάρους, ναστότητος, σωματότητος, μεγέθους, κινήσεως, οὔτε δὲ χρόαν οὔτε γλυκύτητα οὔτε ζωὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων λόγους προϋφεστηκέναι ἀποφαίνονται. κοινοῦ γὰρ ὄντος τοῦ περὶ τῶν ἑκτῶν λόγου ἄτοπον μὴ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν διατάττεσθαι, καὶ ἔτι ἀτοπώτερον τὰς ἀρχηγικωτάτας δυνάμεις ὑστερογενεῖς ποιεῖν, ὥσπερ ζωὴν καὶ νοῦν καὶ φύσιν καὶ λόγον καὶ τὰ τοιαῦτα. παραπλησίως δὲ ἀδύνατον καὶ τὸ ἀπὸ τῆς συνόδου ταῦτα ἀποτελεῖσθαι· νόμῳ γὰρ ἔσται χροιὴ κατὰ τὸν Δημόκριτον καὶ τἆλλα ὁμοίως, τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἄτομον καὶ κενόν. ὁ δὲ ἅπαξ τὰ ὄντα ἀνελὼν οὐδὲν ἕξει τίθεσθαι, καὶ ὁ παραδεξάμενος τὸ ἀναίτιον οὐδαμοῦ στήσεται· τί γὰρ μᾶλλον ταῦτα ἢ τὰ ἐναντία προτιμήσει ἀπ' οὐδεμιᾶς ὡρισμένης αἰτίας ὁρμώμενος; βέλτιον γοῦν εἰς ἐκείνην ἐλθεῖν τὴν ὑπόθεσιν, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔχεσθαι τὰ ἑκτὰ παράγει, καὶ ἑκτὸν τίθεσθαι τὸ οἷόν τε ἔχεσθαι, πραγματικῶς ἀποδιδόντας οὐκ ἐτυμολογικῶς· πᾶσα μὲν γὰρ ἕξις καὶ ποιότης ἑκτόν, οὐκ ἔμπαλιν δέ. ἔτι εἰ μέν τις τὰς ποιότητας αὐτὰς χωριστὰς ὥσπερ τὰς ἰδέας Πλάτων ἀφορίζοιτο, οὐκ ἔστιν ὕπαρξις αὐτῶν. πῶς γὰρ δὴ ἡ ἡμετέρα ἕξις ἔσται χωριστὴ καὶ ἡ

---

1 μεγέθους, ut videtur, L 3 ἅψεται B 5 τῶν om. BM καὶ om. M 6 οὗτος M 8 ὑπάρχει οὖσα scripsi: ὑπαρχούσας libri 11 δεδοκῶσθαι δόκωσιν] sic libri et Simplicius, legendum est δεδοκῆσθαι δόκησιν ἰσότητα] ἴσωσιν M 15 κατηγόρημα] κατηγορούμενον M 17 προϋπάρχουσι M 18 τὰ ex Simplicio addidi 19 μετέρχεσθαι M 20 ἂν om. M 21 βάρη M ναστότητος H (v. Praef.): ῥαστότητος BL: ῥαστότητα M σωματότητος] σώματός τε M 22 οὐδὲ ζωὴν M 23 ἀποφαινομένοις LM 25 ἀρχηγικωτάτους M 28 ἀγγελῶν M 30 προτιμήσει Simpl.: προτιμήσεις LM 32 ἀποδιδόντας scripsi: ἀποδιδόντες libri

μετεχομένη καθ' ἑαυτήν; εἰ δὲ οὕτω τις αὐτὰς λαμβάνοι ὡς καὶ ἡμῖν παρούσας καὶ μετεχομένας, ἐν τοῖς ποιοῖς ἔσται αὐτῶν ἡ ἀληθὴς ὑπόστασις. εἰ γὰρ ποιότης ἐστί, καθ' ἣν ποιοί τινες ἐσμέν, ποιοὶ δὲ κατὰ τὸ ἐνυπάρχον ἐσμέν (λευκὸν γὰρ λέγω κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὁρωμένην λευκότητα), δῆλον ὡς εἴπερ ἔστι καὶ λευκότητος ἢ ἀνθρωπότητος ἐξῃρημένον εἶδος, ἰδέα μὲν ἔσται, ποιότης δὲ οὐκ ἔσται· μετεχόμενον γὰρ ἡ ποιότης. εἰσὶ μὲν οὖν ἀσώματα τὰ ἐκτὰ πάντα· ἁπλούστατα γὰρ καὶ τῇ φύσει πρῶτα, καὶ οὐ μέρη ἐκείνων ὧν ἐκτά, αἴτια δὲ μόνον. καὶ ταῦτα οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔχουσι περιέχονται, ἀριθμοί τινες ὄντες ἐν τῇ ὕλῃ καὶ λόγοι ἀίδιοι, καθ' οὓς αἵ τε ποικιλίαι τῶν ὄντων καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν πρώτων στοιχείων καὶ τῶν ἐκ τούτων συγκριμάτων ὑφίστανται. ἀίδιοι δέ εἰσιν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι καὶ οἱ λόγοι, ὥσπερ καὶ ἡ ὕλη· αἱ μέντοι κινήσεις αὐτῶν καὶ ἐν ἀλλήλοις θέσεις καὶ τάξεις μετάπτωτοι καὶ οὐκ ἀίδιοι. ὥσπερ δὲ ἀφεστῶτες ἐνυπάρχουσιν οἱ λόγοι, οὐδέπω ῥυθμίζοντες τὸ ὑποκείμενον καὶ σχηματίζοντες, ἀλλ' ὡς οἱ ἐν τῷ σπέρματι λόγοι κατὰ συμβεβηκὸς οἱονεὶ ἐνυπάρχουσιν ἀκρατήτως ἐνόντες, καὶ ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ τέχνῃ τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶδος, καὶ ὡς τὰ χρώματα ἐν τῇ ὄψει, ὅταν ὁρᾷ τὸ κεχρωσμένον σῶμα, οὕτως οἱ λόγοι ὥσπερ ἀφεστῶτες ἐνυπάρχουσιν. ἀμέσως δὲ ἡ τοῦ εἴδους φύσις αἰτία ἐστί, μηδενὸς μεταξὺ παρεμπίπτοντος τοῦ μετεχομένου καὶ τοῦ μετέχοντος· παροῦσα γὰρ ἐν τῷ εἶναι εὐθὺς εἰδοποιεῖ τὸ μετέχον. ὑφίστησι δὲ καὶ ἄλλο τελευταῖον ἀπὸ τῆς παρουσίας ἐξ ἑαυτῆς, ὅπερ κατηγόρημα λέγεται· μέσον δὲ ἀεὶ τὸ σῶμα τάττεται. οἷον αἰτία πρώτη ἡ φρόνησις καὶ τοῦ φρονίμου καὶ τοῦ φρονεῖν καὶ ἡ ὑγεία τοῦ τε ὑγιαίνοντος καὶ ὑγιαίνειν. καὶ ἡ μὲν φρόνησις αὕτη καὶ ἡ ὑγεία, εἴπερ ἐστὶ καθ' ἑαυτά, ἁπλούστατα ἔσται καὶ πρῶτα καὶ ἀσώματα, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ φρονεῖν· σώματα δὲ ὅ τε ὑγιαίνων καὶ ὁ φρονῶν. ἔστι τοίνυν ἡ ποιότης λόγος οὐχ ὡς θεωρῶν ἑαυτόν οὔτε ὡς ἐκ ζητήσεως ἢ θεωρίας παραγινόμενος, ἀλλ' ὡς ἔχων καὶ διδούς, ἅπερ ἔχει, καὶ ὡς αὐτὸ τὸ εἶναι ποιῶν, καὶ ἐν τῷ ἔχεσθαι καὶ μένειν πάντα ἀπεργαζόμενος. ὅθεν τέλειος μὲν καὶ ὡρισμένος παντάπασιν οὐδαμῶς ἐστι (μίγνυται γὰρ πρὸς τὸ ἀτελὲς πάντῃ καὶ ἀόριστον), ἀλλ' οὐδὲ ἔσχατος πάντῃ καὶ ἀόριστός ἐστι· διακοσμεῖ γὰρ τὸ ὑλικὸν πᾶν καὶ ἐπιμελεῖται τεταγμένως αὐτοῦ, καὶ τὸ μέγιστον εἰς ἓν συνέρχεται. ἐάν τε γὰρ ἐν σμικρῷ ἐάν τε ἐν μεγάλῳ ὁ τῆς ποιότητος ὑπάρχει λόγος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει. οὐδὲν ἄρα τὸ ποσὸν συμβάλλεται εἰς τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἔστιν ἀμερίστως περὶ τὰ σώματα μεριζόμενος· ἐν γὰρ πλείοσι τοῖς ποιοῖς ὁ αὐτὸς διανέμεται, ὥσπερ εἶδος ἐν ὕλῃ, † ἔχοντα μέντοι καὶ αὐτὸν ὑπόστασίν τινα. οὐ γὰρ ἂν κατ' αὐτὸν ἐλέγετο τὸ ποιόν, εἴπερ ὅλως τῆς ὕλης ἦν, καὶ μὴ ἑστηκὼς ἐν

1 αὐτῶν B 2 μετεχομένην B ἡ γὰρ M 5 καὶ om. M λευκότης M 9 ποικιλίας L 10 τῶν — συγκριμάτων B Simpl.: τὰ — συγκρίματα L: τὰ — συγκρινόμενα M 12 ἐν ἄλλοις M 13 ὥσπερ δὲ B Simpl.: ὥσπερ γὰρ LM οὐδέπω B Simpl.: om. LM 14 ἀλλ' ὡς B Simpl.: ὡς γὰρ LM λόγοι om. M 15 οἱονεὶ B Simpl.: om. LM ὥσπερ B Simpl.: om. LM 16 ὅταν] ὅτου M κεχωρισμένον M 26 οὔτε ὡς] ἢ M 27 αὐτῷ BL 28 ὡρισμένως L 33 τῷ ποσῷ LM 35 fort. ἔχων — αὐτός

ἑαυτῷ παρεῖχεν αὐτῇ τὸ εἶναι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνῆν χωριστῶς· τῷ μὲν γὰρ ἐν πλείοσιν ἀτόμοις εἶναι τὴν διάκρισιν ἴσχει καὶ τὴν διαίρεσιν, τὸ δὲ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸ ἀδιαίρετον. ἔτι μέντοι καὶ ἀκίνητος· κινεῖται δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ γίνεσθαι τῶν κινουμένων καὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι. τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων· διαιρήσομεν δὲ κατὰ μὲν τὸν ὑφηγημένον τῆς διαιρέσεως τρόπον καὶ διεξοδικώτερον ἐν τῷ τέλει· νυνὶ δὲ ὁλοσχερέστερον λέγομεν. ὡς ἔστιν ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων· διαιρεῖται γὰρ εἰς ἕξιν καὶ διάθεσιν, εἰς δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, εἰς πάθος καὶ παθητικὴν ποιότητα, καὶ εἰς σχῆμα καὶ μορφήν. ταῦτα δὲ οὔτε ὁμότιμα τὰ εἴδη, οὔτ' ἐπ' ἴσης τὸ κοινὸν κατηγορούμενον ἔχουσι, τῷ τὰ μὲν εἶναι ὑπέρτερα τὰ δὲ καταδεέστερα, καὶ τὰ μὲν τελειότερα τὰ δὲ ἀτελέστερα, καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ δύνασθαι τὰ δὲ ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἔχειν τὸ εἶναι (ἐν οἷς καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον), ὡς ἂν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν ὑφέσει τῆς πρώτης δυνάμεως πληθυνόμενά τε πρὸς ἄλληλα καὶ διαφορούμενα.

Ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν· διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως τῷ μονιμώτερον καὶ πολυχρονιώτερον εἶναι. τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι καὶ ἀρεταί· ἥτε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονίμων εἶναι καὶ δυσκινήτων. ἐὰν καὶ μετρίως τις ἐπιστήμην λάβῃ, ἐάνπερ μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι, οὐδὲ εὐμετάβολον. διαθέσεις δὲ λέγονται, ἅ ἐστιν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα, οἷον θερμότης καὶ κατάψυξις, νόσος καὶ ὑγεία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· διάκειται μὲν γάρ πως κατὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γενόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νοσεῖν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγχάνει διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη πεφυσιωμένη καὶ ἀνίατος ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη προσαγορεύοι. διττὴ γὰρ ἡ ἀρετή, διττὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη· τῆς τε γὰρ ἀρετῆς ἡ μέν ἐστιν ἀτελής, ἥτις ἢ λόγῳ μόνῳ ἢ ἔθει ἢ φύσει πρὸς τὸ καλῶς ἔχειν παρεσκεύασται, ἡ δὲ τελεία, ἡ τοῖς τρισὶ τούτοις ἀπήρτισται· τῆς τε αὖ ἐπιστήμης τῆς μὲν ἰδικώτερον λεγομένης κατὰ τὴν τῶν ὄντων ὡς ὄντων ἀκριβῆ γνῶσιν, τῆς δὲ κοινότερον τῆς κατὰ πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης διατεινούσης, ἔτι δὲ καὶ τῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ νόσου καὶ ὑγείας τῶν μὲν συμφύτων τῶν δὲ ἐπικτήτων οὐσῶν, τὴν ἀρετὴν ἐνταῦθα καὶ ἐπιστήμην καὶ τὴν θερμότητα καὶ ψυχρότητα κοινότερον ἐκλαμβανόμενοι, τὰς μὲν εὐαποβλήτους τὰς δὲ δυσκινήτους ἐπωνομάσαμεν. φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἅ ἐστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα· τοὺς γὰρ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ' εὐκινήτους ὄντας οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν, καίτοι διάκεινταί πως κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως τῷ τὸ μὲν εὐκίνητον εἶναι, τὸ δὲ πολυχρονιώτερόν τε καὶ δυσκι-

---

1 τὸ μὲν γὰρ M 5 μὲν om. M ὑφηγημένων L 15 τὸ μονιμώτερον M 16 καὶ αἱ ἀρεταί M 17 λάβοι M et fort. L[1] καταβολῆ L 23 γινόμενος M 24 τούτων om. M 26 προσαγορεύοι scripsi: προσαγορεύει libri 28 ἢ τοῖς L 29 ὡς ὄντων om. M 31 καὶ (ante νόσου) om. M 33 ἐκλαβόμενοι B: ἐκλαμβάνομεν M 38 τῷ om. M

νητότερον. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις· οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες καὶ διάκεινταί πως κατὰ ταύτας, οἱ δὲ διακείμενοι οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἐν τούτοις ἐπιστασίας ἄξιον, εἰ καὶ βαθυτέρας δεῖται τῆς ἐπιβλέψεως· οὔσης γὰρ τῆς ἐν ἕξει καὶ διαθέσει διαφορᾶς κατὰ τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον, πότερον τοῦτο διαφορᾶς ἐστι προσθήκη ἢ ψιλῆς σχέσεως ἢ πλεονασμός τις ἄλλος ὁποιοσοῦν; εἰ γὰρ ἕν τι τούτων, ⟨πῶς⟩ εἶδος γέγονεν ἕτερον, καὶ οὐχ ὁμοειδεῖς ἕξις καὶ διάθεσις; μήποτ' οὖν ἐν πλάτει τοῦ ἑνὸς εἴδους οἱ λόγοι θεωροῦνται τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως, ἔχοντες διαφορὰς ἐν ἑαυτοῖς εἰδητικὰς μὲν περιεχομένας δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. αἰτίαν δὲ εἶναι τούτου ⟨φαμὲν⟩ τὴν καθαρότητα καὶ ⟨τὴν⟩ ἄυλον τῶν εἰδῶν φύσιν, δι' ἣν ἀμιγῶς τὰ πολλά ἐστιν οἷς ἐν ἑνὶ περιέχονται· οὐ γὰρ κατὰ τὴν τῶν μεγάλων μόνον διαφορὰν τὰ εἴδη διίστανται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἐλάχιστα. οὔτ' οὖν ἐπίτασιν οὔτε μεταβολὴν ἀποδεκτέον, δι' ἣν ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἡ ἕξις ἀπογεννᾶται· οὐ γὰρ ἐκ κινήσεως ὁ λόγος ἀποβλαστάνειν πέφυκεν. ἀρχηγικώτερον γὰρ καὶ αἰτιώτερον τὸ ἀκίνητον τοῦ κινουμένου καὶ τὸ τῇ τοῦ ἑνὸς συμμετρίᾳ προσεοικὸς τοῦ εἰς τὴν ἀοριστίαν τῆς ὕλης ὑποφερομένου. παραιτησόμεθα δὲ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τοὺς τὸ ἀπαγὲς καὶ πεπηγμένον εἰς διάκρισιν τῶν αὐτῶν ὑποτείνοντας· σωματικὴν γὰρ ποιοῦνται τὴν τῶν εἰδῶν διδασκαλίαν καὶ κατὰ μεταβολὴν τὴν ἕξιν ἀποτελοῦσι, καὶ ἔσται οὕτως μεταβολὴ κυριωτέρα τοῦ ἑστηκότος εἴδους, ὃ παντελῶς ἐστιν ἀδύνατον. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐδὲ τὸ πολυχρονιώτερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον ἐν ταῖς τοιαύταις διαφοραῖς ὑπολογίζεσθαι ἄξιον, διότι χρόνος μὲν συμφέρεται κινήσει, κίνησις δὲ οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὸ κῦρος τῆς τῶν εἰδῶν ἰδιότητος, κατ' αὐτὴν δὲ μᾶλλον αὐτὴ ἀφώρισται. οὐδὲ τὸ ἀτελὲς καὶ τέλειον, εἴ τις καὶ τοῦτο εἰς διάστασιν αὐτῶν παραλαμβάνοι ὡς ἐχέγγυον, ἀναμφισβήτητον ἔχει τὴν ἐπίκρισιν, ἐπεὶ οὐδὲν ἐν τοῖς λόγοις ἀτελὲς θεωρεῖται κατά γε τὴν οἰκείαν ἑκάστου τάξιν· πληροῦται γὰρ αὐτὴ πρὸς ἣν ἕκαστος αὐτῶν εἴληχε δύναμιν. ἴσως οὖν ἐπὶ τὰ μετέχοντα τῶν λόγων καὶ τὰ σύνθετα τὰς τοιαύτας δεῖ μετάγειν διαφοράς. τὸ γὰρ ἐλλεῖπον τῆς οἰκείας φύσεως τούτοις συμμιγνύμενον φαίνεσθαι ποιεῖ ἀτελῆ τὰ τέλεια καὶ ἀσύμμετρα τὰ ὡρισμένα καὶ κινούμενα εἰς ἐπίτασιν τὰ ἑστηκότα. καθόλου οὖν διωρίσθω ὡς δεῖ τὸν μετεχόμενον λόγον καθαρῶς θεωρεῖν αὐτὸν καθ' αὑτόν, εἰ καὶ ὅτι μάλιστά ἐστιν ἐν ἑτέρῳ. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν ἐξεταστέον, τίνα μὲν ἐν τῷ συνθέτῳ πάρεστιν κατὰ τὸν τοῦ εἴδους λόγον, τίνα δὲ κατὰ τὴν τοῦ ὑποκειμένου ὑλικοῦ φύσιν, τίνα δὲ κατὰ τὸ κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα οὐκ ἂν συγχυθείη τῶν εἰδῶν ἡ καθαρότης, ἣν δεῖ καθ' ἑαυτὴν τῷ λόγῳ περιλαμβάνειν. διὰ ταῦτ' ἄρα οὐκ ἔστιν ἡ ἕξις διάθεσις προσλαβοῦσα τὸ μόνιμον, οὐδὲ ἡ αὐτὴ ὑγεία, ἐν μὲν τῷ ἀναλαμβάνοντι εὐκίνητος οὖσα, διάθεσίς ἐστι, βεβαιωθεῖσα δὲ καὶ δυσκίνητος ἀποτελεσθεῖσα

---

4 ἐπιβλέψεως BM Simpl.: ἐπισκέψεως L 7 πῶς addidi εἶδος om. M ὁμοειδὴς M 10 φαμὲν et τὴν (ante ἄυλον) addidi 11 ἔστι γε οἷς LM 12 μόνων M 15 γὰρ om. M 15. 16 καὶ ἡ τοῦ ἑνὸς M 16 ἐπιφερομένου M 20 κυριώτερον M 23 τῆς om. M[1] 24 αὐτῇ L 25 αὐτὸ παραλαμβάνει M 26 οἰκεῖαν] ἰδίαν M 31 λόγου M 33 τοῦ om. L

ἕξις γίνεται. πάλιν γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὰ τῶν συνθέτων καὶ μετεχόντων παθήματα μετάγομεν ἐπὶ τὰ ἁπλούστατα εἴδη τῶν ποιοτήτων καὶ γενέσεις ἐν αὐτοῖς ποιοῦμεν διὰ κινήσεως ἐναλλαττομένας. τὸ δὲ ἐξαίφνης αὐτῶν παρόν, ὅταν παρῇ, καὶ μὴ παραγινόμενον, ὅταν μὴ ἐγγένηται, οὐκ ἔοικε διατηρεῖν ὁ τοιοῦτος διορισμός. οὐδὲ εἴ τις τὸ ὅλον καὶ μέρος ἐπ' αὐτῶν λαμβάνει, τυγχάνει τῆς ἀληθείας, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται· οὐ γὰρ ἐν αὐτοῖς αἱ τοιαῦται διαφοραί. πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἀμερέσι διαιρεθείη τὸ ἐν τούτοις διάφορον; ἀλλ' ἴσως ἐν τοῖς μεριστοῖς καὶ τοῖς μετέχουσι τὸ παρηλλαγμένον αὐτῶν καθ' αὑτὸ θεωρεῖται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ ἀμερὲς αὐτῶν ἀμερῶς ὑποδέχεσθαι. καὶ περὶ μὲν ἕξεως καὶ διαθέσεως ἐπὶ τοσοῦτον διέσκεπται.

Ἕτερον δὲ εἶδος ποιότητος, καθ' ὃ πυκτικοὺς ἢ δρομικοὺς ἢ ὑγιεινοὺς ἢ νοσώδεις λέγομεν, καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγονται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται (οὔπω γὰρ γεγόνασιν ἐν μετουσίᾳ τῶν ἕξεων, καθ' ἃς λέγονται), ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως ἢ μηδὲν παθεῖν, οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως, νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει· τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ μαλακὸν τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου. πολλαχῶς δὲ τῆς δυνάμεως λεγομένης, τῆς μὲν κατ' ἐπιτηδειότητα φυσικήν, ὡς ὁ παῖς δυνατὸς ἀναγνῶναι, τῆς δὲ κατὰ τὴν τῆς ἐπιτηδειότητος τελειότητα, ὡς ὁ γράμματα εἰδὼς ἀναγνῶναι δυνατός (ἥ τε ποιητικὴ καὶ ἡ παθητικὴ δυνάμεις λέγονται· ἡ μὲν γὰρ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ εἰς ἕτερον, ἡ δὲ ὅτι ἀφ' ἑτέρου εἰς αὐτό), κατ' οὐδεμιᾶς τούτων τὰ ἐνταῦθα συνείρομεν. ἀλλ' ἔτι παρὰ ταύτας δύναμις λέγεται, καθ' ἣν μόνος τις κάλλιον τῶν ἄλλων ποιεῖ (ὡς ὁ βαδίζων, ὅσον οὐκ ἄλλος, καὶ διανηξάμενος πέλαγος, ὅσον οὐχ ἕτερος), καὶ ἡ ἀντίθετος πρὸς ταύτην τοῦ αὐτοῦ τούτου ἀδυναμία, ἥτις καὶ αὐτὴ δύναμίς τις στερητικὴ λέγεται. τὸ γὰρ δυνάμενόν τι χεῖρον παθεῖν λέγομεν ἔχειν τούτου δύναμιν, καὶ τὸ ἀφυὲς ἐξαιρέτως ἐπί τι καὶ ἀδύναμον δυνατὸν ἐπὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν φαμέν. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν δεύτερον εἶδος ποιότητος λέγομεν. καθόλου γὰρ ἡ ἑτέρων δύναμις ἐν τοῖς τοιούτοις ἄλλων ἔσται ἀδυναμία καὶ τὸ ἔμπαλιν· ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ χείρω δύναμις ἀδυναμία ἐστὶν ἐπὶ τὰ βελτίονα, καὶ τὸ τὰ κρείττω δύνασθαι ἀδυνατεῖν ἐστιν ἐπὶ τὰ χείρω. καὶ οὐκ ἐξίσταται παντάπασιν ἡ ἀδυ-

1 μετεχόντων LM Simpl.: κατεχόντων B 2 αὐτῇ L: αὐτῷ M 5 οὐδὲ] ὁ M λαμβάνοι, τυγχάνοι M 8 καθ' αὑτὸ Simplicius: κατ' αὐτὸ libri 10 περὶ τοσοῦτον M 11 δὲ om. L πυκτηκοὺς L: πυκτὴ M δρομικὴ ἢ ὑγιεινὴ ἢ νοσώδης M 12 λέγεται M 13 τὸ M 14 ἕξεων scripsi: ἔξωθεν libri λέγεται M τὸ L: κατὰ τὸ M 15 ἢ μηδὲν — ῥᾳδίως (17) om. M 17 ὑγιῆ M τὸ M 18 νοσώδεις — τυχόντων (19) om. M τὸ L 25 ὅτι (post γὰρ) om. M αὐτὸ scripsi: ἑαυτὸ libri 26 ταύτας τὰς δυνάμεις λέγεται M 27 ὅσον] καὶ M 28 ὡς οὐχ M 29 αὐτὴ scripsi: αὕτη libri 31 ἀδύνατον M 35 ἐξίστασθαι M

ναμία τοῦ λόγου τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ κρατεῖται. τὰ γὰρ ἀτελῆ συνείληπται τοῖς τελείοις· ἀπ' αὐτῶν γὰρ ἔχει τὴν αἰτίαν τοῦ εἶναι. τὸ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν δὲ τῆς ποιότητος εἶδος τοῦ κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν προτάττομεν. καίτοι πρότερον ὁ δυνάμει γραμματικὸς τοῦ καθ' ἕξιν καὶ ἐνέργειαν [οὐ] κατὰ τὸν τῆς γενέσεως λόγον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας. προηγεῖται μὲν γὰρ κατὰ χρόνον καὶ γένεσιν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, τῆς ἐνεργείας ἡ δύναμις· πρότερον γὰρ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς φύσεως τοῦ ἐντελοῦς ἀνθρώπου τὸ σπέρμα καὶ ἔμβρυον. κατ' οὐσίαν δὲ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα πρεσβύτερον τὸ ἐνεργείᾳ καὶ τέλειον τοῦ ἀτελοῦς καὶ δυνάμει, τὸ μὲν ὅτι ἐκεῖθεν παράγεται, τὸ δ' ὅτι ἕνεκεν ἐκείνου γίνεται. τό τε γὰρ σπέρμα ἐκ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ περὶ τὸ ἔμβρυον πραγματεία τῆς φύσεως τοῦ ἐντελοῦς ἀνθρώπου ἕνεκεν. δεῖ δὲ καὶ τὰς νοερωτέρας ἐπιβολὰς περὶ τῆς φυσικῆς ταύτης ἐπιθεῖναι δυνάμεως, τίς τέ ἐστι λέγοντας καὶ ἐν τίσι θεωρεῖται τῶν ὄντων. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν περὶ αὐτῶν τὸ σαφὲς δι' ὀλίγων εἰπεῖν, τὸ διὰ πολλῶν ἐλθεῖν εἰς τὴν τῶν προτεθέντων σαφήνειαν οὐκ ἄκαιρον οὐδὲ περιττὸν ἡγησόμεθα. ἔστι μὲν οὖν καθόλου τοῦτο τὸ γένος πᾶσιν ὑπάρχον τοῖς ὁπωσοῦν τελειουμένοις· οὐ γὰρ ὅλως ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον παραγίνεταί τι, εἰ μὴ μέση δύναμις παρείη, ἐπιδιδοῦσα μὲν τὸ ἐνδεὲς εἰς τελείωσιν, δεχομένη δὲ τὴν ἀποπλήρωσιν ἀπὸ τοῦ τελειοτάτου. συναγωγὸς οὖν ἐστι τῶν ἄκρων καὶ ὁδὸν παρέχει τὴν ἀπὸ τῶν ὑποδεεστέρων ἐπὶ τὰ κρείττονα καὶ παρασκευὴν ἐντίθησι καὶ ἀφορμὴν εἰς τελείωσιν, μοῖράν τέ τινα προείληφεν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας καὶ οἷον ἔλλειψίς τίς ἐστιν ἀπὸ τῆς τελείας οὐσίας καὶ ἕξεως καὶ προθέρμανσίς τις ὡς ἐλλυχνίου πρὸ τῆς τοῦ πυρὸς θερμότητος, καὶ εἴδους δὲ μετρία μετουσία ἀπομεριζομένη κατὰ μέτρα καὶ οὐχ ὅλη παροῦσα. τοιαύτη δὲ οὖσα προηγουμένως ἐν ταῖς ψυχαῖς θεωρεῖται ταῖς λογικαῖς· ὅτε γὰρ ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς ὑπὸ τοῦ χωριστοῦ τελειοῦται, δύναμίς ἐστιν ἡ προάγουσα τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ νοερὸν εἶδος καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν νόησιν. διαφανὴς δὲ μάλιστά ἐστι κατὰ τὴν φύσιν· τὰ γὰρ ἔργα τῆς φύσεως ἐν κινήσει τῇ ἐκ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς ἐντελέχειαν ὁδευούσῃ, καὶ ἐν μεταλήψει λόγων, ἢ οὐκ ἐν ἄλλῳ παραγίνεται ἢ τῷ δυναμένῳ δέχεσθαι· οὐ γὰρ πᾶν εἶδος εἰς τὸ τυχὸν ἐγγίνεται, ἀλλὰ τὸ δυνάμενον παραγίνεθαι εἰς τὸ ἐπιτηδείως ἔχον ὑποδέχεσθαι. καὶ ἐν τῇ ψυχῇ δέ, καθ' ὅσον φύσεως ἐφάπτεται τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ ἀφισταμένη, κατὰ τοσοῦτον τὸ δυνάμει θεωρεῖται. καὶ ἐν παντὶ δὲ τῷ κόσμῳ εἴ τις προάγοιτο γένεσις, οὐκ ἄλλως ἢ διὰ τῆς δυνάμεως εἰς οὐσίαν προάγεται· καὶ τῇ ὕλῃ δὲ ἡ ὑποδοχὴ τοῦ εἴδους διὰ δυνάμεως παραγίνεται. αὐτὴ δὲ ἢ δι' ἑαυτῆς ἱκανή ἐστι προβιβάζεσθαι ὡς ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων ψυχῶν, ἢ ῥᾳδίως εἰς τὸ τέλειον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας προάγεται. ἀλλὰ τοιαύτη μὲν καὶ ἐν τοιούτοις ἡ δύναμις τὴν ἑαυτῆς ὑπόστασιν

2 post τὸ add. γὰρ M 3 δὲ B²: om. LM τῆς ποιότητος om. M 4 καὶ om. M 5 οὐ delevi ἀλλ' οὐ scripsi: ἀλλὰ libri 6 καὶ κατὰ γένεσιν M 9 τῇ ἐνεργείᾳ M 13. 14 τὸ σαφὲς περὶ αὐτῶν M 16 ὅλη M 18. 19 ἀπὸ τοῦ τελειοτάτου BM Simpl.: ἀπὸ τῆς τελειότητος L 21 ἔλλειψις BL Simpl.: λεῖψις M: fort. legendum est ἔλλαμψις cf. p. 48, 31 24 κατὰ] καὶ τὰ M 29 ὁδευούσης L: ὁδεύουσα M ἢ Simplicius: ἡ libri 31 δέ om. L 32 τὸ δυνάμει ex Simplicio scripsi: ἐν δυνάμει BL: ἐνδυναμένη M 34 προάγοιτο M 37 μὲν om. L

ἐκληρώσατο. πότερον δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης τὸ δυνάμει καὶ ἡ δύναμις αὐτή, ὥς τινες οἴονται, ἢ αὐτὴ ἡ ὕλη τὸ δυνάμει, ὡς ἄλλοις δοκεῖ; ἢ τοῦτο ἄτοπον. οὔτε γὰρ παρέχεταί τινα αἰτίαν ἡ ὕλη ἀφ' ἑαυτῆς ἀσθενὴς οὖσα πάντη, οὔτε οὐσίαν ἐνδίδωσιν ἐκπεπτωκυῖα τοῦ ὄντος, οὔτε δυνάμεως ἀρχὴν παντελῶς οὖσα ἀδύναμος, οὔτε ποιότητος ἀφορμὴν ἄποιος οὖσα καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' οὔτε ἔχει τι γόνιμον ἐστερημένη πάντων καὶ ἐν ἐνδείᾳ οὖσα καὶ πενίᾳ καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' οὐδὲ σχέσις ὕλης τὸ δυνάμει τῆς πάντη ἀσχέτου, οὐδὲ πλεονασμὸς οὐδὲ ἔκτασις ἢ συστολὴ ἢ μάνωσις ἢ πύκνωσις τῆς ἀπεστερημένης πάσης κινήσεως, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῶν περὶ τὴν ὕλην ἐπινοουμένων αἴτιον γίνεται τῆς τῶν δυνάμεων ὑποστάσεως. λείπεται τοίνυν ἀπὸ τῆς συνόδου τούτων ὕλης τε καὶ εἴδους ἢ τῶν ἀνάλογον ἐχόντων πρὸς ὕλην καὶ εἶδος τὴν τοιαύτην ὑφίστασθαι δύναμιν. ἐν οὖν τῇ ὕλῃ συνίσταται ἡ δύναμις ἀπὸ τοῦ εἴδους κατὰ τὴν ἀμηγέπη τῶν λόγων μετουσίαν, ὅταν προΐῃ τις ἀπ' αὐτῶν πρόδρομος ἐπιτηδειότης, ὡς εἶναι μὲν τὴν μετουσίαν ὑποδοχὴν τῆς ἕξεως· κἂν τὸ σῶμα δὲ κἂν ἡ ψυχὴ τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην δέχοιτο, ταῦτα πάντα σώζει τὴν πρὸς τὴν ὕλην ἀναλογίαν, καθ' ἣν πρὸς τὰ τελειότερα ἑαυτῶν ὡς πρὸς εἶδος συνταττόμενα ἐπιτηδειότητα ἴσχει πρὸς τὴν τελειοτέραν μετουσίαν. τὰ γὰρ ἐν γενέσει, ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς προκόπτοντα ἐπὶ τὸ τέλειον, τὴν τῆς ὑποδοχῆς τῆς ἕξεως προκοπὴν δεξάμενα, εἶτα τῆς τελειοτέρας μεθέξεως εὐμοιρήσαντα, τοῦ μὲν μετεχομένου μένοντος, τοῦ δὲ μετέχοντος ὅλον ἅμα τὸ εἶδος μὴ δυναμένου καταδέξασθαι, ἄλλην πρὸ ἄλλης ἀεὶ μέθεξιν ἀτελεστέραν πρὸ τελειοτέρας ὑποδέχεται.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τῆς θεωρίας εἱρμὸν καὶ περὶ τοῦ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ διαλάβωμεν· πότερον τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ὑπὸ διαστάσεως τὸ μὲν ναστοτέρας τὸ δὲ ἀραιοτέρας γεγένηται, καὶ πύκνωσις καὶ μάνωσις αὐτοῖς ἡ οὐσία, καὶ τὸ διάφορον ἑκατέρῳ παρέχεται ὧδε μὲν κενοῦ πολλοῦ ἀπόληψις, ἐκεῖ δὲ συνίζησις τῶν κενωμάτων καὶ ἀποπλήρωσις, ἢ ὕλης πλεονασμὸς καὶ ἔνδεια ποιεῖ τὸ μὲν σκληρὸν τὸ δὲ μαλακόν; ἢ ἀντὶ τούτων βέλτιον κατὰ τὴν συνοχὴν ἤτοι ὑπερβάλλουσαν ἢ ἐλλείπουσαν τὸ διάφορον αὐτῶν ὑπολογίζεσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα τούτῳ συμφωνεῖ καὶ τὸ λέγεσθαι τὸ μὲν σκληρὸν δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ μαλακὸν ἀδυναμίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸ γὰρ δυσδιαίρετον ἢ εὐδιαίρετον κατὰ τὸ τῆς συνοχῆς ὑπερβάλλον ἢ ἐλλεῖπον συνίσταται. τὸ δ' αὐτὸ ἄν τις καὶ κατὰ τὴν τοῦ εἴδους μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπικράτειαν ὑπολογίσαιτο· σκληρὸν μὲν γὰρ τὸ τοῦ εἴδους ἀντεχόμενον μᾶλλον, μαλακὸν δὲ τὸ ἐναντίον ἀφοριζόμενος. μήποτ' οὖν καὶ κατὰ λόγους διαφόρους ἑκάτερον τούτων ἀποτελεῖται καὶ κατὰ εἰδῶν τελείαν ἀντίθεσιν, ὥσπερ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ γλυκὺ καὶ μανὸν καὶ πυκνόν. εἰ γὰρ πᾶν μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἔχον τελείαν ἔχει τοῦ οἰκείου εἴδους ἀντίληψιν, ἔστι δέ τινα μαλακὰ

5 οὔτε libri et Simpl.: legendum est οὐδὲ 8 οὐδὲ συστολὴ ἢ μόνωσις M 11 τῶν om. M 12 ἐν μὲν οὖν M οὖν post ὕλῃ ponit L 14 κἂν — κἂν B 15 πρὸς τὴν om. M 21 πρὸς τελειοτέραν M 23 διαλάβομεν libri ναστότερον M 24 μόνωσις M 25 ἀπόλειψις M 26 ἀναπλήρωσις L[1] 31 τῆς om. LM 32 ὑπολογήσαιτο L 34 ἀφοριζόμενος B Simpl.: ἀφοριζόμενον LM 35 κατὰ τῶν εἰδῶν M 36 καὶ τὸ πικρὸν — γλυκὺ om. M κατὰ om. M[1]

κατὰ φύσιν ζῷα καὶ φυτά, καὶ ἐν τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις ὁ πνεύμων, πῶς ἂν καλῶς ἔχοι κατ' ἔλλειψιν εἴδους τὸ μαλακὸν ἀφοριζόμενον; ἢ διττὸν εἶδος ἀδυναμίας, ἓν μὲν τὸ κατὰ στέρησιν, ὡς τὸ νοσῶδες ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων, οὗ δύναμιν εἶχε τὸ ὑγιεινόν, τὸ δὲ κατὰ εἶδος ὑφεστώς, ὥσπερ τὸ μαλακὸν ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ σκληρὸν ἀδυναμίαν τοῦ ῥᾳδίως. ὡς δὲ χεῖρον ἐν τῇ ἀντιθέσει τὸ μαλακὸν κατὰ τὴν ἀδυναμίαν ἀφωρίσθη. τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ δευτέρου τῆς ποιότητος εἴδους διείληπται.

Τρίτον δὲ εἶδος ποιότητος παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. ἔστι δὲ τὰ τοιάδε οἷον γλυκύτης καὶ πικρότης καὶ στρυφνότης καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ, ἔτι δὲ καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ λευκότης καὶ μελανία. ὅτι μὲν οὖν αὗται παθητικαὶ ποιότητές εἰσι, φανερόν· τὰ γὰρ δεδεγμένα αὐτὰ ποιὰ λέγονται κατὰ ταύτας, οἷον τὸ μέλι τῷ γλυκύτητα δεδέχθαι λέγεται γλυκὺ καὶ τὸ σῶμα λευκὸν τῷ λευκότητα δεδέχθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι· οὔτε γὰρ τὸ μέλι τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκύ, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης παθητικαὶ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι, τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικὴν παθητικαὶ ποιότητες λέγονται· ἡ γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἀφήν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία καὶ αἱ ἄλλαι χροιαὶ οὐ τὸν αὐτὸν ⟨τρόπον⟩ τοῖς προειρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγενῆσθαι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις ἐρυθρὸς ἐγένετο καὶ φοβηθεὶς ὠχρὸς καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴ τις φύσει τῶν τοιούτων παθῶν τι πέπονθεν ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων, τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκός ἐστιν αὐτὸν ἔχειν. εἴ τις γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγίνετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἂν διάθεσις, ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν φαίνεσθαι. ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γένηται, ποιότης λέγεται (ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα), εἴτε διὰ νόσον μακρὰν εἴτε διὰ καῦμα τὸ τοιοῦτον συμβέβηκεν ὠχρότης ἢ μελανία, καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίστανται ἢ καὶ παραμένουσι, ποιότητες καὶ αὗται λέγονται· ὁμοίως γὰρ ποιοὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως διαλυομένων καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, ποιότητες δ' οὔ· οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κατὰ ταύτας. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχυνθῆναι ἐρυθρίας λέγεται οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβηθῆναι ὠχρίας, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ

---

3 ἀδυναμίας ἔχει M 5 μὴ om. M 6 τοῦ μὴ ῥᾳδίως M 11 ἔστι LM δὲ om. B 12 λέγεται M 13. 14 δέχεσθαι M 13 τῷ] τὸ L 22 τῶν αὐτῶν M τρόπον ex Arist. addidi 23 αὐτὰς] sic etiam Categ. 9b11 27 αὐτῶν M 31 συστάσει om. L 32 γένηται om. L 34 καὶ (post ἢ) om. M 35 ῥᾳδίων M 38 ὠχρείας L τὸ] sic libri

πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δ' οὔ. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη λέγεται. ὅσα τε γὰρ εὐθὺς ἐν τῇ γενέσει ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων γεγένηνται, ποιότητες λέγονται καὶ αὐταί, οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκστασις καὶ ἡ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λέγονται, ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαὶ ἀλλ' ἀπό τινων συμπτωμάτων γεγένηνται δυσαπάλλακτοι ἢ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως ἢ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, οἷον εἰ λυπούμενός τις ὀργιλώτερος γεγένηται· οὐ γὰρ λέγεται ὀργίλος ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα, ποιότητες δ' οὔ. πάθη δὲ ψυχῆς τὰ τοιάδε, καίπερ ὄντα τοῦ συναμφοτέρου, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν λέγομεν. αἱ γὰρ πρὸς τὸ σῶμα συγγενεῖς τῇ ψυχῇ καταστάσεις καὶ αἱ ῥέπουσαι εἰς γένεσιν καὶ μὴ κρατοῦσαι ἑαυτῶν καὶ αἱ παραγόμεναι ὑπὸ τοῦ σώματος καὶ ὑλικώτεραι τῶν ψυχικῶν παθῶν τούτων αἴτιαι. τριττὸν δὲ τὸ πάθος, τό τε εἰς φθορὰν ἄγον ὡς ἡ σῆψις τὰ σώματα, καὶ ὃ συνέχει διὰ τῆς μεταβολῆς ἐν τῷ κατὰ φύσιν τὸ ὑποκείμενον, ὡς τὰς αἰσθήσεις συνέχει τὰ κατ' αὐτὰς πάθη, καὶ ἔτι πάθος καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ μεταβολὴ καὶ ὅλως ἡ ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον πρόοδος. εἴ τις δὲ καὶ κατ' εἴδη τῶν κινήσεων διαιροίη τὰ πάθη, ὀρθῶς ἀποδίδωσι· τὰ μὲν γὰρ ἔσονται κατ' οὐσίαν, τὰ δὲ κατὰ ποσόν, τὰ δὲ κατὰ ποιόν. ἀλλὰ πῶς οὐ συμπεσοῦνται ἕξεις καὶ διαθέσεις καὶ παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη, εἴπερ ὡς ἐνταῦθα κἀκεῖ τῷ εὐμεταβόλῳ καὶ δυσκινήτῳ τὴν ἕξιν τῆς διαθέσεως ἀπεκρίνομεν; ἢ παρ' ὅσον ἐκεῖ μὲν τὰς ἐκ διδασκαλίας καὶ ἔξωθεν ἐγγινομένας ἀμεταβλήτους καὶ εὐκινήτους ὡς ἐπὶ πᾶν ἀπεδίδομεν τελειότητας, ἐνταῦθα δὲ παθητικὰς ποιότητας καὶ πάθη τὰ φύσει λέγομεν. καὶ ἔτι ἡ θερμότης, καθὸ μὲν διατίθησιν ὁπωσοῦν τὸ ὑποκείμενον, διάθεσις λέγεται, καθὸ δὲ πεπηγυῖαν ἴσχει τὴν διάθεσιν, ἕξις, καθὸ δὲ ἀπό τινος γέγονε, πάθος, ὅτι δὲ δευσοποιῶς καὶ μονίμως τὸ πάθος ἐγένετο, ποιότης παθητική. ἔτι τῶν παθητικῶν ποιοτήτων αἱ μὲν ἀμφοτέρως τὸ πάθος ἔχουσιν, ὡς ἀπὸ πάθους ἀρχθεῖσαι καὶ ὡς πασχούσης ὑπ' αὐτῶν τῆς αἰσθήσεως, ὡς ἡ ἐν τῷ ζωμῷ ἡδύτης, αἱ δὲ καθ' ἑκάτερον. τοῦ μὲν γὰρ πυρὸς ἡ θερμότης ὡς οὐσιώδης καὶ μὴ ἐπισυμβᾶσα κατὰ μόνην τὴν πρὸς τὴν αἴσθησιν ὁμιλίαν τὸ πάθος ἕξει· λευκότης δὲ καὶ μελανία τῷ γεγενῆσθαι ἐκ πάθους. καίτοι καὶ αὗται δρῶσιν εἰς αἴσθησιν, διακρίνουσαι τὴν ὄψιν καὶ συγκρίνουσαι, ἀλλ' οὐχ, ὥσπερ ὅταν θερμοῦ αἰσθανώμεθα θερμαινόμεθα, οὕτως καὶ ὅταν λευκοῦ, λευκόν τι τῶν ἐν ἡμῖν γίνεται· οὐ γὰρ ὕλη τῷ λευκῷ ὁ ὀφθαλμός, ἀναλαμβάνων τὸ τοῦ λευκοῦ εἶδος, ὥσπερ ἡ χεὶρ τοῦ θερμοῦ. ἢ τοῦτο μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς

---

1. 2 λέγονται M 4 μανικαὶ L 8 ἢ] ἀπολυομένων καὶ M 10 τῷ πεπονθέναι B 11 λέγονται M τὰ τοιαῦτα post οὔ transponit M 13 τῇ ψυχῇ om. M 14 παραγενόμεναι M 15 τούτων om. L^1 ἄγων L^1 17 καὶ (post πάθος) om. M 19 διαιρείη BL 20 τὸ δὲ M 22 καὶ πάθη expungit L^2 24 ἀποδίδομεν M 28 παθητικὴ ποιότης M 33 τῷ] τὸ M καίτοι ex Simplicio scripsi: καίπερ libri 35 αἰσθανόμεθα L

εἴποι τις· οὐδὲ γὰρ ἐκείνη ὀξύνεται ἢ βαρύνεται, καίπερ τοῖς οἰκείοις αἰσθητοῖς ἁπάσης συμπασχούσης αἰσθήσεως· ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον χρωμάτων ἴδιον, τὸ πάντα εἶναι ἐπισυμβάματα καὶ ἅπερ ἀχώριστα λέγομεν, ὡς τὸ λευκὸν τῆς χιόνος· πῆξις γάρ ἐστι νέφους διὰ ψυχρότητα ὑπερβάλλουσαν ἡ χιών, ὧν ἐπιγέννημα τὸ λευκόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὠχρότης τοῖς ἐν φόβοις καὶ τοῖς ἐν αἰδοῖ τὸ ἔρευθος παρακολούθημα γίνεται τῶν ψυχικῶν διαθέσεων, καὶ τἆλλα κατὰ τρόπον· θερμότης δὲ καὶ ψυχρότης καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν οἷς ἂν καὶ πρωτοτύπως ὑπάρχοιεν, οὐσιῶν εἰσι μέρη καὶ οὐκ ἔξωθεν ὑπὸ πάθους ἐγγίνεται. διοίσει δὲ καὶ τοῦ δευτέρου τῆς ποιότητος εἴδους τὸ παρόν, καθ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν ἐν τῷ δυνάμει ἐθεωρεῖτο καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος ἦν, τὸ δὲ ἐντελέχεια καὶ κατ' εἶδος μᾶλλον ὑφέστηκεν. ἐν τούτοις καὶ τὰ περὶ τῶν παθῶν καὶ παθητικῶν ποιοτήτων.

Τέταρτον δὲ εἶδος ποιότητος σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εὐθύτης καὶ καμπυλότης καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιόν ἐστι. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται, καὶ τῷ εὐθὺ ἢ τῷ καμπύλον εἶναι, καὶ κατὰ μορφὴν δὲ ἕκαστον ποιὸν λέγεται. ληπτέον δὲ τὸ μὲν σχῆμα οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν γραμμῶν καὶ τῶν ἐπιπέδων· ποσὸν γὰρ οὕτως ἔσται. ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸ χρῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἐπιφανείας ποιὸν σχηματισμὸν κατὰ τὸ γεγωνιῶσθαι ἢ ἀγώνιον εἶναι. διττὴ δὲ καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή· τά τε γὰρ οὐσιώδη εἴδη μορφαὶ λέγονται καὶ τὰ τῆς ἐπιφανείας ποιὰ τυπώματα, περὶ ὧν ὁ λόγος, καθὸ εὐμόρφους ἢ δυσμόρφους λέγομεν. εὐθύτης δὲ καὶ καμπυλότης περὶ τὰ θέσιν ἔχοντα τὸ ποιὸν ἀφορίζουσιν. ὡς ἂν δὲ καὶ νοερώτερον περὶ τῶν προκειμένων εἴποι τις, ὅτι περιγραφὴ τοῖς σώμασι συμφυὴς ἡ τῶν σχημάτων ἀποπεράτωσις, ἀφοριζομένη κατὰ τὴν οὐσιώδη διάστασιν καὶ φυσικὴν καὶ ἀντίτυπον, ἥτις καὶ ἐν κινήσει καὶ ἐν ὕλῃ νοεῖται. ὥσπερ δὲ τῆς διαστάσεως τὸ τέλος ἐστὶ σχῆμα, οὕτως τοῦ ὅλου εἴδους ἡ ἀποτελεύτησις ἄχρι τῆς ἐπιφανείας τὴν μορφὴν ἀπεγέννησεν, οὖσαν αὐτὴν τὸ φαινόμενον ἴχνος τοῦ εἴδους καὶ τελευταίαν ἔκτασιν τῆς τοῦ λόγου ἐπὶ τὰ ἐκτὸς προόδου. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ εὐθύτης τῆς ἰσότητος τῶν λόγων τὸ ἔσχατον εἶδος ἐμφαίνει καὶ ἡ καμπυλότης τῆς ἀνισότητος· εἰ μέντοι καμπυλότητά τις λαμβάνοι τὴν περιφερῆ γραμμήν, καὶ οὕτω τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς τοῦ λόγου ἔλλαμψιν ἐμφαίνει· καὶ πάντα ταῦτα κατὰ τὴν ἔξω προελθοῦσαν ἀποπεράτωσιν. καὶ καθ' ὅσον σύνεγγύς ἐστι ταῦτα καὶ οὐ πόρρω ἀλλήλων κατὰ τὸ ἔσχατον καὶ ἐπιπολῆς εἴδωλον καὶ κατὰ τὸ περιωρισμένον τῆς περιγραφῆς, ἓν εἶδός εἰσι· καθ' ὅσον δὲ ἰδιοτρόπως τῆς τῶν εἰδῶν τῶν ἐσχάτων ἰδιότητος ἀφώρισται καθ' ἓν ἕκαστον

---

1 οὐ γὰρ L ἐκεῖνο M 3 τῆς om. M 7 καὶ ἡ ψυχρότης B 8 μέρος L διοίσοι M 9 τοῦ δευτέρου] μέχρι τοῦ L 10 καὶ prius om. L τῆς ἐπιτηδειότητος] ἐπιτηδειότης BM 11 καὶ τῶν παθητικῶν M 13 δὲ om. L ὑπάρχουσα om. L[1] 15 τι om. M καὶ τῷ—λέγεται (16) om. M 16 ληπτον (sic) M 18 τῶν L[1] 22 τὰ θέσεως L: τὴν θέσιν M καὶ om. B 25 δὲ] καὶ LM 26 ἐστὶ scripsi: ἐπὶ libri 27 αὐτὴν BM Simpl.: καὶ αὐτὴν L 29 τὸν λόγον M 30 λαμβάνοι BM Simpl.: λαμβάνει L 31 ἔλλειψιν M 34 μετὰ τὸ M τῆς γραφῆς M 35 τῶν εἰδῶν om. B τῶν ἐσχάτων εἰδῶν M ἰδιότητος om. M

ἑτερότητι, πλείονα γίνεται. διορίζει δὲ τὰς φύσεις ἑκάστων καὶ τρόπον τινὰ εἰδοποιεῖ, τοῖς τε σώμασι παρέχει τὸ σώματα φαίνεσθαι τούς τε ὄγκους ὡς ὄγκους μεμετρημένους ἀπεργάζεται καὶ τὸ ἄπειρον τῶν σωμάτων διαλαμβάνει πέρασιν.

Τὸ δὲ μανὸν καὶ πυκνὸν καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον δόξειεν μὲν ἂν ποιὸν σημαίνειν, ἔοικε δὲ ταῦτα ἀλλότρια εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως· θέσιν γάρ τινα μᾶλλον φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν. πυκνὸν μὲν γὰρ τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλων, μανὸν δὲ τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων· καὶ λεῖον μὲν τῷ ἐπ' εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι, τραχὺ δὲ τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν τὸ δὲ ἐλλείπειν. εἰ δέ τις ἐνίσταιτο πρὸς τὸ θέσεις ταῦτα καθάπαξ εἶναι, ἐκεῖνο λέγομεν ὡς διττὸν τὸ τοῦ μανοῦ καὶ πυκνοῦ σημαινόμενον, τὸ μὲν ἐν τοῖς εἴδεσιν, ὃ καὶ δι' ὅλου πάρεστι καὶ οὐσιῶδές ἐστι καὶ ἕξεως μᾶλλον οἰκεῖον θεωρεῖται, ὥσπερ ἀὴρ καὶ πῦρ μανὰ κατ' οὐσίαν, τὸ δὲ ἐπίκτητον καὶ ἔξωθεν ὡς ἐν σχήματι, ὅπερ ἐν τοῖς σπόγγοις καὶ τῇ κισσήρει φαίνεται, οὐ κενοῦ τινος τῶν μεταξὺ παρεμπίπτοντος, ἀλλὰ τῶν στερεῶν σωμάτων κατὰ σχῆμα περιγραφομένων καί τινα ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν λεπτοτέρων σωμάτων περιεχόντων. καὶ τὰ μὲν οὐσιώδεις ποιότητες, θέσεις δὲ τὰ κατὰ σχῆμα. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ λείου καὶ τραχέος καὶ ἀπορήσομεν καὶ λύσομεν. βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον τὸ μὲν κατὰ τὸν σταθμὸν καὶ τῇ ῥοπῇ χρώμενον ποσὸν ἂν κατὰ τὸν Ἀρχύταν εἴη, αἱ μέντοι ἰδιότητες τῶν στοιχείων, καθ' ἃς κοῦφος μὲν ὁ ἀήρ, κουφότερον δὲ τούτου τὸ πῦρ, βαρεῖα δὲ ἡ γῆ καὶ βαρυτέρα τοῦ ὕδατος, ποιότητες ἄν τινες εἶεν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ τὸ παχὺ τὰ μὲν ἐν ὄγκῳ καὶ μετρούμενα ἐν ποσῷ, τὰ δὲ κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδιότητος προφερόμενα ἐν ποιῷ. τίνι δὲ τῶν εἰρημένων τῆς ποιότητος εἰδῶν τὸ κατὰ ποιὸν βαρὺ καὶ κοῦφον συντάξομεν, ἔχει διαπορίαν. τῷ μὲν γὰρ ἀναπλοῦν τὰ σώματα τὴν θερμότητα καὶ ταὐτὸν ἑαυτῇ τὸ κοῦφον ποιεῖν, καὶ αὖ ἐν τῷ συνάγειν τὴν ψυχρότητα ἑαυτῇ ταὐτὸν τὸ βαρὺ ποιεῖν, ταῖς παθητικαῖς ἄν τις συνάψοι ποιότησι· τῷ δ' αὖ παρακολουθεῖν τῷ μὲν θερμῷ τὴν κουφότητα, τῷ δὲ ψυχρῷ τὴν βαρύτητα, καὶ ποιητικὰς μὲν ἐκείνας εἶναι, τὰ δὲ μήτε τι ποιεῖν μήτε πάσχειν ὁρᾶν, εἰς ἄλλο τι γένος ἀναχθῆναι ταῦτα ζητεῖν ὑπολείπεται. ἐν τούτοις καὶ τὰ τοῦ τετάρτου εἴδους ἀποπεπεράτωται.

Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος τρόπος φανείη ποιότητος, ἀλλ' οἵ γε μάλιστα λεγόμενοι σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσι. ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρημέναι, ποιὰ δὲ τὰ κατ' αὐτὰς παρωνύμως λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύμως λέγεται, οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος ὁ λευκὸς καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς

1 ἑτερότητα M 2. 3 ὄγγους BL ὡς ὄγκους om. M 6 τοῖς L 7 μὲν γὰρ scripsi: γὰρ μὲν libri 7. 8 τῷ] τὸ L 9 τραχὺ μὲν M 12 δι' ὅλου] διό L οἰκεῖον om. M 17 ποιότητας M δὲ om. L 18 καὶ ἀπορήσομεν B Simpl.: καὶ om. LM 19 καὶ (ante κοῦφον) om. B¹ καὶ τῇ ῥοπῇ] τῇ δὲ πῇ M 22 post τινες add. ἂν BL 23 ὄγγῳ B 24 τῶν ποιοτήτων M 25 ἔχει om. M 26 ἀναπλοῦν scripsi (ἡ θερμότης ἀναπλοῦσα Simpl.): ἀναπλεῖν BL: ἀναπνεῖν M 28 τῷ δ'] τὸ μὲν M τὸ M 29 καὶ om. M 31 ἀποπεπεράτωται scripsi: ἀποπεράτωται libri 32 γε om. B: τε M 34 παρ' αὐτῶν M

δικαιοσύνης ὁ δίκαιος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπ' ἐνίων δὲ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα οὐκ ἐνδέχεται παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι, οἷον ὁ δρομικὸς ἢ ὁ πυκτικὸς ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἀπ' οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέγεται· οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι, καθ' ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται, ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις, καθ' ἃς πυκτικοὶ ἢ παλαιστικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὴν ποιόν, οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν σπουδαῖος λέγεται, ἀλλ' οὐ παρωνύμως· οὐ γὰρ δεῖ ἐνάρετον λέγειν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ὥσπερ οὐδὲ ἐγγράμματον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστι. τὰ δὲ καὶ ὁμωνύμως ὡς ἡ μουσικὴ γυνὴ καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη. ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ παραλλάττουσιν αἱ τῶν ὀνομάτων σημασίαι παρὰ τὴν τῶν πραγμάτων δήλωσιν διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς χρήσεως· ὁ γὰρ δίκαιος κατὰ μὲν τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς δίκης παρείληπται, κατὰ δὲ τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ὥσπερ καὶ ὁ εὐφρόσυνος ἀπὸ τῆς εὐφροσύνης, κατὰ δὲ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει παράθεσιν. ποιὰ οὖν λέγεται τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

Ὡς ἂν δὲ καὶ κατ' ἐπιστημονικὴν ὁδὸν ἡ διαίρεσις τῆς ποιότητος γένοιτο, καὶ πάντα κατὰ τάξιν περιληφθείη τὰ εἴδη, οὕτω λέγομεν· τῆς ποιότητος τὸ μὲν ἐν δυνάμει ἐστί, τὸ δὲ ἐν ἐνεργείᾳ. καὶ τοῦ κατὰ δύναμιν τὸ μὲν ἰδίως ὁμωνύμως τῷ γένει κατὰ δύναμιν λέγεται, τὸ δὲ κατὰ ἀδυναμίαν, ὃ καὶ δεύτερον εἶδος ποιότητος ἔθεμεν· τοῦ δὲ κατ' ἐνέργειαν τὸ μὲν τελειωτικόν ἐστι τοῦ ὑποκειμένου, τὸ δὲ κακωτικόν, τὸ δὲ οὐδέτερον τούτων. καὶ τοῦ τελειωτικοῦ τὸ μὲν πάθος ἐμποιεῖ περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς θερμότης καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ μέλιτος, τὸ δὲ οὔ, ὡς ἐπιστήμη καὶ ἀρετή. καὶ ἀμφότερα εὐαπόβλητα ἢ δυσαπόβλητα· ὧν τὰ μὲν περὶ ψυχὴν ἕξεις καὶ διαθέσεις κατονομάζομεν, τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα πάθη καὶ παθητικὰς ποιότητας. καὶ τοῦ κακωτικοῦ δὲ ὡσαύτως τὸ μὲν περὶ ψυχὴν ἔχει τὸ εὐκίνητον ἢ δυσκίνητον, ὡς ἡ μανικὴ ἔκστασις καὶ ἡ ὀργή, τὸ δὲ περὶ σῶμα, ὡς ἡ ὠχρίασις ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ φόβου, ἃ κοινῶς πάθη καὶ παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. τῶν δὲ μήτε τελειωτικῶν μήτε κακωτικῶν τοῦ ὑποκειμένου τὰ μὲν διὰ βάθους κεχώρηκεν ὡς τὰ ἔν τισι χρώματα, τὰ δὲ ἐπιπολῆς ὡς αἱ μορφαὶ καὶ τὰ σχήματα. καὶ ὅλως δὴ πολύχουν τι ἡ ποιότης ἐστίν· ἐν πᾶσι γὰρ θεωρεῖται τοῖς γένεσιν, οἷον ἀνθρωπότης καὶ Σωκρατότης ποιότης ἐν οὐσίᾳ, καμπυλότης δὲ γραμμῆς καὶ εὐθύτης καὶ τρίγωνοι ἀριθμοὶ καὶ τετράγωνοι ἐν ποσῷ, χρῶμα δὲ διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ἐν ποιῷ, καὶ ἐν τοῖς πρός τι δὴ ποιότης ἡ σχέσις τοῦ διπλασίονος καὶ τοῦ ἡμίσεος, καὶ ἐν τῷ ποῦ τὸ εὐάερον τόπον λέγειν καὶ δυσάερον, καὶ ἐν τῷ ποτὲ ὁ καιρὸς καὶ ἡ εὐκαιρία, καὶ ἐν τῷ ποιεῖν

4 λέγονται M 5 πυκτικον (sic) L 6 ὀνόματα M 7 αὐτὴν ex Arist. scripsi: αὐτὸν libri τῷ γὰρ — σπουδαῖος (8) om. L τὸ γὰρ M 8 δεῖ] δὴ M 9 ἐγγράμματος M 10 καὶ (post δὲ) om. LM ὡς] καὶ M 13 ἀπὸ] ἄτερ L 14 ὁ εὐφρόσυνος] ἡ εὐφροσύνη M 18 τὰ εἰρημένα εἴδη M 19 ἐν (post δὲ) om. LM 20 ὁ δὲ M 24 ἡ ἐπιστήμη L 27 κακωτικὴν L 28 περὶ τὸ σῶμα L[1] ὡς ἡ] ἢ M et fort. B ὠχρείασις BL 31 ἐπιπολλῆς L 34 δὲ om. LM 35 ποιότης om. M 37 ὁ om. M

δὲ καὶ πάσχειν αἱ ποιητικαὶ καὶ παθητικαὶ ποιότητες, ἐν δὲ τῷ κεῖσθαι τὸ εὔθετον καὶ μή, ἐν τῷ ἔχειν δὲ τὸ εὐπερίβλητον καὶ μὴ τοιοῦτον. φθάνειν δέ φασι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνύπαρκτα ὡς τὴν ἱπποκενταυρότητα καὶ ἐπὶ τὰ μὴ ὑπαρκτὰ ὄντα ὡς τὴν τεττιγότητα ἐν χειμῶνι. ἀλλὰ τούτων τὰ μὲν τῷ σχήματι μόνῳ τῆς λέξεως ἐμφαίνει τὴν ποιότητα, οὐκ ὄντα ποιά, ὡς τὰ ἐπὶ τῆς οὐσίας, τὰ δὲ ὅλως οὐχ' ὑφέστηκε, τὰ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων. περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐκεῖνο ῥητέον, ὡς τὰς ἐν ποιότητι διαφορὰς ποιότητος εἶναι μόνης, τὰς δὲ ἐν ἄλλοις γένεσι μηδαμῶς ἐκβαίνειν ἀπὸ τῆς ἐν ἑκάστῃ ἰδιότητος ἐπὶ τὸ τῆς ποιότητος γένος. ἢ μήποτε περὶ αὐτῶν καὶ οὕτω δεῖ λέγειν, ὡς ἐν μὲν οὐσίαις ποιότης κατὰ τὰς οὐσιώδεις διαφοράς, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν οἰκείως ἐν ἑκάστῳ τὴν ἰδιότητα τοῦ γένους ἀφορίζουσα· τοῦτο γὰρ ποιότητος ἴδιον. πότερον δὲ πᾶσα ποιότης δύναται γενέσθαι καὶ οὐσιώδης διαφορά, ἢ ἐπὶ μὲν τῶν σωμάτων ἀνάγκη ἔν τισι συγχωρεῖν (ἡ γὰρ λευκότης, συμβεβηκὸς οὖσα, οὐσιώδης ἐστὶ τοῦ ψιμμιθίου διαφορά) ἐπὶ δὲ τῶν ψυχικῶν διαθέσεων οὔ; ἢ κἀκεῖ γένοιτ' ἄν ποτε, ὥσπερ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν τῷ ἀνθρώπῳ μονοειδὴς καὶ οὐσιώδης ἐστὶ διαφορά. ἔτι ταῖς ποιότησι συντακτέον τὰ κατ' αὐτὰς ποιά, καθ' ὅσον περὶ αὐτά εἰσιν αἱ ποιότητες, μὴ προσποιουμένους τὸ ὑποκείμενον, ἵνα μὴ κατηγορίαι δύο νοῶνται, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀνάγωνται, ἀφ' οὗπερ λέγονται. οὐ χεῖρον δὲ καὶ πάλιν ὑπομνῆσαι, ὑπὲρ ὧν καὶ πρότερον, ὅτι αἱ νοηταὶ ποιότητες καὶ αἰσθηταὶ οὐκ ἂν εἶεν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· οὐδὲ γὰρ αἱ κατηγορίαι περὶ τῶν νοητῶν ἐπὶ πᾶν, ἀλλὰ περὶ τῶν λεγομένων. καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ διαφερομένων ὡς ἰσοστοίχων ἓν εἶναι γένος ποιότητος.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν, οἷον δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντία καὶ λευκότης μελανίᾳ καὶ τἄλλα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιὰ λεγόμενα, οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τὸ τοιοῦτον· τῷ γὰρ πυρρῷ ἢ τῷ ὠχρῷ καὶ ταῖς τοιαύταις χροιαῖς οὐδέν ἐστιν ἐναντίον ποιοῖς οὖσιν. ἔτι δὲ ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων τὰς ἄλλας κατηγορίας, οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη, ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόζει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε τὸ ποσὸν οὔτε τὸ πρός τι οὔτε τὸ ποῦ οὐθ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων.

Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται, καὶ δίκαιον μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου καὶ ἧττον. καὶ αὐτὸ δὲ ἐπίτασιν λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὂν ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι.

---

1 δὲ (ante καὶ) om. M   καὶ παθητικαὶ om. M   2 εὐπερίληπτον M   4 τετρυγότητα L   11 ἀφορίζουσα Simplicius: ἀφορίζουσι libri   16 καθ' αὑτὰς M   17 προσποιουμένη BM   18 νοῶνται—ἀνάγωνται scripsi: νοοῦνται—ἀνάγονται libri   21 δυνατῶν M   25 λευκότης καὶ μελανία M   27 πυρῷ libri   28 ᾖ] ἡ BL   30 εἰ om. M   32 τὸ (ante ποσὸν) om. B   τὰ πρός τι M   35 καὶ (post μᾶλλον) om. L   37 αὐτὰ M

οὐ πάντα δὲ ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. δικαιοσύνη δὲ δικαιοσύνης εἰ λέγοιτο μᾶλλον δικαιοσύνη καὶ ἧττον, ἀπορήσειεν ἄν τις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων. ἔνιοι γὰρ ἀμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων· δικαιοσύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ δεῖν λέγεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδὲ ὑγείαν ὑγείας, ὡς καὶ παρ' ἡμῶν ἀνωτέρω διήρθρωται· ἧττον μέντοι ἔχειν ἕτερον ἑτέρου ὑγείαν καὶ δικαιοσύνην ἕτερον ἑτέρου εὔλογον, ὡσαύτως δὲ γραμματικὴν καὶ τὰς ἄλλας διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τά γε κατὰ ταύτας λεγόμενα ποιὰ ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον λέγεται καὶ ὑγιεινότερος καὶ δικαιότερος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι, οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν· τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τριγώνου λόγον καὶ τὸν τοῦ κύκλου πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσί, τῶν δὲ μὴ ἐπιδεχομένων οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου ῥηθήσεται. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν· οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχηται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν ἴδιον ποιότητος, ὅμοιον δὲ καὶ ἀνόμοιον κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρου οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδὲν ἢ καθὸ ποιόν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη τῆς ποιότητος τὸ ὅμοιον λέγεσθαι κατ' αὐτὴν ἢ ἀνόμοιον. οὐ δεῖ δὲ ταράσσεσθαι μή τις ἡμᾶς φήσει ὑπὲρ ποιότητος ποιησαμένους τὴν πρόθεσιν πολλὰ τῶν πρός τι συγκαταριθμεῖσθαι· τὰς γὰρ ἕξεις καὶ τὰς διαθέσεις τῶν πρός τι ἐλέγομεν εἶναι. σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων τὰ γένη τῶν πρός τι λέγεται, τῶν δὲ καθ' ἕκαστον οὐδέν· ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται (τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται), τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται, οἷον ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματικὴ οὐδὲ ἡ μουσικὴ τινὸς μουσική, ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ τὸ γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται, οἷον ἡ γραμματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική, καὶ ἡ μουσικὴ τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς μουσική· ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. λεγόμεθα δὲ ποιοὶ τῇ καθ' ἕκαστα· ταύτας γὰρ καὶ ἔχομεν· ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔχειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινάς. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιότητες εἴησαν, αἱ καθ' ἕκαστα, καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα· αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. ἔτι εἰ τυγχάνει τὸ αὐτὸ ποιὸν καὶ πρός τι ὄν, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς γένεσι καταριθμεῖσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν τῆς ποιότητος λόγον τὴν χρονικὴν καὶ τοπικὴν κατηγορίαν

---

1 post μᾶλλον add. καὶ ἧττον M 2 καὶ ἧττον om. M post ἧττον add. δὲ L 3 δικαιοσύνην scripsi: δικαιοσύνη libri 4 δεῖ BL 5 ἔχειν om. M 6 post δὲ add. καὶ M 8 τὸ (ante ἧττον) om. M μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου M 10 τὸ (ante ἧττον) om. B 11 τῶν τριγώνου BL[1]: τὸν τοῦ τριγώνου M 12 τρίγωνα om. B[1] ἢ] καὶ M 15 τὸν] τῶν B 19 λέγονται M 21 δὲ om. L μήπως M φήσει] φύσει L: φησὶν M 28 ἀλλ' ἢ] sic libri et Categ. corr. AC: legendum est ἀλλ' εἰ 31 τῇ] καὶ M καὶ om. M 36 Περὶ τοῦ πότε margo L: Περὶ τοῦ πότε ἐν ᾧ καὶ περὶ χρόνου margo B καὶ τοπικὴν om. M

ἐκτίθεμεν. ὁπότερον δὲ ποτέρου προτάττειν ἢ ὑποτάττειν χρή, ἔχει διαπορίαν. δοκιμαζέσθω δὲ ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, ὡς ἐκεῖθεν τῶν παρόντων ὑφισταμένων. τῷ μὲν γὰρ τὸν τόπον τῇ οὐσίᾳ τῶν σωμάτων συνυπάρχειν, τὸν δὲ χρόνον συνυφίστασθαι τῇ κινήσει, πρότερον δὲ τὸ εἶναι τῶν γινομένων ἢ τὸ κινεῖσθαι, πρότερον ἔσται γένος καὶ τὸ τῇ ὑποστάσει τῶν γινομένων συνυφιστάμενον ἢ τὸ τῇ κινήσει παρομαρτοῦν. τῷ δ' αὖ μηδὲν τῶν γενητῶν ἐγχωρεῖν εἶναι ἢ γενέσθαι ἄνευ χρόνου, πολλὰ δὲ εἶναι ἄνευ τόπου (ὅ τε γὰρ τόπος αὐτὸς οὐκ ἐν τόπῳ καὶ αἱ πράξεις πᾶσαι), δόξειεν ἂν εἰκὸς προτάττεσθαι τοῦ ποῦ τὸ ποτέ. μήποτε δὲ ἀσφαλῶς ἔχει ἅμα τὴν περὶ αὐτῶν ποιεῖσθαι διδασκαλίαν· ἀπονεύει γάρ πως πρὸς ἄλληλα καὶ κατὰ συζυγίαν προάγεται, ὥσπερ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ ἀδελφά πώς εἰσι, κοινὴν ἐπ' ἴσης παρέχοντα τὴν συντέλειαν πρὸς ὅλην τὴν γένεσιν. τῇ γὰρ αἰσθητῇ καὶ φυσικῇ οὐσίᾳ τὰ μὲν συνεισῆλθεν, ὡς ποσότης καὶ ποιότης καὶ πρός τι, τὰ δὲ ἐπεισῆλθε κινηθείσῃ ὡς τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, τὰ δὲ ἐπηκολούθησεν ὡς τὸ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ καὶ τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν. ἅμα δὲ τὴν διδασκαλίαν ποιούμενοι, ὅμως πανταχοῦ τὸ ποτὲ τοῦ ποῦ προτίθεμεν. λέγομεν δὴ ὡς οὔτε τὰ πράγματα τὰ ἐν χρόνῳ οὔθ' ὁ χρόνος αὐτὸς οὔτε τὸ σύνθετον ἐξ ἀμφοῖν εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν, ψιλὴ δὲ ἡ σχέσις τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον. ἔστι δὲ διττόν· δηλοῖ γὰρ καὶ τὸν χρόνον αὐτόν, δηλοῖ καὶ τὴν κατηγορίαν, ὅπερ ἰδίως ἐν χρόνῳ λέγεται. οὕτω διττὸν καὶ τὸ ἀεί, τὸ μὲν ἐν χρόνῳ, καθ' ὃ λέγομεν "ἀεί ἐστι πρᾶξις", τὸ δὲ τοῦ αἰῶνος παρώνυμον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πέρυσιν διττόν· τὸ δὲ εἰς νέωτα καὶ τῆτες οὐκέτι, ἀλλὰ τὸ ἐν χρόνῳ μόνον δηλοῦσι. καὶ χρόνου μὲν ἂν εἶεν διαφοραὶ παρεληλυθώς, μέλλων, τοῦ δὲ ποτὲ τὸ πέρυσιν, ἐς νέωτα, τῆτες. τὸ μέντοι πάλαι, ὅταν μὲν λέγωμεν "ὁ πάλαι ὤν," χρόνον δηλοῖ, ὅταν δὲ "πάλαι ἔπραξεν", ἐν χρόνῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄρτι καὶ νῦν καὶ τὸ ἤδη καὶ χρόνον δηλοῦσι καὶ ἐν χρόνῳ, τὸ δὲ χρονίζειν τὸ ἐν χρόνῳ, οὐ τὸν χρόνον. καὶ ὁ μὲν χρόνος ἄπειρος, εἴπερ ἡ γένεσις συνεχής, τὸ δὲ ποτὲ πεπέρασται, ὅτι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πρᾶξις· ὅθεν καὶ τῶν θείων ἐξώρισται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν προσιστορήσθω τῆς συνηθείας τῶν ὀνομάτων ἕνεκεν. πῶς δὲ τοῦ ἔν τινι πολλαχῶς λεγομένου, τὸ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ μόνον ἰδίας ἡμῖν κατηγορίας ἐχαρακτήρισεν; ἢ ἐν τούτοις τὸ μὲν περιέχει τὸ δὲ περιέχεται, ἑκατέρου τὴν ἑαυτοῦ φύσιν διασώζοντος, καὶ μόνοις ἐν τούτοις αὐτὸ τὸ ἔν τινι φύσις τις ἀφωρισμένη γίνεται, κατὰ τὴν σχέσιν αὐτὴν ὑφεστῶσα· τῶν ⟨δ'⟩ ἄλλων σημαινομένων τὰ μὲν ὄντα μέρη τῶν συζύγων, τὰ δὲ συμπληρωτικὰ ἑτέρων, τὰ δὲ οὐ δυνάμενα χωρὶς ὑποστῆναι.

Ὅτι μὲν οὖν τὸ ποτὲ οὐκ ἔστι χρόνος (οὐ γὰρ τὸ ἐν χρόνῳ χρόνος),

---

1 προτέρου L: ποτέρω M 8 post εἰκὸς add. εἶναι M 12 φυσικῇ] νοητῇ M 13 κινηθήσῃ L 14 τὸ (ante ἐν χρόνῳ) om. M 15 τὸ (ante ἔχειν) om. M ποιοῦμεν M 16 τοῦ ποτὲ M τὸ ποῦ BM προεκτίθεμεν B 18 ποτὲ] ποῦ L[1] 19 γὰρ] δὲ M δηλοῖ δὲ καὶ M 22 μόνῳ L[1]M 25 ὅτε M τὸ ἐν χρόνῳ M 26 δηλοῦν B 28 δὲ om. M ἐν αὐτῷ BM Simpl.: ἐνταῦθα L 29 προσιστορείσθω M 30 τοῦ ἔν τινι] τοῦτ' ἔνι M 31 ἡμῖν ἰδίας M ἐχαρακτηρίσαμεν L 34 δ' addidi 36 τῷ ἐν χρόνῳ L

εἴρηται. ὅτι δὲ ὁ χρόνος ποσόν ἐστι, φανερόν· οὐ γὰρ μόνον μετρεῖ τὴν κίνησιν (ἔστι γὰρ ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον), ἀλλὰ καὶ μετρεῖται ὑπ' αὐτῆς (εἰς γὰρ τὰ μεταξὺ σύμπαντα καὶ τὸ τούτων πλῆθος καὶ μῆκος καὶ τὰς βραχείας καὶ μακρὰς κινήσεις ἀποβλέποντες τὸν πλείω καὶ ἐλάττω χρόνον ὁρίζομεν), ὥσπερ αὖ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν κίνησιν πάλιν ἀλλήλοις ἀντιμετροῦμεν· πολλὴν γάρ φαμεν ὁδόν, ἧς ἡ πορεία πολλή, καὶ πολλὴν τὴν πορείαν, ὅταν ἡ ὁδὸς μῆκος ἱκανὸν ἔχῃ. ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν μεγέθει ἡ κίνησις, τῇ δὲ κινήσει ὁ χρόνος· ποσὸν ἄρα καὶ ὁ χρόνος. ἐπεὶ δὲ ἕκαστα συγγενεῖ μετρεῖται (μονάδες γὰρ μονάδι μετροῦνται), καὶ αἱ κινήσεις ἄρα πᾶσαι κινήσει μετρηθήσονται τῇ τῆς κυκλοφορίας· ὁμαλὴ γὰρ αὕτη καὶ ὡρισμένη. ἔσται οὖν ἡ κυκλοφορία καὶ τοῦ χρόνου ὥσπερ καὶ τῶν κινήσεων μέτρον. τούτῳ δὲ ὁμολογεῖ καὶ τὰ εἰωθότα λέγεσθαι, ὅτι κύκλῳ τὰ ἀνθρώπεια φέρεται καὶ τὰ γινόμενα πάντα, καὶ ὡς ὁ χρόνος κύκλος τις καὶ περίοδος, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· καὶ γὰρ τοιαύτης ἐστὶ μέτρον καὶ μετρεῖται ὑπ' αὐτῆς. ὅθεν καὶ τὰ μὴ πεφυκότα κινεῖσθαι μηδὲ ἠρεμεῖν ἀλλ' ὄντα φύσει ἀκίνητα, οἷα τὰ νοητά, οὐδαμῶς ἐν χρόνῳ. ἐπεὶ δέ ἐστιν ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ, ἀνάγκη καὶ τὴν ἠρεμίαν εἶναι σὺν χρόνῳ· ἀρχὴν γὰρ αὕτη καὶ τέλος ἔχει χρονικά. οὐκ ἄκαιρον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀρχύτα περὶ χρόνου παραθέσθαι ἄρτι· φησὶ δὲ ὧδε "τὸ δὲ ποκὰ καὶ ὁ χρόνος καθόλου μὲν ἴδιον ἔχει τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυπόστατον· τὸ γὰρ νῦν ἀμερὲς λεγόμενον ἅμα λεγόμενον καὶ νοούμενον παρελήλυθε καὶ οὐκ ἔστι παραμένον. γινόμενον γὰρ συνεχῶς τὸ αὐτὸ μὲν οὐδέποκα σώζεται κατ' ἀριθμόν, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος. ὁ γὰρ ἐνεστὼς νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι· ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονεν καὶ οὐκέτι ἐστίν, ὁ δὲ ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς παρῴχηκε· καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνεχῶς ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον. κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος τὸ αὐτό· πᾶν γὰρ τὸ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καὶ πέρας μέν ἐστι τῶ προγεγονότος, ἀρχὰ δὲ τῶ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον, περὶ ὃ ἁ κλάσις, ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς ἑτέρας γραμμᾶς, πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος, ὥσπερ ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ ἁρμονία· τῶ μὲν γὰρ λόγω τᾶς συλλαβᾶς τὰ μόρια διωρισμένα καὶ τᾶς ἁρμονίας τοὶ φθόγγοι καὶ τῶ ἀριθμῶ ταὶ μονάδες, γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τόπος συνεχές· τὰ γὰρ μόρια τούτων κοινὰ τμήματα ποιέει διαιρεύμενα. τέμνεται γὰρ γραμμὰ μὲν κατὰ στιγμάν, ἐπίπεδον δὲ κατὰ γραμμάν, στερεὸν δὲ κατ' ἐπίπεδον. ἔστιν ὦν καὶ ὁ χρόνος συνεχής· οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὁπόκα χρόνος οὐκ ἦν, οὐδὲ κίνασις, ὁπόκα τὸ νῦν οὐ παρῆν, ἀλλ' ἀεὶ ἦν καὶ ἔστι καὶ οὐδέποκα ἐπιλείψει τὸ νῦν, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον, ἀριθμῷ μὲν ἅτερον, εἴδει δὲ τωυτόν. διαφέρει γε μὰν τῶν ἄλλων

5 αὖ om. M 6 ὁδόν φάμεν M ἡ BM Simpl.: καὶ ἡ L 7 ἔχει M 8. 9 ἐπειδὴ M 9 συγγενῆ M 12 τοῦτο δὲ LM 14 post ἐστὶ add. φορᾶς Simpl. 17 post γὰρ add. καὶ B[1] χρονικήν M 27 τοῦ προγεγονότος M τῶ (post δὲ) scripsi: τοῦ libri 30 post ὥσπερ add. καὶ M τᾶς συλλαβᾶς] sic etiam Simplicius in Categ., sed ταὶ συλλαβαὶ recte in Phys. p. 785,28 33 διερευμένα BL: διαιρούμενα M μὲν ante γὰρ ponit M 34 ὦν Simpl.: ὧν libri 36 ἔσται Simpl. in Categ.: ἐσσεῖται idem in Physic. p. 786,3 ἐπιλείψει M Simpl.: ἐπιλήψει BL 37 εἴδει δὲ] εἰ δὲ M

συνεχέων, ὅτι ταῖς μὲν γραμμαῖς καὶ τῷ χωρίῳ καὶ τῷ τόπῳ τὰ μέρεα ὑφέστακεν, τῷ δὲ χρόνῳ τὰ μὲν γενόμενα ἔφθαρται, τὰ δὲ γενησόμενα φθαρήσεται. διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἢ ἀμυδρῶς καὶ μόλις ἐστίν· οὗ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκέτι ἐστί, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἐστί, τὸ δὲ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν;" καὶ φύσις μὲν χρόνου κατὰ τὸν Ἀρχύταν αὕτη, χρείαν δὲ τῷ παντὶ παρέχεται τήνδε· ὡς γὰρ τὸ ὂν διὰ τὸν αἰῶνα ἅμα ὅλον ἐστὶν ἐν ἑνὶ καὶ συνηρτημένον, οὕτως ἡ γένεσις διὰ τὸν χρόνον ἐν τάξει διακέκριται καὶ σύγχυσις οὐκ ἔστι τῶν γενέσεων καὶ τῶν πράξεων. εἰ γὰρ μὴ χρόνος ἦν, ταὐτὰ ἂν εἴησαν τὰ ἐπὶ τῶν Τρωικῶν τοῖς νῦν. καὶ περὶ μὲν τῶν κοινῶς περὶ χρόνου ἐκδεδομένων ταῦτα.

Ἔτι δὲ νοερώτερον οἱ Πυθαγόρειοι καὶ περιεκτικώτερον τὸν χρόνον ὡρίσαντο· διάστημα γὰρ αὐτὸν ἔφασαν εἶναι καθόλου τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. αὐτοκινήτου γὰρ καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ κατὰ Πλάτωνα τῆς ψυχῆς οὔσης, πάντως ἔδει καὶ ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλη ἔχειν κινήσεων. ὥστε ἔοικε διὰ τούτων ἡ οὐσιώδης τῆς ψυχῆς ἐμφαίνεσθαι κίνησις καὶ ἡ τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων αὐτῇ λόγων προβολὴ καὶ μετάβασις ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα, περὶ ἣν ἡ ἄλλη πᾶσα κίνησις συνέχεται καὶ τέτακται καὶ μεμέτρηται. ἧς ἀριθμὸς καὶ μέτρον γενεσιουργὸν καὶ προϊὸν εἰς ποίησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὁ νῦν παραδιδόμενος χρόνος, ὃς διεξόδους ἀεὶ καὶ μεταβάσεις ποιεῖται ἔνδον κατὰ τὰς προβολὰς τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ· ὃς δὴ καὶ ἐναργής ἐστι χρόνος. οὐ πολὺ δὲ διέστηκε καὶ τοῦ ἐκείνως λεγομένου χρόνου, ὃν ἀριθμὸν ἔξωθεν καὶ μέτρον ἐπιγινόμενον ἐν τῷ συνεχεῖ ἐθεωροῦμεν. τούτοις συνᾴδει καὶ τὰ τῶν παλαιοτέρων· οἱ μὲν γὰρ χορείᾳ τινὶ τῆς ψυχῆς περὶ τὸν νοῦν, οἱ δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τοῦ νοῦ περιόδοις, οἱ δὲ τῇ φυσικῇ περὶ τὸν νοῦν χορείᾳ, οἱ δὲ ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρόνον ὡρίσαντο. ἅπερ ἅπαντα ἡ Πυθαγόρειος αὕτη περιείληφεν αἵρεσις· τὸ γὰρ λέγειν αὐτὸν καθόλου διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως πάσας τὰς φύσεις τοῦ παντὸς περιείληφεν καὶ δι' ὅλων αὐτῶν διήκει παντελῶς. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει τοῦτο τὸ νῦν παρὰ τὸ πρόσθεν νῦν καὶ αὕτη ἡ κίνησις παρὰ τὴν πρώτην κίνησιν μεταβολὴν ἐπιδείκνυσιν, οὕτω πολὺ πρότερον καὶ ἀρχηγικώτερον καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν φυσικῶν λόγων τὸ πρὸ καὶ τὸ μετὰ θεωρεῖται, ἃ καὶ κυρίως συμπληροῖ τὸ διάστημα τοῦ πρεσβυτάτου πάντων χρόνου. διάστημα δὲ ἐνταῦθα λέγομεν οὐ τὸ κατὰ τὸν ὄγκον, οὐ τὸ κατὰ τὴν κίνησιν ἁπλῶς τὴν ἐκτός, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν τῆς κινήσεως τάξιν, ἐν ᾗ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον προδιατεταγμένα καὶ τοῖς πράξεσι καὶ ταῖς κινήσεσι τὴν τάξιν παρέχεται. καὶ περὶ μὲν τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ χρόνου ὡς ἐν εἰσαγωγαῖς ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Περὶ δὲ τοῦ ποῦ καὶ τοῦ τόπου κατὰ τὰ αὐτὰ διαλαβεῖν ὑπολείπεται. καὶ

---

1 ὑφέστηκεν L 4 οὐδέπω] οὐκέτι M 5 ὑπάρχοι Simpl.: ὑπάρχει BL: ὑπάρχῃ M 9 ταὐτὰ ἂν om. M 11 post δὲ add. καὶ M 14 τέλος M 17 μετρεῖται M 23. 24 χωρεία LM 26 τῷ γὰρ M αὐτῶν M[1] 27 φύσεις om. M 32 δὲ om. L οὐδὲ τὸ M 36 ταῦτα M 37 Περὶ δὲ τοῦ ποῦ] περὶ τοῦ ποῦ ἐν ᾧ καὶ περὶ τόπου superscribunt BLM[2] δὲ om. M καὶ τοῦ τόπου om. B[1] κατὰ ταὐτὸν M

πρῶτον ἐκεῖνο εἰπεῖν δεῖ, ὡς οὐκ ἔστι τὸ ποῦ ὁ τόπος, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ποτὲ ὁ χρόνος, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο μὲν ἦν ὁ χρόνος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ χρόνον ἢ χρόνου τι, οὕτως ἄλλο μὲν ὁ τόπος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τόπον ἢ τόπου τι. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ποῦ διττόν (δηλοῖ γὰρ τόν τε τόπον καὶ τὸ ἐν τόπῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ποτὲ ἐλέγετο σημαίνειν τόν τε παρεληλυθότα χρόνον καὶ τὸ ἐν χρόνῳ), εἴη ἂν ἡ κατηγορία κατὰ τὸ δεύτερον ἀφωρισμένη σημαινόμενον. τὸ μὲν γὰρ ὡς τόπος λεγόμενον ποσὸν ἂν εἴη, τὸ δὲ ἐν τόπῳ καθαρῶς τῆς ποῦ κατηγορίας. κἂν γὰρ σύνθετός τις ᾖ ἡ ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ φωνή, ἀλλ' οὖν ἁπλοῦν τι δεῖ καὶ μονοειδὲς ἐκδέχεσθαι τὸ παρὰ τῆς συνθέτου λέξεως σημαινόμενον. διήκει δὲ ἡ διττὴ αὕτη σημασία καὶ ἐπὶ πάσας τὰς τοῦ τόπου διαφοράς· καὶ γὰρ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω καὶ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν διττά ἐστι, τὰ μὲν ὡς τόποι, τὰ δὲ ὡς ἐν τόπῳ· καὶ τὰ μὲν τόπου μέρη φήσομεν, τὰ δὲ τῇ ποῦ κατηγορίᾳ συντάξομεν. διατείνει δὲ ἡ τοῦ ποῦ σημασία καὶ εἰς τὸ πόθεν ὡς τὸ Ἀθήνηθεν καὶ εἰς τὸ πόσε ὡς τὸ Ἀθήναζε. καὶ τὰ μετὰ συνδέσμων δὲ λεγόμενα τὰ αὐτὰ σημαίνει, ἐκ Λυκείου καὶ ἐν Λυκείῳ καὶ εἰς Λύκειον. καὶ τὰ δεικτικὰ δὲ συντακτέον τούτοις, ὡς τὸ ἐκεῖ καὶ ἐνθάδε· καὶ πόρρω καὶ ἐγγὺς καὶ τὰ τοιαῦτα. ἔτι τῶν τοῦ ποῦ τὰ μὲν ἀορίστως λέγεται, τὰ δὲ ὡρισμένως· ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν τόπῳ ἢ ἔν τινι τόπῳ, καὶ τὰ μὲν ἐν πλάτει οἷον ἐν Ἀθήναις, τὰ δὲ κατὰ περιγραφὴν οἷον ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. πότερον δὲ τό τε ἅμα καὶ χωρὶς καὶ συνεγγίζον καὶ διεστηκός, ἔτι δὲ παρακείμενον καὶ συγκείμενον καὶ ἕτερ' ἄττα τοιάδε πάντα τῇ ποῦ κατηγορίᾳ καθάπαξ ὑποβαλοῦμεν, ἢ δεῖ διαφόροις προσνέμειν γένεσιν; μήποτε δὲ οὐ πάντα ταῦτα ἕνα ἔχει λόγον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἅμα καὶ τὰ συνεγγίζοντα τοῦ πρός τι τίθεσθαι (κοινὴν γὰρ καὶ ἀντιστρέφουσαν σχέσιν παρίστησι), τὰ δὲ χωρὶς καὶ διεστηκότα τοῦ ποῦ (πλεονάζει γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁ τόπος), τὰ δὲ παρακείμενα καὶ ὑποκείμενα τοῦ κεῖσθαι (πλεονάζει γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ θέσις), καὶ τἄλλα δὲ οὕτως χρὴ διακρίνειν τῷ πλεονάζοντι καὶ ἐπικρατοῦντι, καὶ τὴν ἔννοιαν προβάλλοντι πρόχειρον τούτῳ τὸ βραβεῖον τοῦ γένους ἀπονέμειν. ἔστι δὲ οἷς καὶ συμφύρεται ἡ τοῦ πρός τι σχέσις τῇ τοῦ ποῦ καὶ τοῦ ποτὲ ὡς τὸ ἐπέκεινα καὶ ἐπὶ τάδε καὶ ἐπάνω καὶ ὑποκάτω καὶ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον καὶ τὰ ὅμοια. ἐπιδέχεται δὲ καὶ ἐναντίωσιν τὸ ποῦ κατὰ τὰς τοῦ τόπου διαφοράς, ὥσπερ καὶ τὸ ποτὲ κατὰ τὰς τοῦ χρόνου· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ πάλαι πρὸς τὸ νῦν καὶ τὸ χθὲς πρὸς τὸ αὔριον τὴν ἀντίθεσιν εἶχεν, καὶ ὧδε τὸ ἄνω εἶναι ἐναντίον τῷ κάτω καὶ τὸ πρόσω τῷ ὀπίσω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτως. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἀμφότερα ἐπιδέχεται· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν παρεληλυθότων τὸ πορρώτερον τοῦ νῦν μᾶλλον παρελήλυθε, καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ὡσαύτως, ἐνταῦθα δὲ ἕτερον ἑτέρου μᾶλλόν ἐστιν ἄνω καὶ μᾶλλον κάτω, καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω καὶ τἄλλα ὁμοίως. ἔτι ὥσπερ περὶ τῆς ποτὲ κατηγορίας διαλαμβάνοντες

---

1 τοῦ ποῦ M οὐδὲ τὸ] καὶ τοῦ M 7 κἀν BL 8 φωνῇ BL 15 δὲ om. M 17 λέγονται M 18 ὡρισμένος L 20 τό τε] πότε L[1] 22 μήποτε] μήτε L 23 τοῦ — τίθεσθαι om. M κοινὰ M 24 ἀντιστρέφοντα M διεστῶτα M τῇ ποῦ BL 28 ἀπονέμοντας Simplicius 29 τὸ ὡς M 33 τὸ κάτω BL 37 μᾶλλον (post καὶ) om. M

ἐκ τοῦ θεωρῆσαι [τὴν] περὶ τοῦ χρόνου καὶ αὐτὴν ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ποῦ καὶ περὶ τόπου ἐπισκέψασθαι ἀναγκαῖον. καὶ πρῶτον εἴπωμεν τὴν χρείαν, δι' ἣν ἐν τοῖς οὖσιν ἡ τοῦ τόπου φύσις γεγένηται. τὰ μὲν οὖν ἀγένητα καὶ ἀμέριστα, ἅτε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν ἡνωμένην ἔχοντα καὶ ὅλα ἅμα ἐν ἑαυτοῖς ὄντα, ἀπροσδεᾶ εἰσι τόπου ὥσπερ καὶ χρόνου· ὁ γὰρ αἰὼν ἐκεῖ ἅμα καὶ ἐν ἑνὶ μένειν ποιεῖ· τὰ μέντοι γενητὰ καὶ μεριστὴν ἔχοντα τήν τε οὐσίαν καὶ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν προσδεᾶ καὶ χρόνου καὶ τόπου· χρόνου μέν, ἵνα μὴ σκεδαννύηται μήτε συγχέηται αὐτοῖς ἡ τοῦ εἶναι παράτασις, ἀλλ' ἐν τάξει κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον συνάγηται καὶ συνεχίζηται, τόπου δέ, ἵνα τὰ εἰς ὄγκον διαστάντα τῶν σωμάτων μέρη καὶ πεσόντα ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀμερείας ἅμα μὲν ὑποδέχηται, ἅμα δὲ καὶ εὐθετίζῃ καὶ τάττῃ καὶ ὁρίζῃ, ὡς μήτε συμφύρεσθαι τὰς χεῖρας τοῖς ποσὶ μήτε διασπᾶσθαι πάντῃ ἀπ' ἀλλήλων. διὸ τὸν οἰκεῖον ἕκαστα κατέχει τόπον. διττὸς γὰρ ὁ τόπος, ὥσπερ ἦν καὶ ὁ χρόνος· ὁ μὲν συμφυὴς καὶ ἴδιος ἑκάστου, ὁ τήνδε μὲν τὴν χεῖρα καὶ τόδε τὸ σπλάγχνον ἐν τοῖς δεξιοῖς συνέχων, τήνδε δὲ καὶ τόδε ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν ὑπὲρ τὸν τράχηλον ἄνω, τοὺς δὲ πόδας κατὰ τὴν ἥβην κάτω· ὁ δὲ κοινὸς καὶ ἄλλος ἄλλου κοινότερος, ὁ κατὰ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ὁριζόμενος· καὶ γὰρ τῶν χερσαίων πάντων τόπος ἡ γῆ, καὶ τῶν πτηνῶν ὁ ἀὴρ καὶ τόδε τὸ μέρος τοῦ ἀέρος καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ προσεχῶς περιέχων. τὸν μέντοι ἴδιον ἑκάστου καὶ συμφυᾶ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν σαφῶς παραδεδομένον. καίτοι χρόνον ἀνάγκη ὥσπερ κοινὸν οὕτω καὶ ἴδιον ἀποδιδόναι καὶ κίνησιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ ἁπλῶς οὗτος τόπος ὁ κατὰ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ὁριζόμενος οὐχ ὡς πέρας ἁπλῶς ἔχει τὸ τόπος εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὸ δραστικὸν καὶ ὑποδεκτικὸν καὶ ὁριστικόν. ὡς ἂν δέ τις περὶ αὐτοῦ καὶ νοερώτερον εἴποι, ὧδ' ἔσται, ὡς τὰ ὄντα ἢ ἐν τόπῳ ἐστὶν ἢ οὐκ ἄνευ τόπου. εἰ μὲν γὰρ τὸν οὐσιώδη τις ἢ τὸν τῆς ζωῆς ἢ τὸν εἰδητικὸν ἢ τὸν κατὰ δύναμιν συνεκτικὸν τόπον λαμβάνει, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὰ ὄντα ἔχει τὸ εἶναι· εἰ δὲ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ψιλὸν καὶ τὴν ἀσώματον ἐπιφάνειαν, οὐκ ἄνευ τόπου ἐστὶ τὰ ὄντα· πλὴν οὐχ, ὡς δοκεῖ τισιν, ὁ τόπος σωμάτων μόνον ἐστὶ τελευτή, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὰ μορφῆς καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ζωῆς καὶ δυνάμεως. ὥστε οὐ χρὴ ψιλὸν πέρας ἐπινοεῖν τὸν τόπον, ὡς ἐπινοοῦμεν τὰς μαθηματικὰς ἐπιφανείας τῶν μαθηματικῶν σωμάτων πέρατα, ἀλλ' ὡς φυσικῶν σωμάτων φυσικοὺς ὅρους καὶ ὡς ἐμψύχων ζῴων ζωτικοὺς ὅρους καὶ ὡς νοερῶν ὄντων νοερὰ πέρατα καὶ ὡς ἐν δυνάμει ὄντων δυνατώτατα καὶ ὡς εἰδητικῶν εἰδητικά. καὶ τἄλλα ὡσαύτως οἰκείως ἐφ' ἕκαστον

---

1 τὴν delevi   ἐκδιδάσκομεν M   3 ἀγέννητα M   4 ἡνωμένην — παράτασιν (7) iterat M   5 ἀπροσδεᾶ scripsi: ἀπροσδεῆ libri   8 σκεδαννύηται scripsi: σκεδάννυται libri   συγχειται (η suprascr.) B: συγχεῖται LM   10 ὄγγον B   11. 12 εὐθετίζῃ — τάττῃ — ὁρίζῃ scripsi: εὐθετίζει — τάττει — ὁρίζει libri   13 κατέχει om. M   16 δὲ om. B[1]L   17 κατὰ] μετὰ M   21 χρόνου M   καὶ om. M   22 καὶ ὁ om. LM   οὗτως M   24 δρατικὸν L   καὶ om. L   ὑποδρακτικὸν L   25 νεώτερον εἴποι M   26 τῶν τῆς L   27 ἔχει τὰ ὄντα M   31 αὐτοῖς] αὐτῆς LM   35 οἰκεῖος L   ἀφ' ἕκαστον L

ἀφοριστέον, ἵνα ὄντως ᾖ συγγενῆ τὰ πέρατα ἐκείνοις, ὅσα ἐν ἑαυτοῖς συμπεραίνει.

Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τὸ περιέχειν καὶ κατὰ τὸ ὅλον γένος τῆς περιοχῆς τὸν τόπον θεωρητέον, κατὰ δὲ τὸ περιέχεσθαι τὰ ἐν τόπῳ ἀφοριστέον. μὴ τοίνυν διάστημά τις τὴν περιοχὴν ψιλῶς οὕτω νοείτω· οὐ γάρ ἐστι τὸ τοῦ παντὸς διάστημα ἀργόν, ἀλλὰ πεπλήρωται κατὰ μὲν τὰ εἴδη τῶν ὅλων εἰδῶν, κατὰ δὲ τὰς ζωὰς τῶν ὅλων ζωῶν, κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις τῶν ὅλων δυνάμεων, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. δεῖ δὲ οὐ μόνον ὡς περιέχοντα τὸν τόπον καὶ ὡς ἐνιδρύοντα ἐν ἑαυτῷ τὰ ἐν τόπῳ ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνέχοντα αὐτὰ κατὰ δύναμιν μίαν οὕτως νοεῖν· οὕτω γὰρ οὐκ ἔξωθεν μόνον περιέξει τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ὅλα δι' ὅλων αὐτὰ πληρώσει τῆς ἀνεγειρούσης αὐτὰ δυνάμεως. τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς ἀνεχόμενα σώματα πίπτοντα μὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀνεγειρόμενα δὲ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ τόπου οὕτως ἐν αὐτῷ ἔσται. διὸ ἡ μὲν τῶν πολλῶν δόξα ἡ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ἀφοριζομένη τόπον, καθ' ὅσον ἐστὶ διαστατόν, τὸ τοῦ περιεχομένου ἔσχατον τὸν τόπον λέγει καὶ τὸ κατ' ἐπακολούθησιν ἐπισυμβαῖνον τῷ τέλει· ἡ δὲ τὸ πέρας κατὰ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀρχὴν περιλαμβάνουσα τῷ λογισμῷ δόξα οὐ τῶν συμβεβηκότων τι περὶ τὸν τόπον λέγει οὐδὲ τῶν ἐπὶ τέλει περὶ αὐτῶν ὑπαργόντων, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν πρεσβυτάτην αἰτίαν παραδίδωσιν. ἀπὸ δὲ τούτων ῥᾴδιον μαθεῖν, πῶς ἡ νοητὴ ψυχὴ τόπος τῶν ἐν αὐτῇ λόγων λέγεται· δῆλον γὰρ ὡς εἰς ἕνα λόγον καὶ ἓν κεφάλαιον τοὺς πολλοὺς ἐν αὐτῇ συνειληφυῖα, οὐχ ὡς ἑτέρους ἐν ἑτέρῳ ἀλλ' ὡς τοὺς αὐτοὺς ἐν τῷ αὐτῷ. ἔνθα δὲ καὶ ὁ τόπος ζωτικός ἐστι καὶ λογικός· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῶν εἰδῶν τόπος ἓν εἶδός ἐστι πάντων εἰδῶν περιληπτικόν. καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς δὲ καὶ δυνάμεως ὁ αὐτὸς λόγος ἔστω, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς νοήσεως· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ἡ φαινομένη σχέσις τῶν περιεχομένων πρὸς τὰ περιέχοντα ὡς τῶν ἐν τόπῳ πρὸς τὸν τόπον ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα συμπέφυκεν ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων τὰ περιεχόμενα τοῖς περιέχουσιν, ἀλλ' ὅμως τὴν τάξιν οὐ συγχεῖ τὴν ὡς ἑτέρων ἐν ἑτέροις. δεῖ οὖν ἐπιδιατεῖναι ἐφ' ὅλα τὰ ὁπωσοῦν ὄντα ὡς ἕτερα ἐν ἑτέροις τὴν τόπου ὅλην φύσιν, οὐχ ὁμωνύμως ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν τοῦ γένους λόγον. μία γάρ ἐστιν ἡ τῶν περιεχομένων πρὸς τὰ περιέχοντα σχέσις, ἡ αὐτὴ μὲν πανταχοῦ, κατὰ δὲ τὰς διαφόρους ὑποστάσεις τῶν μετεχόντων ἐξαλλαττομένη· ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐν τοῖς σώμασιν, ἄλλη δὲ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων. καὶ δὴ καὶ τοῦτο φανερὸν ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὁρωμένων ἕτερα ἐν ἑτέροις περιέχεται, οἷον τὰ μὲν στερεὰ σώματα ὑπὸ τῶν λεπτοτέρων στοιχείων, οἷον γῆ καὶ ὕδωρ ὑπὸ ἀέρος καὶ πυρός, ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, οὕτως ἐν ταῖς ἄλλαις οὐσίαις αἱ

---

3 περιέχον M 4 τὰ BM Simpl.: τὸ L 11 ἀναπληρώση M[1] 12 ἀνερχόμενα L ἀνεγειρόμενος L 13 ἡ] εἰ L 14 ἡ] ἢ L: ᾗ M 16 τῷ τέλει MB Simpl.: τὸ τέλειον L 20 νοητὴ] sic libri et Simpl.: legendum est νοητικὴ τόπω M 21 καὶ ἓν om. M αὐτῇ scripsi: αὐτῆ libri 22 ἔνθα δὲ Simpl.: ἐνθάδε libri 24 περιληπτικόν Simpl.: περιληπτικός libri 26 περιεχομένων — περιέχοντα Simpl.: περιεχόντων — περιεχόμενα libri τῶν] τὸν L: τὰ M 27 καὶ om. M[1] σωμάτων M 28 ἑτέρων] ἐν ἑτέρω M 29. 30 ὅλην τοῦ τόπου M 30 κατ' αὐτῶν L 31 τὰ περιεχόμενα BM

δεύτεραι ὑπὸ τῶν πρώτων περιέχονται, καὶ ἐν ἑαυταῖς κεῖνται, ὁ μὲν κόσμος ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ νῷ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· ἀεὶ γὰρ τὰ ἀρχηγικώτατα τὴν τοῦ πρεσβυτάτου τάξιν περιείληφεν. ταύτην δὲ τὴν ἰδιότητα καὶ Ἀρχύτας ἀποδίδωσι τῷ τόπῳ λέγων "τῶ δὲ τόπω ἴδιόν ἐστι τὸ τὰ μὲν ἄλλα ἐν αὐτῷ ἦμεν, αὐτὸν δὲ ἐν μηδενί. εἰ γὰρ ἔν τινι τόπῳ ἔσται καὶ ὁ τόπος, πάλιν αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρω συμβήσεται. ἀνάγκα τοιγαροῦν τὰ μὲν ἄλλα ἐν τόπῳ ἦμεν, τὸν δὲ τόπον ἐν μηδενί, ἀλλ' οὕτως ποτ τὰ ὄντα ὥσπερ καὶ τὰ πέρατα πρὸς τὰ περατούμενα· ὁ γὰρ τῶ παντὸς κόσμου πέρας ἁπάντων τῶν ὄντων ἐστίν". μήποτε δὲ οὐκ ἐπὶ τοῦ κόσμου μόνου δεῖ στῆσαι τοῦτο, ἀλλὰ κοινῶς τὸ πέρας ἀεὶ ἐπὶ τὴν πρεσβυτέραν αἰτίαν ἐπαναφέρειν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῦ μὲν ὅλου κόσμου πέρας ἡ ψυχὴ ἢ ὁ νοῦς, καὶ τούτου ἡ μία καὶ ἡνωμένη ἐνέργεια, ἀνωτέρω δὲ ἔτι καὶ τούτου τὴν θείαν οὐσίαν ὡς τόπον κατοψόμεθα ἑνοειδῆ τινα οὖσαν καὶ πάντα ἐν αὐτῇ συνέχουσαν καὶ καθ' ἓν μέτρον τὰ ὅλα συμπεραίνουσαν. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς περιοχῆς ἔστι συλλογίσασθαι. τὸ γὰρ μέχρι τῶν ἀνωτάτω ἀνῆκον αἴτιον τῆς περιοχῆς προάγει ἡμᾶς ἐπ' ἐκεῖνον τὸν θεῖον τόπον, ὅστις αὐτός τε ἑαυτοῦ ἐστιν αἴτιος καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ περιληπτικὸς ἐν ἑαυτῷ ὑφέστηκε καὶ χωριστὴν τῶν ὄντων ἔχει τὴν ὑπόστασιν.

Μετὰ δὲ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποῦ ἀκόλουθον ἂν εἴη περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν διαλαβεῖν. τοὺς μὲν οὖν πληρεστάτους λόγους περὶ αὐτῶν ἐν ἄλλαις πραγματείαις ἐκδεδωκέναι φθάνομεν, ἔν τε τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ καὶ Μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς· οἰκειοτέρα γὰρ ἡ περὶ αὐτῶν ἐκεῖσε σκέψις. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐνταῦθα θεωρῆσαι περὶ αὐτῶν προειλόμεθα, ἐφ' ὅσον χρήσιμον τοῖς εἰσαγομένοις καὶ πρὸς τὴν λογικὴν ἀνήκει πραγματείαν. ἔστι δὲ ποιεῖν μὲν τὸ κυρίως καὶ πρώτως ἐν ἑαυτῷ ἔχον τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας, πάσχειν δὲ τό τε ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν ἑτέρῳ, ὡς ὁ χαλκὸς ἐν ἑαυτῷ τὴν τῆς κινήσεως αἰτίαν ἔχει καὶ ἐν τῷ ἀνδριαντοποιῷ. τὸ μὲν γὰρ ποιεῖν ἔστιν ὅπου καὶ ἀσύζυγόν ἐστι πρὸς τὸ πάσχειν, τὸ μέντοι πάσχειν καθάπαξ τοῦ ποιοῦντος ἐξήρτηται. ἢ γὰρ ἀναίτιόν ἐστι τὸ πάθος, ὅπερ ἄτοπον εἶναί τι τῶν γινομένων, ὑπὸ δὲ μηδεμιᾶς αἰτίας γενόμενον, ἢ ἔχον αἰτίαν. καὶ εἰ τοῦτο, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι, καὶ οὕτως οὐ μόνον πάσχον ἐστὶν ἀλλὰ καὶ ποιοῦν, ἢ ἔξωθεν καὶ ἐν ἑτέρῳ. ὡς ἂν δὲ ποιῇ τὸ ποιοῦν καὶ ἅπερ, ταῦτα πάσχει τὸ πάσχον. γράφει δὲ καὶ Ἀρχύτας περὶ αὐτῶν οὕτω "τῶ δὲ ποιέοντος ἴδιόν ἐστι τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχον τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως, τῶ δὲ ποιουμένω καὶ τῶ πάσχοντος τὸ ἐν ἑτέρῳ. ὁ μὲν γὰρ ἀνδριαντοποιὸς ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τῶ ποιεῖν τὸν ἀνδριάντα, ὁ δὲ χαλκὸς τῶ ποιεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἀν-

1 πρώτων] προτέρων melius Simpl. ἑαυταῖς Simpl.: ἑαυτοῖς libri 4 τὸ Simpl.: τῷ libri 8 ὁ γὰρ τῶ Simpl.: τῶ γὰρ τοῦ BL: τὸ γὰρ τοῦ M 12. 13 ὡς οὐσίαν L: ὡς om. M 13 ἐν αὐτῇ libri 19 Μετὰ δὲ] Περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν superscribunt BLM² τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ B 21 Μετὰ τὰ φυσικά] Θ,1 sqq. 22 Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς] A 7—9, 323ᵇ sqq. 27 καὶ ἐν τῷ ἀνδρίαν τὸ ποιῶ τὴν τῆς κινήσεως αἰτίαν ἔχει B 32 ποιῇ Simpl.: ποιεῖ libri 33 τῶ δὲ — κινήσεως (34) om. M 34 ἔχον] sic libri: ἔχεν recte Simpl. 35 τὸ Simpl.: τῶ libri 36 τῶ — τῶ Simpl.: τοῦ — τὸ libri

δριαντοποιῷ. καὶ ἐπὶ τῶν παθέων δὲ τῆς ψυχῆς ὁ αὐτὸς λόγος· ὁ γὰρ θυμὸς ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ πέφυκεν ἀνεγείρεσθαι καὶ ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἔξωθεν ἐρεθίζεσθαι οἷον ὀλιγωρίας, ἀτιμίας, ὕβριος· ὁ δὲ ταῦτα δρῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τῶ ταῦτα δρᾶν". ἀλλ' ἆρα τὸ ποιεῖν ἦν τίθεσθαι εἰς γένος ἢ τὸ ποιοῦν ἢ τὴν ποίησιν, ὥσπερ καὶ ἡ ποιότης ἦν γένος καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ποιόν; ἢ σύζυγα μὲν ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ποίησις, ποιεῖν καὶ ποιοῦν· καὶ τὸ μὲν ποιοῦν ὡς συλλαμβάνον καὶ τὸ ὑποκείμενον καὶ σύνθετον ὑπόνοιαν ἔκ τε τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ τῆς ἐνεργείας ἐμποιοῦν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐδέχθη τόπον, ἡ δὲ ποίησις καὶ τὸ ποιεῖν ὡς ἁπλούστερα καὶ μὴ συνθέσεως ἐφαπτόμενα οἰκειότερα μᾶλλον τοῦ ποιοῦντος εἰς γένους ἀφορισμὸν προεκρίθη. τούτων δ' αὖ τὸ ποιεῖν καὶ τῆς ποιήσεως προτετιμήκαμεν, ὡς διπλῆς οὔσης ἐκείνης· ἥ τε γὰρ ἐνέργεια καὶ τὸ τέλος τῆς ἐνεργείας ποίησις ὀνομάζεται· χρεία δὲ ἦν οὐ τοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας, ἣν τὸ ἐνεργεῖν εἴτ' οὖν τὸ ποιεῖν σημαίνει μονοειδῶς. ἀλλ' εἰ τὸ ποιεῖν τὸ ἐνεργεῖν παρίστησι, διὰ τί τὸ γένος οὐκ ἐνέργειαν μᾶλλον τίθεμεν ἀλλὰ τὸ ποιεῖν; εἰ δὲ ἡ ἐνέργεια διὰ τοῦτο οἰκειοτέρα τῆς ποιήσεως, διότι τὸ κατὰ κίνησιν ἐμφαίνει, πῶς οὐκ αὐτόθεν γένος ἐν κατηγορίαις τὴν κίνησιν ἠριθμήσαμεν; ὥσπερ γὰρ τὰ ἄλλα πάντα περὶ τὴν οὐσίαν, οὕτω καὶ ἡ κίνησις, ἐν ᾗ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν· ἄμφω γὰρ ἐν κινήσει. ἀλλ' ἦν ἂν τοῦτο, εἴπερ πᾶν ποιοῦν ἐκινεῖτο ἢ πᾶσα ἐνέργεια κίνησις· νυνὶ δὲ τὸ πρώτως ποιοῦν καὶ κυρίως ποιοῦν ἀκίνητον, αἵ τε νοεραὶ πᾶσαι ἐνέργειαι καὶ αἰσθητικαὶ καὶ ἁπλῶς αἱ τέλειαι ἵστανται κατὰ τὴν τελειότητα, οὐ κινοῦνται· ὥστε οὐθ' ἅπαν τὸ ποιοῦν ἢ ἐνεργοῦν ἡ κίνησις περιλήψεται, καὶ τοῦ ποιεῖν τὸ πάσχειν διακριθήσεται καὶ ὡς διάφορα γένη τοῦ ὄντος καταταχθήσεται. ὑπομνήσειε δ' ἄν τις τὸ δύο γένη εἶναι τό τε ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ παντὶ φύσεως. εἰ γὰρ τὸ μὲν γεννᾷ τὸ δὲ ὑποδέχεται τὴν γένεσιν, καὶ τὸ μέν ἐστι δραστικὸν τὸ δὲ παθητικόν, ἐξ ἀνάγκης δεῖ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογουμένως καὶ τὰ γένη διττὰ εἶναι. καὶ ἐπεὶ πανταχοῦ τὸ ἄμικτον προηγεῖται τοῦ μὴ τοιούτου, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ καθαρῶς ποιεῖν καὶ πάσχειν τοῦ μικτοῦ τῆς κινήσεως γένους προϋπάρχει· αὕτη γὰρ ὑπὸ ἄλλου γινομένη εἰς ἄλλο ποιεῖ. καὶ εἴπερ εἴη γένος, κἂν ἄμικτον εἴη· πολλὰ μέντοι τῶν ποιούντων καὶ πάσχει ὑπὸ τοῦ δύο ἀρχὰς τήν τε παθητικὴν καὶ τὴν δραστικὴν εἰς μίαν συμπίπτειν φύσιν, ὥσπερ ὁ κασσίτερος ποιεῖ μὲν καθαίρων τὸν ἄργυρον, πάσχει δὲ ὑπ' ἐκείνου ἀναλισκόμενος. μήποτε δὲ τῷ γε καθαρῶς διορίζοντι φανείη οὔτε τὸ ποιοῦν, ᾗ ποιεῖ, καὶ πάσχειν, οὔτε τὸ πάσχον, ᾗ πάσχει, καὶ ποιεῖν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρους λόγους ἑκάτερον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν. διὸ τὰ μὲν πρῶτα τῶν αἰτίων ἀκίνητά ἐστιν ὧν κινήσεων αἴτια γίνεται, τινὰ δὲ τῶν ἑξῆς κινούντων καὶ κινεῖται ὑπὸ τοῦ ἀμφοτέρας ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὰς ἀρχὰς καὶ εἶναι μέν τι αὐτῶν κινοῦν,

4 τῶ] τοῦ M ἆρα scripsi: ἄρα libri 5 ὑπ' αὐτῆς M 8 ἐξ scripsi: εἰς libri 9 ποιὸν M 19 πρώτως] πρότερον M 26 ὁμολογουμένως BM Simpl: ὁμολογούμενα L 29 γένους B Simpl.: om. LM 30 πάσχειν M 33 ἀναλιγκόμενον L γε om. M 34 καὶ πάσχειν — καὶ ποιεῖν scripsi: καὶ πάσχει — καὶ ποιεῖ libri ᾗ καὶ πάσχει M καὶ (post πάσχει) om. M 35 ἑκατέρους M 36 καὶ om. M 37 ἑαυτᾶς L μέν τι Simpl.: μέντοι libri

εἶναι δὲ καὶ κινούμενον ἕτερον, καὶ οὕτως τὸ ὅλον κινεῖν καὶ κινεῖσθαι δοκεῖ. περισπᾷ δὲ τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ καὶ ἐν ταῖς ποιήσεσι ταῖς πρώταις κινήσεις τίθεσθαι τὸ νομίζειν ὤσεσι καὶ μοχλείαις κἀκείνας γίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ τῇ δραστηρίῳ δυνάμει τοῦ ποιοῦντος καὶ τῇ ἐπιτηδειότητι τοῦ πάσχοντος. τὰ γὰρ ὠθοῦντα καὶ ἕλκοντα καὶ τὰ τοιαῦτα σύμμικτά ἐστιν ἔκ τε τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν. ὥσπερ δὲ ἔν τισι τῶν ποιούντων καὶ τὸ πάσχειν συνέγνωμεν τῷ τὴν ὕλην οὕτως ἔχειν, οὕτω καὶ ποιεῖ ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν ἐν τῷ πάσχειν ἔνια, οἷον τὸ ἰοῦσθαι τὸν σίδηρον καὶ σήπεσθαι τὸ μῆλον, διὰ τὴν ἑτεροφυῆ τῶν ὑποκειμένων σύνθεσιν καὶ τῶν ἐναντίων μῖξιν τῶν μὲν πασχόντων τῶν δὲ ποιούντων. ἀκριβεῖ δὲ λόγῳ ἡ περὶ τοῦ ποιεῖν θεωρία περὶ αἰτίου ἐστί, καὶ τούτου τοῦ μάλιστα· ἡ μὲν γὰρ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ὡς συναίτια μᾶλλον ὄντα ἢ αἴτια, οὐκ ἂν εἶεν τῆς περὶ τοῦ ποιεῖν ἐνεργείας συνειλημμένα, τὸ δὲ τέλος καὶ τὸ παράδειγμα οὐκ ὄντα τοῦ ἀποτελέσματος προσεχῶς, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι τοῦ ποιεῖν αἴτια· πρός τι δ' ἂν καὶ αὐτὰ τοῦ γινομένου ἀλλ' οὐ κυρίως αἴτια λέγοιτο. λείπεται δὴ τὸ ποιοῦν εἶναι τὸ μάλιστα αἴτιον, καὶ τὸ ποιοῦν τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ὀνόματι διαφέρει μόνον. ὅσα οὖν τὰ ποιοῦντα αἴτια καὶ ὁποῖα, καὶ τίνα μὲν αὐτῶν πρῶτα, τίνα δὲ δεύτερα ἢ τρίτα, πάντα ταῦτα καὶ ἐπὶ τὸ ποιεῖν οἰκείως μετενεκτέον.

Ἐπεὶ δὲ καθόλου διώρισται τί ἐστι ποιεῖν, δεῖ διελέσθαι καὶ κατ' εἴδη αὐτό. τοῦ δὴ ποιεῖν τὸ μέν ἐστιν ἐν λογικοῖς, τὸ δὲ ἐν ἀλόγοις, τὸ δὲ ἐν ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις. τοῦ δὴ λογικῶς ποιεῖν τὸ μέν ἐστι θεωρεῖν, τὸ δὲ ὁμωνύμως τῷ γένει ποιεῖν, τὸ δὲ πράττειν. καὶ θεωρεῖν μέν ἐστι τὸ ἀΰλοις ἐνεργείαις καὶ ἀτρέπτοις χρώμενον, ποιεῖν δὲ τὸ εἰς οὐσίαν ἄγειν τὰ μηδέπω τοῦ εἶναι μετέχοντα, πράττειν δὲ τὸ τὰς τοῦ λόγου περὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ σύνθετα προαιρέσεις ἐπιτροπεῦον. καὶ τοῦ θεωρεῖν δὲ τὸ μὲν ὁμωνύμως τῷ γένει καὶ αὐτὸ θεωρητικὸν λέγεται, ὃ περὶ τῶν νοητῶν καὶ ἀμερίστων οὐσιῶν ἐπισκοπεῖται ἁπλαῖς νοήσεσιν, οἷόν ἐστι τὸ νοερόν· τὸ δὲ ὃ περὶ τῶν ἀκινήτων καὶ μαθηματικῶν οὐσιῶν ποιεῖται τὴν διανόησιν, οἷόν ἐστι τὸ γεωμετρεῖν ὡρισμέναις μὲν οὐ μὴν ἁπλαῖς ἔτι χρώμενον ταῖς ἐπιβολαῖς, ἀλλὰ συνθέτοις ἤδη καὶ κατὰ διέξοδον, οἷαι τῆς καθαρᾶς διανοίας εἰσὶν ἐνέργειαι. τρίτον δέ ἐστιν ὃ περὶ τῶν ἀιδίων καὶ ἀεικινήτων αἰσθητῶν οὐσιῶν ποιεῖται τὴν ἐπίσκεψιν, αἰσθήσει μετὰ λογισμοῦ χρώμενον, οἷόν ἐστι τὸ ἀστρονομεῖν συμφώνους τοὺς λόγους τοῖς φαινομένοις ἐπιδεικνύον. καὶ τέταρτον τὸ περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ διαλαμβάνον οὐσιῶν, ὃ καὶ φυσιολογικὸν καλεῖται, τά τε πάθη καὶ τὰς παντοίας τροπὰς καὶ μεταβολὰς αἰτιολογοῦν τὰς περὶ αὐτάς. καὶ ταῦτα μὲν τοῦ θεωρεῖν. τοῦ δὲ ποιεῖν τὸ μέν ἐστι θεῖον καὶ δημιουργικόν, τὸ δὲ ἐν τῇ φύσει τοῦ παντὸς καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καθῆκον ἐπὶ πᾶν

---

1 δὲ om. L   ἕτερον om. M   6 ὥσπερ καὶ L   7 ποιεῖ] ποιεῖν M   ἐν αὐτοῖς] sic etiam Simpl., sed is ad sententiam accommodatius   15 δὴ] δὲ M   τὸ ποιοῦν (post δὴ) scripsi: τὸ ποιεῖν libri   17 αὐτῶν om. M   19 τὸ ποιεῖν M   καὶ om. M   23 χρώμενοι LM   ἄγειν] fort. ἄγον   26 θεωρητικὸν καὶ αὐτὸ M   27 ἁπλῶς M   30 αἱ ἐνέργειαι M   31 ἀκινήτων M   οὐσῶν M[1]   33 ἀποδεικνύον M   35 αἰτιολογοῦν scripsi: αἰτιολογῶν libri   περὶ αὐτά B

τὸ γινόμενον, τὸ δὲ τεχνικόν, οἷον οἰκοδομεῖν, γεωργεῖν, ὑφαίνειν. ἡ γὰρ τέχνη τὴν φύσιν μιμεῖται, τὸ ἐλλεῖπον ἐκείνῃ ἀναπληροῦσα· ὑγείαν γὰρ τὴν μὲν ἡ φύσις ποιεῖ, τὴν δὲ ἰατρός, καὶ σκέπη τοῖς ζῴοις ἡ μὲν αὐτοφυῆ ὡς τὰ ἄντρα τε καὶ τὰ δέρματα, ἡ δὲ τεχνικὰ ὡς οἰκία καὶ ἱμάτιον. τοῦ δὲ πράττειν τὸ μέν ἐστι καθόλου τὰ τῶν πόλεων πράγματα διοικοῦν, ὃ καὶ πολιτικὸν λέγεται· τὸ δὲ ὃ τὰς οἰκίας εὐθετίζει, ὅπερ οἰκονομικὸν καλεῖται· τὸ δὲ τὸ τὰ ἤθη ἐπανορθοῦν καὶ τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὑποτάττον τῷ λογικῷ, ὃ καὶ ἠθικὸν ὀνομάζεται. ἕτεροι δὲ ποιητικὰς τέχνας τῶν πρακτικῶν ἐν τούτῳ διορίζουσιν. ὧν γάρ, φασί, καὶ μετὰ τὴν ποίησιν τὰ ἀποτελέσματα μένει, ποιητικαί εἰσιν, οἷον τεκτονική, οἰκοδομική· ὧν δὲ τὰ ἐνεργήματα ἐν τῷ γίνεσθαι μόνον τὸ εἶναι ἔχει, πρακτικαί, ὡς αὐλητική τε καὶ ὀρχηστική. τὸ δὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις ποιεῖν, ὃ καὶ ἄνευ διανοίας Ἀρχύτας ἀποκαλεῖ, κατὰ τὰ διάφορα τῶν ζώων εἴδη διαιρεθήσεται· ὅσα γὰρ ἐν ἐκείνοις καὶ ὁποῖα, τοσαῦται καὶ τοῦ ποιεῖν τούτοις διαφοραί, ἃς ἐν ταῖς τῶν ζώων ἱστορίαις διαριθμεῖσθαι εἰώθαμεν. ἔσχατον δὲ τοῦ ποιεῖν γένος καὶ τελευταῖαι ἐνέργειαι τὸ ἐν ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις· τοῦτο γὰρ ψυχῆς μὲν καὶ φύσεως καὶ λόγων καὶ ζωῆς οὐκέτι ἐπιδείκνυσι ποίησιν, τῶν δὲ σωμάτων, ᾗ σώματά εἰσιν ἄψυχα, φανερὰν καθίστησι τὴν σωματοειδῆ ἐνέργειαν, κατὰ πάσας μὲν τὰς περὶ τὸ σῶμα φαινομένας ἰδιότητας, κατὰ πάσας δὲ αὐτῶν τὰς δυνάμεις, οὐχ ᾗ μόνον στερεά ἐστι καὶ ἀντίτυπα, ἀλλ' ᾗ καὶ περὶ αὐτὰ δραστηρίους πολλὰς ἔχει δυνάμεις. αἵ τε γὰρ ἔμφυτοι τῶν στοιχείων ἐνέργειαι καὶ αἱ τῆς ῥοπῆς κινήσεις αἵ τε πληκτικαὶ κατὰ τὴν ὦσιν γινόμεναι ἔσχαταί τε ὑπάρχουσιν καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις θεωροῦνται· συμμιγεῖσαι δ' ἐν τούτοις τῶν ἐναντίων αἱ φύσεις οὔτε τὸ δραστικὸν οὔτε τὸ παθητικὸν εἰλικρινὲς ἔχουσιν, ἀντιδρῶσι δὲ παντοίως ἀλλήλας καὶ ἀντιπάσχουσιν. ἔτι τῶν ποιήσεων αἱ μέν εἰσι πρὸς ἕτερον τὸ πάσχον ἀντιτιθέμεναι, ὡς τὸ θερμαῖνον πρὸς τὸ θερμαινόμενον, αἱ δὲ ἁπλαῖ καὶ ἀπόλυτοι, ὥσπερ τὸ λέγειν καὶ τρέχειν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ποιούντων τὰ μὲν ἦν γεννητικὰ τὰ δὲ εἰδοποιὰ τὰ δὲ τελεσιουργά, καὶ τούτων τὰ μὲν ἑνωτικὰ τὰ δὲ διακριτικὰ τὰ δὲ ἄλλην τινὰ ἐν τοῖς οὖσιν ἔχοντα ποίησιν, καὶ τὰ μὲν πεπερασμένα καὶ ἔγχρονα, ὡς τὰ ἐπὶ τῶν τεχνῶν, τὰ δὲ ἄπειρα καὶ αἴδια ὡς ἐπὶ τῶν θείων καὶ τῶν οὐρανίων, εἴπερ ὁ κόσμος αἴδιος, διήκει διὰ τούτων ὅλων τὸ ποιεῖν καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ θεωρία. ἀλλὰ καὶ εἰ τῷ εἶναί τινα ἀπεργάζοιτο, ὥσπερ ὁ ἥλιος τῷ εἶναι φωτίζει, καὶ εἰ τῷ νοεῖν ποιεῖ ὥσπερ ὁ δημιουργὸς νοῦς, ἔσται καὶ κατὰ πάντων τούτων τὸ ποιεῖν κυρίως λεγόμενον. ὅσα δὲ καὶ ἐν αὑτοῖς ἐνεργεῖ μηδενὸς ἑτέρου προσδεόμενα, καὶ τὰ εἰς ἕτερον ἐνεργοῦντα καὶ τὰ εἰς ἑαυτά τε ὁμοῦ καὶ εἰς ἕτερον, καὶ τὰ προηγουμένως μὲν εἰς ἑαυτά, ἔχοντα δὲ κατὰ δεύτερον λόγον καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα ἐνέργειαν,

1 τέχνην L 2 ἐκείνης M 3 ὁ ἰατρός M αὐτοφυῆ Simpl.: αὐτοφυῆς libri 4 τεχνικὰ scripsi: τεχνικὴ libri τοῦ δὲ πράττοντος M 5 καθολικόν L[1] τὰ BM Simpl.: ὡς τὰ L 9 μετὰ LM Simpl.: κατὰ B 10 δὲ] καὶ M 11 ὀρχιστικὴ L 13 διαιρεθήσονται M 14 τούτοις scripsi: τούτου libri τοῖς L 16 γὰρ om. M 20 ἀλλ' ἢ M αὐτὰ scripsi: αὐτὰ libri 27 ἦν] ἢ M 33 ὥσπερ] deficit B 35 αὑτοῖς scripsi: αὐτοῖς libri

καὶ ταῦτα ἂν ἐν τῷ ποιεῖν περιέχοιτο. ἀλλὰ δὴ καὶ περὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν κατηγοριῶν κατὰ τὴν παροῦσαν διαίρεσιν διατέτακται τὸ ποιεῖν· κατὰ μὲν οὐσίαν τὸ εἰς οὐσίαν ἄγειν τὸ γινόμενον, κατὰ δὲ τὴν ποιότητα τὸ εἰς ποιότητα ἄγειν τὸ ἀλλοιούμενον, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἐν τῷ μεγεθύνειν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ γενῶν ὡσαύτως. πότερον δὲ ἐν τῷ ἐσχάτῳ χρόνῳ περιγράφεται τὸ ποιεῖν καὶ μεταβάλλει εἰς τὸ πεποιηκέναι, ἢ ἐν τῷ μετὰ τὸν ἔσχατον πρώτῳ; τὸ γὰρ ἔσχατον τοῦ ποιεῖν ἔτι ἐν τῷ ποιεῖν ἐστι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐσταδιευκότος καὶ ἰατρευκότος καὶ τεθνηκότος ἐπαπορεῖν ἔχομεν. μήποτε δὲ τὸ πέρας τοῦ ποιεῖν ἐστι τὸ πρώτως πεποιηκέναι, οὐκ ἐν χρόνῳ ὄν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τῆς κινήσεως πέρας, ὃ κίνημα καλοῦμεν.

Διωρισμένου δὲ τί τέ ἐστι ποιεῖν καὶ ἐν τίσι θεωρεῖται, λείπεται καὶ περὶ τοῦ πάσχειν κατὰ τὸν αὐτὸν διαλαβεῖν τρόπον. καὶ πρῶτον ἐκεῖνο λέγομεν ὅτι τὸ πάσχειν πρὸς τὸ ποιεῖν οὐκ ἔχει ἐναντίωσιν, κἂν ὅτι μάλιστα ἀντιθέτοις χρῆται φωναῖς· ὡς μέντοι συνεζευγμένον αὐτῷ καὶ ἀχώριστον ταῖς κατιούσαις ἀπ' αὐτοῦ ἐνεργείαις συνθεωρεῖν ὀφείλομεν. ὅταν γὰρ αἱ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ποιοῦντος προϊοῦσαι ἐνέργειαι ἐξομοιοῦσι πρὸς αὐτὸ τὰ αὐτοῦ μετέχειν δυνάμενα οὐ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, κατὰ δὲ τὴν ἀδιάδοχον τοῦ ἐνεργήματος κίνησιν, τότε αἱ κινήσεις αὗται τὸ κοινὸν τοῦ πάθους χαρακτηρίζουσι γένος. κατ' ἄλλην δὲ ἀγωγήν, ἐπειδὴ πᾶσα κίνησις καὶ γένεσις ἡ ἐν τῷ παντὶ τὸ μὲν ἔχει κινητικὸν καὶ γενεσιουργόν, τὸ δὲ κινούμενον καὶ γινόμενον, εἴη ἂν πάσχον τὸ ὡς ἐν ἀποτελέσματος τάξει θεωρούμενον, αὐτὸ δηλαδὴ τὸ κινούμενον καὶ τρεπόμενον. καὶ ὅλως δὲ τὸ δεκτικὸν ἐπικτήτου παντὸς καὶ τοῦ παρ' ἄλλου ἐπεισιόντος καὶ μηδαμῶς ἑαυτοῦ ὄν, ταῖς δὲ ῥοπαῖς τοῦ ἡγουμένου ἑπόμενον τῆς τοῦ πάσχειν κατηγορίας ἐστί. τοιοῦτον δὲ πρώτως ἐστὶ τὸ κοινὸν ὑποκείμενον τὸ πάσης μορφῆς δεκτικὸν καὶ παντὸς εἴδους μεταλαμβάνον καὶ δύναμιν ἔχον τοῦ τελειοῦσθαι· τοῦτο δὲ ἡ ὕλη. εἰ δέ τις καὶ τὴν ὑπὸ σελήνην τῶν ὑλικῶν στοιχείων σύστασιν ὡς παθητικὴν ὑποθείη πρὸς ποιητικὴν αἰτίαν τῶν οὐρανίων, καὶ οὗτος ἂν ἔχοι τι δεικνύναι κοινὸν ἐν τῷ παντὶ πάθους γνώρισμα. δυνατὸν δὲ καὶ ἐν ἑνὶ τῷ ποιοῦντι καὶ τὸ πάσχειν θεωρεῖν· καὶ γὰρ ἡ φύσις ποιοῦσα εἰς ἑαυτὴν καὶ πάσχει ὑφ' ἑαυτῆς. καθὸ μὲν γὰρ τοὺς λόγους ἐπιτίθησι τοῖς γινομένοις, ποιητικὴν αὐτὴν ἀφοριζόμεθα, καθὸ δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν λόγων τούτων αὐτὴ παρ' ἑαυτῆς ὑποδέχεται, πάσχουσαν. καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς δὲ κἂν μὴ οὕτως, ὅμως πολὺ διῄρηται τοῦ ποιητικοῦ τὸ παθητικόν. καθ' ἑτέραν δὲ αὖθις ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ τοῦ ψυχικοῦ νοῦ θεωρεῖταί πως ἡ κατὰ πάθος ὑποδοχὴ τῶν τελειοτέρων νοήσεων. καὶ ὅλως ἐν πᾶσιν, ἐν οἷς τὸ μέν ἐστι τελειότερον, τὸ δὲ ἀτελέστερον, καὶ τὸ μὲν ἐνδίδωσι τὸ δὲ ὑποδέχεται, θεωρεῖταί τις ἀναλογία καὶ ἐνεργείας καὶ πάθους, καθ' ἃ τὸ μὲν ἐμποιεῖ τὸ

---

6 τὸ ποιὸν M 7 πρῶτον M 8 ἐσταδιευκότος M Simpl.: ἐσδιευκότος L ἰατρεύοντος M 11 Διωρισμένου] Περὶ τοῦ πάσχειν superscribunt L et M² τί ποτε M 15 αἱ om. M 16 πρὸς αὐτὸ scripsi: πρὸς ἑαυτὸ libri 17 διάδοχον M 18 αὐταὶ M 20 κινητὸν M 22 ἐκτικὸν L πάντη M τὸ παρ' ἄλλου M 26 τῶν ὑπὸ M 28 ἔχοι Simpl.: ἔχει libri 29 τῷ πάσχειν L 33 καθ' ἑκατέραν M

τέλειον εἶδος, τὸ δὲ εἰσδέχεται. ἀεὶ μέντοι ἀπ' ἄλλου ἐνδίδοται ἡ τοιαύτη μετουσία τοῦ πάθους· κἄν ποτε δὲ δοκῇ τι ἀφ' ἑαυτοῦ πάσχειν, οὐ κατὰ ταὐτὸ πάσχει τε καὶ τὴν αἰτίαν ἑαυτῷ παρέχει τοῦ πάσχειν, καθ' ἕτερον δὲ καὶ ἕτερον. ἡ μὲν γὰρ δραστήριος ἐνέργεια δύναται καὶ ἑαυτῆς εἶναι αἰτία καὶ οἴκοθεν ἄρχεσθαι, τὸ δὲ πάθος ὡς ἀτελὲς εἰς τὴν ἑαυτοῦ οὐκ ἐξηγεῖται γένεσιν. οὐδὲν οὖν ἔσται ἀπόλυτον πάθημα, ὥσπερ ἦν ἀπόλυτον ἐνέργημα τὸ βαδίζειν. τὰ μὲν γὰρ κρείττονα καὶ ἀπολελυμένα τῆς πρὸς ἕτερα σχέσεως αὐτάρκη πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὰ εἶναι καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὑπάρχειν· τὰ δὲ χείρονα ἐπιδεῖται τῶν κρειττόνων πρὸς τὴν ὑπόστασιν ⟨καὶ⟩ τῷ ἐξηρτῆσθαι ἐκείνων καὶ αὐτὰ τοῦ εἶναι μεταλαμβάνει, καὶ σύνεστιν ἀεὶ τοῖς ποιοῦσι τὰ πάσχοντα. ὁ μέντοι Ἀρχύτας διάκρισιν τοῦ πάθους καὶ τοῦ πεπονθότος καὶ τοῦ ποιήματος καὶ παθήματος παραδέδωκεν. λέγει γὰρ ὧδε "τὸ δὲ πάθος τοῦ πεπονθότος διαφέρει· πάθος μὲν γὰρ γίνεται μετ' αἰσθήσεως, οἷον θυμός, ἁδονά, φόβος, πεπονθέναι δὲ δύναταί τι καὶ ἄνευ αἰσθήσεως, οἷον ὁ κηρὸς τακεὶς καὶ ὁ πηλὸς ξηρανθείς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποίημα τοῦ παθήματος· τὸ μὲν γὰρ ποιηθὲν καὶ πέπονθέ πως, τὸ δὲ πεπονθὸς οὐκ εὐθὺς καὶ πεποίηται· δύναται γὰρ πεπονθέναι τι καὶ κατ' ἔνδειαν ἢ στέρησιν". ἐπεὶ δὲ πάθος ἐν τούτοις ἀκούομεν τὴν ἐν τῷ πάσχειν συναίσθησιν καὶ τὸ παρακολουθεῖν καὶ μὴ λανθάνειν ἑαυτὸ ἀλλοιούμενον καὶ τρεπόμενον, ὡς ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ αἰσθητικῆς ζωῆς καὶ εἴ τις ἀνωτέρα τούτων, εἴη ἂν τὸ ἅπαν τοῦτο ὡς ἓν τῷ πρώτῳ τοῦ ποιεῖν γένει τῷ θεωρεῖν ἀντικείμενον. ἕξει δὲ καὶ πολυειδῆ κατ' αὐτὸ τὴν διαίρεσιν. κατά τε γὰρ τῶν δυνάμεων τῆς ἐν τῇ λογικῇ ψυχῇ ζωῆς, πολλῶν οὐσῶν καὶ διαφόρων, λεχθήσεται, κατά τε τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ἔτι ἐπὶ τῶν ἀμυδρὰν ἐχόντων φυσικὴν τοῦ πάσχειν ἀντίληψιν· ἐσχάτη γὰρ κἀκεῖ τις συναίσθησις πάρεστι. καὶ πάθος μὲν τοῦτο· πεπονθὸς δὲ ὅπερ ἐν μὲν τῷ γίνεσθαι οὐ συνεμφαίνει τὸ πάθος, ἔνδηλος δὲ αὐτοῦ ἡ τροπὴ μετὰ τὸ γενέσθαι πέφυκεν, ὡς τὸ τετηκέναι τὸν κηρὸν ἢ τὸν πηλὸν ἐξηράνθαι· διὰ γὰρ πάθους ὁδεῦσαν ὅμως κατὰ τὸ πεπονθέναι χαρακτηρίζεται. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἄνευ αἰσθήσεως τὰ ἐν τῇ φύσει περιέχον παθήματα. ὅσαι τε γὰρ ἐν τοῖς φυσικοῖς στοιχείοις ἔν τε τοῖς συνθέτοις καὶ τοῖς ἁπλοῖς ἀπαρακολούθητοι γένοιντ' ἂν ἀλλοιώσεις, πᾶσαι κατὰ τὸ πεπονθέναι χαρακτηρίζονται. γένοιτο δ' ἂν καὶ τούτων πολλαχῶς ἡ διαίρεσις, εἴς τε τὰ τεμνόμενα καὶ αὐξανόμενα καὶ ἄλλως πως μεταβαλλόμενα καὶ τρεπόμενα ἢ σώματα. τὸ δὲ ποίημα καὶ τὸ πάθημα ἀντιταχθείη ἂν τῷ τοῦ ποιεῖν εἴδει τῷ θεωρουμένῳ κατὰ τὸ ποιητικόν· καὶ τοῦτο γὰρ τῷ εἰς οὐσίαν ἄγεσθαι ἀφορίζεται. ὡς γὰρ τὸ οἰκοδομεῖν ἰδίως καλεῖται ποιητικόν, οὕτως καὶ τὸ οἰκοδομεῖσθαι καὶ τὸ οἰκοδόμημα ποίημα καὶ πάθημα λέγεται· ἅπαν γὰρ μετὰ πάθους ποιεῖται τὸ ποιούμενον. ὅσα τε οὖν καὶ οἷα ἀποδεδώκαμεν εἴδη

2 δοκῇ M Simpl.: δοκεῖ L 9 καὶ ex Simplicio addidi 11. 12 καὶ τοῦ παθήματος M 15 παθήματος] πεπονθότος recte Simpl. 18 ἑαυτῶ M 19 λογιστικῆς M 26 τετακέναι M 27 ξηρανθέντα M ὅμως Simpl.: οὐ libri 29 περιέχοντα M τοῖς (post ἔν τε) om. M 30 ante πᾶσαι add. καὶ M 31 γένοιτο δὲ καὶ M 32 τε om. M 33 ἀντιταχθείη ἂν Simpl.: ἀντιταχθῇ ἂν L[1]: ἀντιταχθήτω ἂν L[2]: ἀντιταχθῆτον ἂν M 34 τῷ εἰς scripsi: τὸ εἰς libri 36 πάθημα] πάθη M

ταῖς ποιητικαῖς ἐνεργείαις, εἴτε θεῖα εἴτε ἀνθρώπινα εἴτε τεχνικὰ εἴτε ἐπιστητὰ εἴτε ἄλλως ὁπωσοῦν διαιρούμενα, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἀπονέμειν χρὴ τοῖς ποιήμασι καὶ παθήμασι τοῖς ἀπὸ τῶν ποιήσεων ἀποτελεσθεῖσι. τοιαύτη μέν τις καὶ ἡ τοῦ πάσχειν ὥσπερ καὶ τοῦ ποιεῖν ὑπὸ τοῦ Ἀρχύτα παραδεδομένη διαίρεσις. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύμμιξιν τῶν γενῶν ἐπισκοπῶν ἐκεῖνος ἐκτίθησι, δεῖ μηδὲ ταῦτα παραδραμεῖν. λέγει γὰρ ὧδε "τὸ μέν ἐντι ποιέον, τὸ δὲ πάσχον, τὸ δὲ καὶ ποιέον καὶ πάσχον· οἷον ἐν τοῖς φυσικοῖς ποιέον μὲν ὁ θεός, πάσχον δὲ ἁ ὕλα, καὶ ποιέον δὲ καὶ πάσχον τὰ στοιχεῖα", ἀρχηγικώτατα παραδείγματα ποιήσεως καὶ παθήσεως παραλαβὼν θεὸν καὶ ὕλην.

Ἐπιδέχεται δὲ καὶ ἐναντιότητα τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ θερμαίνειν τῷ ψύχειν ἐναντίον καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι. ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα. καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔστι καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον. οὐκ ἔστι μέντοι οὐδέτερον ἴδιον τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν· οὔτε γὰρ μόνοις οὔτε πᾶσι ταῦτα θεωρεῖται. τὸ γὰρ λέγειν ἢ γράφειν τίνι ἕξει ἐναντίον, ἢ τὸ λέγεσθαι ἢ γράφεσθαι; ἐπεὶ γὰρ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπεκτείνεται γένεσιν, ἐν οὐσίᾳ μὲν τὸ εἰς οὐσίαν ἄγειν καὶ ἄγεσθαι, ἐν ποσῷ δὲ τὸ μεγεθύνειν ἢ μεγεθύνεσθαι, ἐν ποιότητι δὲ τὸ ἀλλοιοῦν ἢ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὕτως, ἐν ὅσοις μὲν οὖν ἐστιν ἐναντιότης καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ τὰ ἐν ἐκείνοις ποιοῦντα καὶ πάσχοντα τὰ εἰρημένα ἕξουσιν, ἐν ὅσοις δὲ μή, οὐδὲ ταῦτα. τὸ γὰρ γεννᾶν ἢ γεννᾶσθαι ἢ ἀριθμεῖν ἢ ἀριθμεῖσθαι πρὸς οὐδὲν ἕξει τὴν ἐναντίωσιν, οὐδὲ μᾶλλον ἢ ἧττον ῥηθήσεται. τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν δεῖ προσάπτειν ὡς ἴδιον· εἰ δέ τις τοῦ μὲν ποιεῖν τὸ εἰς ἕτερον δρᾶν, τοῦ δὲ πάσχειν τὸ ὑφ' ἑτέρου ἀλλοιοῦσθαι ἴδιον εἴποι, συμφώνως ἀποδεδωκὼς ἔσται τοῖς πεπραγματευμένοις περὶ αὐτῶν. τὸ πέρας δὲ ἀμφοτέροις κοινόν, τοῦτο δὲ ἔργον ἢ εἶδος· καὶ ἔργον μέν ἐστι τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, εἶδος δὲ τὸ ἐπιδιαμένον ἀποτέλεσμα. παράκειται δὲ καὶ τῷ μὲν ποιεῖν ποίησις καὶ ποιοῦν, τῷ δὲ πάσχειν πεῖσις καὶ πάσχον. καὶ περὶ μὲν τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν τοσαῦτα.

Περὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι μετὰ ταῦτα λέγομεν διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν γενῶν οἰκειότητα· τὸ γὰρ ποιοῦν ἢ πάσχον ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἢ ἀλλοτρίοις κείμενα πρότερον ποιοῦσιν ἢ πάσχουσιν. ἔστι δὲ τὸ κεῖσθαι τὸ τοιάνδε θέσιν ἔχειν, οἷον ἀνακεκλίσθαι, καθῆσθαι, ἑστάναι. ὅταν γὰρ ἅπαντα τὰ τοῦ ὅλου μόρια ἐπὶ τῆς θέσεως ὤρθωται, ἑστάναι λέγεται, ἀνακεκλίσθαι δὲ ὅταν ἅπαντα πλάγια, καθῆσθαι δὲ ὅταν τὰ μὲν ὤρθωται τὰ δὲ ἐπλαγίασται. ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ παραδειγμάτων ὑπογράφειν ἔχει μέν τινα ὑπόμνησιν, οὐ μὴν αὔταρκες εἰς

4 μέν τις corr. M Simpl.: μέντοι L ἀρχύτου M 6 ἐντι Simpl.: ἔν τι libri 7 οἷον Simpl.: οἷς libri 8 ἁ ὕλα Simpl.: ἄυλα libri 11 τοῦ ψύχειν M 11. 12 τοῦ ψύχεσθαι M 12 τῷ (ante λυπεῖσθαι) scripsi: τὸ L: τοῦ M 13 θερμαίνειν—ἧττον (14 ante καὶ λυπεῖσθαι) om. M 15 post ἴδιον add. μᾶλλον M 16 καὶ γράφειν M 26 ἀποδεδωκὼς scripsi: ἀποδεδωκὸς libri 31 Περὶ δὲ τοῦ] Περὶ τοῦ κεῖσθαι superscribunt L et al. m. M 33 τῷ κεῖσθαι M 36 ἐπλαγίασθαι L

ἀκριβῆ διάγνωσιν. βέλτιον οὖν διακαθαίρειν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, ἀφαιροῦντα τὴν ἐπεισιοῦσαν τοῦ πρός τι σχέσιν, ἔτι δὲ καὶ κίνησιν καὶ στάσιν καὶ πρὸς τούτοις τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ μόνην ἁπλῆν θεωροῦντα τὴν τῆς θέσεως σχέσιν. ὡς γὰρ ἡ πρὸς τὸν τόπον σχέσις ποιεῖ τὸ ποῦ καὶ ἡ πρὸς τὸν χρόνον τὸ ποτέ, οὕτως ἡ πρὸς τὴν θέσιν ποιεῖ τὸ κεῖσθαι. οὔτε οὖν τὸ κείμενον σῶμα οὔτε τὸν τόπον, ἐν ᾧ, τῇ διανοίᾳ περιλαμβάνοντα τὸ κεῖσθαι δεῖ νοεῖν, μόνην δὲ τὴν ἔχουσάν πως θέσιν ὑπολογίζεσθαι καὶ ταύτῃ τῇ τοῦ κεῖσθαι κατηγορίᾳ προσμαρτυρεῖν. διὸ ὅσα πέφυκεν ἕτερα ὑφ' ἑτέρων ἀνέχεσθαι ἢ ἐνιδρύεσθαι ἐν ἑτέροις ἕτερα, τῷ κεῖσθαι περιληφθήσεται· ἡ γὰρ τοιάδε συμπλοκὴ τῶν ἐνιδρυμένων καὶ τῶν τὴν ἕδραν παρεχόντων κυριωτάτη καὶ πρωτίστη τοῦ κεῖσθαι ὑπογραφή. τὴν μέντοι διαίρεσιν κατὰ πλείονας ἕξει ἐπιβολάς. διαιρεθήσεται γὰρ κατά τε τὰς εἰδοποιοὺς διαφορὰς καὶ τὰς ἐπουσιώδεις καὶ κατὰ τρόπους διαφόρους. αὐτίκα γὰρ τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι θεωρουμένων τὰ μέν ἐστι φύσει, ὡς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐν τοῖς οἰκείοις ἱδρυμένα τόποις, καὶ ὁ οὐρανὸς τὴν ἀνωτάτω χώραν ἐπέχων, τὰ δὲ θέσει ὡς ἀνδριάντες καὶ εἰκόνες καὶ σκεύη καὶ ὅλως τὰ κατὰ τέχνην τινὰ ἢ χρείαν τιθέμενα. ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐν στάσει ἔχει τὴν θέσιν ὡς ἡ γῆ καὶ τὰ τῶν στοιχείων ἑστῶτα, τὰ δὲ ἐν κινήσει ὡς αἵ τε τοῦ οὐρανοῦ περιφοραὶ ἐν ἀλλήλαις ἱδρυμέναι καὶ τὰ τῶν στοιχείων κινούμενα. καὶ τῶν κινουμένων δὲ καὶ ἑστώτων τὰ μὲν ἀίδιον ἔχει τὸ κινεῖσθαι ἢ ἵστασθαι ὡς τὰ τῶν σωμάτων ἀίδια, τὰ δὲ ἔγχρονα ὡς τὰ ἐν μέρει χρόνου ὑφεστῶτα. ἔτι τοῦ κεῖσθαι τὸ μὲν ἐν δυνάμει, τὸ δὲ ἐν στάσει. τοῦ δὲ ἐν δυνάμει τὸ μὲν ἐνεργεῖν ἐστι, τὸ δὲ πάσχειν. δύναμιν δὲ ἐνταῦθα λαμβάνομεν τὴν κατὰ τελείαν ἑστῶσαν ἐνέργειαν καὶ παρακτικήν, ἥτις ἀνέχει τὰ κείμενα ἐν αὐτῇ. ὅθεν εἰ τὰς ἀρχηγικωτέρας αἰτίας καὶ περιεκτικωτέρας εἶναι τῶν δευτέρων καὶ κεῖσθαι ἐν τοῖς προτέροις τὰ μετ' αὐτὰ ἰσχυριούμεθα, εὐλόγως ἂν ἐροῦμεν. ἔτι τῶν κειμένων τὰ μὲν ἁπλοῦν ἔχει τὸ κεῖσθαι, τὰ δὲ διπλοῦν καὶ ἔτι περαιτέρω. ὁ μὲν γὰρ κενὸς ἀμφορεὺς κεῖταί που, εἰ τύχοι, ἐν τῷδε τῷ λίθῳ· τοῦτο ἁπλοῦν· ὁ δέ γε πλήρης αὐτός τε κεῖταί που καὶ ὁ ἐν αὐτῷ οἶνος· τοῦτο διπλοῦν. κατ' ἄλλην δὲ ἐπίνοιαν ἐπιβαλλόντων ἡμῶν τετραπλῆν ἕξει τὴν θέσιν ὁ πλήρης ἀμφορεύς· αὐτός τε γὰρ κεῖταί που καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ὅλῳ, ὅ τε οἶνος ἐν τῷ ἀμφορεῖ καὶ τὰ τοῦ οἴνου μέρη ἐν αὐτῷ τῷ οἴνῳ δηλαδὴ ὡς ἐν ὅλῳ. πότερον δὲ ἐπὶ σωμάτων μόνον τὸ κεῖσθαι θήσομεν, ἢ δεῖ ἐπεκτείνειν καὶ μέχρι τῶν ἀύλων καὶ τῶν νοητῶν; μήποτε δὲ οὐδὲ πάσῃ τῇ σωματικῇ φύσει παρακολουθεῖν αὐτὸ ὑποτίθεσθαι δίκαιον. τὸ γὰρ μὴ ὂν ἐν τόπῳ οὐδὲ κεῖταί που· ὅθεν καὶ τὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας σῶμα καὶ τὸ τοῦ παντός, ἐπεὶ μὴ ἐν τόπῳ (οὐ γὰρ περιέχεται ὑπό τινος· οὐ γὰρ ὑπολείπει τι ἔξωθεν αὐτοῦ), οὐδὲ κεῖσθαι λέγοιτ' ἄν. ὥστε κυριώτατα μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἐντὸς τοῦ παντός, ἔτι δὲ καὶ

---

1 οὖν om. M περὶ αὐτῶν M 3. 4 σχέσεως θέσιν M 4 γὰρ οἱ πρὸς L τοῦ ποῦ L 6 περιλαμβάνονται M 7 ταύτην M 9 περιληφθήσονται M 10 ἐχόντων M 12 ἐπουσιώδη L 15 ὁ om. L 18 ἀλλήλοις M 19 καὶ (ante τῶν) om. M 21 ἔτι τὰ τοῦ M 24 ἀρχηγικωτέρους M 25 πρότερον M 27 τύχη M 33 μόνων M τῶν (post καὶ) om. M 37 αὑτοῦ scripsi: αὐτοῦ libri 38 κυριώτερον M

ἐν τοῖς τῶν σωμάτων πέρασιν ἐπιφανείᾳ γραμμῇ καὶ σημείῳ ἡ θέσις προσαρτηθήσεται. ἀποστάντων γὰρ τῆς αὐτοκρατοῦς τῶν ἀμερίστων εἰδῶν φύσεως καὶ μὴ δυναμένων ἐν ἑαυτοῖς εἶναι ἀλλ' ἐν ἑτέροις τοῖς τὴν πτῶσιν αὐτῶν ὑποδεχομένοις καὶ εὐθετίζουσι καὶ συνέχουσι τὸν σκορπισμόν, ὁ τόπος ἐξ ἀνάγκης προσείληπται, τάξιν τοῖς μορίοις ἀφορίζων καὶ θέσιν. ἐπὶ μέντοι τῶν ἀσωμάτων καὶ νοητῶν εἴ τι ἐπιλέγοιμεν τῶν τοιούτων, κατὰ μεταφορὰν ἔσται καὶ ἀναλογίαν. τόπον γὰρ λέγομεν τὴν ψυχὴν τῶν ἐν αὐτῇ λόγων ὡς χώραν αὐτοῖς παρέχουσαν εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῇ καὶ ἱδρύεσθαι, καὶ τὸν νοῦν τῶν εἰδῶν ὡς τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄντα αὐτοῖς καὶ συνέχοντα ἐν ἑαυτῷ τὰς νοήσεις ὁμοῦ τοῖς εἴδεσιν. καὶ πρότερον ὁ θεὸς τόπος τῶν ὄντων καὶ ἐν αὐτῷ κεῖσθαι τὰ πάντα λέγεται· τὰ γὰρ μετ' αὐτὸν ἐν αὐτῷ τῇ δραστικῇ δυνάμει συνείληπται. εἰ δέ τις ἀκριβῶς σκοποίη κατὰ τὸ καθόλου καὶ περιεκτικόν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπί τε τῶν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων τὴν τῆς θέσεως θεωρήσει ἀναλογίαν κατὰ τὸ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι καὶ κατὰ τὸ ἕδραν παρέχειν καὶ ἐνιδρύεσθαι, καὶ εἷς ἐπὶ τούτων πάντων ὁ τοῦ κεῖσθαι διήξει λόγος τοῦ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ ἀποπερατοῦσθαι κατ' αἰτίαν ἢ δύναμιν ἢ ἐνέργειαν ἢ οὐσίαν ἢ διάστασιν. ἡ μέντοι ἑτερότης περὶ τὰ διάφορα γενήσεται πράγματα. προσκείσθωσαν δὲ τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τόπου θεωρήμασι καὶ ταῦτα· πότερον γάρ, ἐπεὶ τὸ κείμενον ἔν τινι κεῖται, τοῦτο δὲ τόπος, ὁ τόπος αὐτὸς ἔν τινι κείσεται [καὶ] ἢ μηδαμοῦ; καὶ τὸ μὲν μὴ ὑπολείπειν θέσιν αὐτῷ ἄλογον· περὶ γὰρ τὰ σώματα καὶ οὗτος, καὶ τὰς τῶν σωμάτων ἔχει διαφοράς. διίσταται γὰρ καὶ μεμέρισται, καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ τἄλλα, ἃ δὴ καὶ ἐν σώμασι πρωτοτύπως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ θεωρεῖται. εἰ δὲ κεῖταί που, ἐν τίνι; εἰ μὲν ἐν τόπῳ, πῶς καὶ τίνι παρὰ τοῦτον ὄντι; κἀκεῖνος δὲ ἐν τίνι; καὶ οὕτως ὁ λόγος βαδιεῖται εἰς ἄπειρον, τόπον τόπου ζητῶν. ἢ πέρας ὢν τοῦ περιέχοντος σώματος κείσεται ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιφάνειαι ἐν τοῖς σώμασιν ὧν εἰσι πέρατα. ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο καθάπαξ ὁ τόπος εἴη, πέρας τοῦ περιέχοντος, ἴσως ἂν ἀποχρώντως ἔχοι. εἰ δὲ διάστημά τις λέγοι τὸν τόπον ἢ μέτρον καὶ εὐθετισμὸν τῆς τῶν μεγεθῶν παραθέσεως, ὥσπερ τὸν χρόνον μέτρον τῆς κατὰ κίνησιν παρατάσεως, οὐ χρή τι ἄλλο ζητεῖν, ἐν ᾧ δὴ ὁ τόπος κείσεται· ἕδρα γὰρ ὢν τῶν ἄλλων αὐτὸς ἑτέρας ἕδρας οὐ δεηθήσεται κατὰ τὰ πέρατα τῶν μεγεθῶν· ὡς γὰρ αὐτοπέρατα τῶν περατούντων οὐ δεῖται. παρακολουθεῖ δὲ τῷ κεῖσθαι καὶ τὸ τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, τοῦτο δὲ παρά τε τὸν τόπον καὶ τὴν θέσιν· ὥσπερ γὰρ ὁ ἄνω κείμενος τῷ κειμένῳ κάτω ἐναντίως ἔχει, οὕτω καὶ ὁ ὕπτιος τῷ πρηνεῖ ἐναντίαν ἔχει θέσιν. ἀλλ' ἡ μὲν κατὰ τόπον τοῦ κεῖσθαι ἐναντίωσις ἐφ' ἅπαντι τῷ γένει ἐφήπλωται, ἡ δὲ τῆς θέσεως οὔ· ἡ γὰρ τοῦ κύβου θέσις πρὸς τὴν τῆς σφαίρας καὶ τῶν ἄλλων διάφορος μέν, οὐκ

---

3 τὴν om. M   4 καὶ μὴ συνέχουσι M   9 τῆς om. L   οὐσίας om. M   ὄντα αὐτῆς M   10. 11 τὰ πάντα κεῖσθαι L[1]   11 αὐτῷ scripsi: ἑαυτῷ libri   15 ὁ τοῦ κεῖσθαι om. M   τοῦ ἑτέρου M   19 ἐπεὶ] ἐπὶ L   20 καὶ delevi   ἢ scripsi: εἰ libri   αὐτὸ M   22 τὸ (ante κάτω) om. M   23 ὑπ' αὐτοῦ M   24 οὗτος ML[1]   25 πέρας ὂν M   28 ἔχοι scripsi: ἔχει L: ἔχῃ M   λέγει M   29 μέτρον om. M   30 δὴ] δεῖ L   33 τὸ κεῖσθαι M   34 γὰρ om. M

ἐναντία δέ· καὶ ὅλως ιτὰ ἐπὶ τῶν ἀψύχων. ἐπὶ μέντοι τῶν ζώων ἔσται, ἐφ᾽ ὧν καὶ τὸ κυρίως ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν λέγεται καὶ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερόν. καὶ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν τῷ κεῖσθαι ἀμηγέπη φανήσεται, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἐναντία. διττὸν δέ, τὸ μὲν ἐν τῇ συνηθείᾳ, τὸ δὲ ἐν τῷ τῆς λέξεως σχήματι· κεῖσθαι γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγομεν, ὅταν ὁ μὲν ἀνακέκλιται ὁ δὲ κάθηται, τῷ πλατυτέραν εἶναι θέσιν τῆς καθέδρας τὴν ἀνάκλισιν, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ὅταν ὑπερβολή τις ἐν τῇ δοκούσῃ συγκρίσει ἐμφαίνηται, ὡς ὅταν τις ὑπτιώτερος σκάφης λέγηται. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι· οὔτε γὰρ ἐν ἐπιφανείᾳ ἢ γραμμῇ ἢ σημείῳ ἤ τινι ἄλλῳ τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι ἀσωμάτων τὰ τοιαῦτα θεωρηθήσεται.

Ἡ μέντοι τοῦ ἔχειν κατηγορία τάξιν ἐσχάτην καὶ τελευταίαν ἀπείληφεν. ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ ἐν ἑαυτῷ ὂν ἢ καθ᾽ αὑτὸ ἀρχηγικώτερον τοῦ ἔξωθεν προσγινομένου καὶ ἐπικτήτου, εἰκότως τὰ μὲν ἄλλα γένη ἢ ἐν οὐσίᾳ ἢ ἐν σχέσεσί τισιν ὄντα καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν τινα μοῖραν πρὸς τὸ εἶναι συμβάλλοντα προετέθησαν· τὸ δὲ ἔχειν ὡς ἔξωθεν ὅλον ὂν περὶ ἡμᾶς καὶ ἐπίκτητον τελευταῖον συντέτακται. ζητοῦμεν δὲ περὶ αὐτοῦ γνῶναι τήν τε οὐσίαν ὅ τι ἐστὶ καὶ τὴν ἰδιότητα τήν τε ἀπὸ τῶν ὁμωνύμως συμπλακέντων αὐτῷ καὶ ἑτεροφυῶν διάκρισιν καὶ τὴν εἰς τὰ οἰκεῖα εἴδη διαίρεσιν, καὶ ἐπὶ πᾶσι, τίνα χρείαν ἐν τῷ παντὶ παρέχει καὶ ὅθεν ὑφίσταται. ἔχειν οὖν ἐστιν οὐσίας περὶ οὐσίαν περίθεσις. τοῦτο δὲ σῶμα πάντως· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀσωμάτων καὶ νοητῶν ὥσπερ τὸ κεῖσθαι, οὕτω καὶ τὸ ἔχειν κατὰ μεταφοράν τινα προσρηθήσεται. δεῖ δὲ ἐν χρήσει τὸ ἔχειν εἶναι, καὶ οἷον κατ᾽ ἐπαφήν. καὶ τούτῳ τοῦ κεκτῆσθαι διαφέρει· εἰ γάρ τις ἱμάτιον πριάμενος μὴ φοροίη, κεκτῆσθαι μὲν ἂν λέγοιτο, ἔχειν δ᾽ οὔ. καὶ οὐκ ἔστιν ἁπλῶς τὸ ἔχειν ἐνέργειά τις ἀπόλυτος, οὔτε ἄλλου πρὸς ἄλλο ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο εἰς ἑαυτὸ κράτησις, πολλῷ τῶν ἄλλων ἐκβεβηκυῖα κατηγοριῶν ὡς οὐσῶν ἀφέτων καὶ ἀπολύτων. οὔκουν καὶ τῶν ἀψύχων οὐδὲ τῶν ἀλόγων οὐδὲν κυρίως ἔχειν ἂν λέγοιτο, ἀλλὰ παρ᾽ οἷς καὶ λόγος· ἔχεσθαι γὰρ δεῖ τὸ ἐχόμενον κατὰ βούλησιν καὶ προαίρεσιν. ἔστι δὲ τὸ ἔχειν τῶν ὁμωνύμως καὶ πλεοναχῶς λεγομένων· καὶ γὰρ τὸ ἄγον κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ φύσιν καὶ ὁρμὴν ἔχειν λέγεται καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ τῆς τοῦ ἐχομένου κινήσεως, οἷον ὁ τύραννος ἔχει τὴν πόλιν καὶ ὁ πυρετὸς τόνδε τινὰ ἢ ἡ βήξ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτοῖς· καὶ γὰρ ἡ πόλις ἔχειν τύραννον λέγεται καὶ ὅλως ἄρχοντας, καὶ ἡ ναῦς κυβερνήτην καὶ ὁ παῖς παιδαγωγόν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχειν λέγεται ἢ ὅτι ἄγει κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ἢ ἄγεται κατὰ τὴν ἐν ἐκείνῳ, καὶ ἔστι τῆς τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν κατηγορίας. ἑτέρως δὲ ἡ ὕλη τὸ εἶδος ἔχειν λέγεται, οἷον ὁ χαλκὸς ἢ ὁ κηρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὸ σῶμα τὴν ὑγείαν ἤγουν τὸ χρῶμα καὶ ὁ Σωκράτης δικαιοσύνην ἢ σωφροσύνην, καὶ ὅλως τὸ δεκτικόν του πολλαχῶς λέγεται. καὶ εἷς μὲν τρόπος ὁ εἰρημένος·

---

3 φανήσονται M 6 ὁ δὲ κάθηται — ἀνάκλισιν om. L 7 ἐμφαίνηται M Simpl.: ἐμφαίνεται L 8 ὡς] καὶ M λέγεται M 11 Ἡ μέντοι] Περὶ τοῦ ἔχειν superscribunt L et al. m. M 13 ἢ σχέσεσι M 20 ἐπὶ μὲν γὰρ M 22 τούτῳ scripsi: τοῦτο libri 24 ἀπόλυπος L[2] 28 δεῖ] δὴ M 37 ἤγουν] ἢ M 38 τοῦ] που M

ἕτερος δὲ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ. οὕτως οἶνον ἔχειν λέγεται ὁ ἀμφορεὺς καὶ ἔλαιον ἡ λήκυθος καὶ ὄχλον τὸ βαλανεῖον. ἀγρὸν δὲ ἔχειν καὶ ἵππον καὶ βοῦν δοκεῖ μὲν διαφόρως λέγεσθαι, λέγεται δὲ κατὰ τὸν πρῶτον τοῦ ἔχειν τρόπον· ὅτι γὰρ κρατοῦμεν καὶ κύριοί ἐσμεν χρῆσθαι αὐτοῖς κατὰ τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν, ἔχειν αὐτὰ λεγόμεθα. ἄλλως δὲ καὶ τὰ μέρη ἔχειν λεγόμεθα, χεῖρα καὶ κεφαλήν, καὶ τὰ δένδρα τὰς ῥίζας. λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν καὶ πατέρα καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφούς, εἰ καὶ τούτων ἔνια ὑπὸ τὸν πρῶτον τρόπον πεσεῖται· γυναῖκα μὲν ἔχει ὁ ἀνήρ, ὅτι ἄγει κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχήν, γυνὴ δὲ ἄνδρα, ὅτι ἄγεται κατὰ τὴν ἐν ἑτέρῳ. τούτων δὲ τὰ μὲν εἰς τὴν οὐσίαν, τὰ δὲ εἰς τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀχθήσεται. πράγματα δέ τις ἔχειν λέγεται, ὅτι πράττει καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐστι, λόγον δὲ ἔχειν, ὅτι φροντίζει καὶ οὐκ ὀλιγωρεῖ αὐτοῦ. ὑποδήματα δὲ καὶ ἐσθῆτα καὶ ὡς κτήματα λεγόμεθα ἔχειν καὶ τῷ ἠμφιάσθαι καὶ ὑποδεδέσθαι· καὶ ἔστι ταῦτα ὑπὸ τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν διά τε τὴν ἕξιν καὶ τὴν περίθεσιν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν σημαινομένων ἀφείσθωσαν· τοῦτο δὲ προσληπτέον, ὃ δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀποκρίνοντες καὶ καθ' αὑτὸ ἀφορίζοντες οὕτω φαμέν· ἔχειν ἐστίν, οὗ ἡ μετουσία μὴ συμφυὴς ἀλλ' ἐπίκτητος, καὶ ὃ δὴ κεχωρισμένον ὂν τῆς τοῦ ὑποκειμένου οὐσίας οὔτε διατίθησιν αὐτὴν καθ' αὑτὸ οὔτ' ἀλλοιοῖ ἢ ὀνομάζει ἀφ' ἑαυτοῦ. καὶ πρότερον δεῖ σωματικὸν τοῦτο ἢ σωματῶδες εἶναι τὸ ἔξωθεν, ὡς εἴρηται, περικείμενον. διαιρεθείη δ' ἂν τὰ οὕτως ἐχόμενα τοῦτον τὸν τρόπον· ἢ γὰρ κατὰ πόλεμον ἔχεται τὰ τοιάδε ἢ κατ' εἰρήνην. καὶ τὰ κατὰ πόλεμον τὰ μὲν περικείμενά ἐστι, τὰ δὲ κρατούμενα. καὶ τούτων ἑκατέρων τὰ μὲν φυλάγματά εἰσιν, ὡς θώραξ περικείμενος καὶ ἀσπὶς κρατουμένη, τὰ δὲ καὶ ἀμυντήρια, ὡς ξίφος περικείμενον καὶ δόρυ κρατούμενον. τῶν δὲ ἐν εἰρήνῃ τὰ μὲν κόσμου ἕνεκα κατὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ὡς διάδημα καὶ περιδέραιον καὶ δακτύλιος, τὰ δὲ σκέπης· καὶ τούτων τὰ μὲν περὶ ὅλον τὸ σῶμα ὡς χιτών, τὰ δὲ περὶ μέρος ὡς ὑπόδημα. τινὰ δὲ καὶ ὡς ὄργανα ἔχει ὡς τὸ σκέπαρνον καὶ τὸ πηδάλιον καὶ τὴν βακτηρίαν, τινὰ δὲ καὶ ὡσαύτως κτήματα ὡς ἀργύριον ἤ τι ἄλλο, ὃ διὰ τὸ ἔχειν κρατοῦμεν. ἀλλ' εἰ τὸ ἔχειν ἅπαν ἐν τούτῳ, εἰς στενόν τι κομιδῆ συγκατακλεισθήσεται καὶ οὐ πάνυ τι γενναία οὐδ' ἀποχρῶσα ἡ περὶ αὐτοῦ πραγματεία συμπερανθήσεται. μήποτε δὲ δεῖ καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἐπισκοπεῖν αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ὅλην ἐπεκτείνειν φύσιν· οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὡς ἐπικαιροτάτην τὴν ἐν τῷ παντὶ χρείαν αὐτοῦ ἐποψόμεθα. αὐτίκα πολλὰ τῶν ὄντων μὴ συνυπάρχοντα ἀλλήλοις μηδὲ συμπεφυκότα μήτ' ἔξωθεν περικείμενα ἀπ' ἀλλήλων δυνάμεις τινὰς καὶ ὠφελείας εἰσδέχονται· ἅπερ εἰ μὴ ἐπὶ τὸ ἔχειν ἀνήσομεν, ποῦ δεῖ προσθεῖναι, οὐχ ἕξομεν. τοῦτο δ' οἶμαι καὶ τὴν τοῦ παντὸς μηχανήσασθαι φύσιν ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων διαμονὴν καὶ σωτηρίαν, ὡς ἐπιπλοκὴν

---

2 λέκυθος L: λύκινθος M 5 ἄλλως — λεγόμεθα om. M 15 δὴ om. M 17 τοῖς τοῦ L 19 δεῖ H: δὴ LM ὡς εἴρηται om. M 20 κατὰ — ἔχεται (21)] κατ' ἔχθραν M 21 τὰ (ante κατὰ) om. M 22 ἑκατέρων Simpl.: ἑκάτερον libri 25 δακτύλιον M 27 ὑποδήματα M 29 ἐν τούτοις M 30 πάνυ τοι M 32 καὶ κατὰ scripsi: καὶ om. L: καὶ πρὸς M ἂν om. M ἐπικαιρότατον M 35 ἐπὶ om. M 36 ἀνύσομεν M

εἶναι καὶ τῶν πόρρωθεν ὄντων καὶ διῳκισμένων ἀλλήλοις καὶ δύναμιν τῆς κτήσεως τῶν μήπω παρόντων, ὄντων δὲ ὠφελίμων. οὐ γὰρ ἔδει τὴν ἐν γενέσει φερομένην οὐσίαν, πολλῶν οὖσαν καθ' ἑαυτὴν ἐπιδεᾶ διὰ τὸν εἰς ἔσχατον μερισμόν, ἄμοιρον τελέως τῆς τῶν ὑπὲρ αὐτὴν μετουσίας ἀπολείπεσθαι. πόρον οὖν τινα καὶ ἰσχὺν εἰς τὴν κράτησιν ἐπεκτήσατο, τῶν μὲν ὠφελίμων καὶ πρωτουργῶν ἐγειρομένων, τῶν δὲ ἐχομένων διδόντων ἑαυτὰ ἑτοίμως εἰς τὰ ἀντιλαμβανόμενα ἑαυτῶν. πολὺ δὲ πρὸ τῆς φύσεως ἡ τοῦ παντὸς πρώτη αἰτία κατευθύνει καὶ συναρμόζει καταλλήλως ἕκαστα καὶ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμει χώραν καὶ συνέχει καὶ οἰκειοῖ τά τε κτήματα τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς προτέροις τὰ δεύτερα, καὶ πρὸ πάντων τοὺς ἔχοντας ἐφ' ἑαυτὴν ἀνεγείρουσα. χρείαν μὲν οὖν τῷ παντὶ τοιαύτην τοῦτο τὸ γένος παρέχεται εἰς τὰ ὄντα προελθόν, αὐτάρκειάν τε τῶν ἐνδεῶν καὶ ἕνωσιν τὴν δυνατὴν καὶ τῶν πάντη διεστηκότων. τὴν δὲ ὅλην αὐτοῦ φύσιν ἔνθεν ἂν κατοπτεύσαιμεν. καὶ πρῶτον ἀνιόντες ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν φύσιν κατὰ τὰς ἐπικτήτους καὶ μὴ συμφυεῖς περικρατήσεις τὸ ἔχειν θεωρητέον. οὐ γὰρ δὴ τῷ μὲν σώματι περίκειται ὁμοφυῆ πρὸς αὐτὸ σώματα, τῇ δὲ ψυχῇ πολυειδεῖς ἐχούσῃ δυνάμεις οὐκ ἔσονται ἐπίκτητοί τινες ζωαί, αἱ μὲν ὁμοφυεῖς αἱ δὲ ὑποδεέστεραι τῶν οἰκείων ἐν αὐτῇ μέτρων. ἴδοι δ' ἄν τις τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων· εἰ γὰρ εἰς τὸ σῶμα κατιοῦσα προβάλλει τινὰς ζωὰς περὶ αὑτὴν ὥσπερ ἐπικτήτους, ἄλλας δὲ ἀπὸ τοῦ σώματος παραδέχεται, ὅσαι ἐν τροπῇ καὶ ἐκστάσει θεωροῦνται, πῶς οὐκ ἂν λέγοιτο ταύτας ἔχειν; ἀλλὰ καὶ εἰς ἕκαστα μέρη τοῦ κόσμου παραγινομένη ζωάς τινας καὶ δυνάμεις παραδέχεται, τὰς μὲν αὐτὴ προβάλλουσα, τὰς δὲ λαμβάνουσα ἀπὸ τοῦ κόσμου. σώματά τε οἰκεῖα ἐν ἑκάστῳ μέρει τοῦ παντὸς τὰ μὲν λαμβάνει, τὰ δὲ αὐτὴ ὀργανικὰ ποιεῖ κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους· καὶ ταύτας τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ζωὰς ἀποτίθεται, ὅταν τύχῃ εἰς ἄλλην λῆξιν μεθισταμένη. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων γέγονεν ὅτι ἐπίκτητα ταῦτα πάντα αὐτῇ ἦν καὶ εἶχεν αὐτὰ ὡς ἕτερα, οὐσίας ἑτέρας ὄντα· οὐ γὰρ συνεφύετο αὐτοῖς ὥσπερ τὰ συγκρινόμενα σώματα, ἀλλ' ἀμιγὴς οὖσα καθ' αὑτὴν εἶχεν αὐτὰ περικείμενα. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ παντός, ὅταν κατὰ τοὺς λόγους ἐν ἑαυτῇ περιέχει τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῆς, καὶ τούτων τινὰ ἀπογίνοιντο ὥσπερ ἐπίκτητα ὄντα, αὐτὴ δὲ μένει ἡ αὐτὴ οὖσα καὶ περιδρασσομένη τὰ ἐν αὐτῇ σώματά τε καὶ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ ἀφιεῖσα μηδέν, τότε καὶ περὶ τὴν φύσιν τοῦ παντὸς τὸ ἔχειν θεωρηθήσεται. τούτων δὲ ἔτι μᾶλλον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τῷ κατὰ τὰς ζωὰς αὐτοῦ πάσας νοουμένῳ καὶ τὰς ψυχὰς τὰς ἐν αὐτῷ στοιχεῖά τε καὶ φύσεις καὶ τὰ κοινῶς ὑπ' αὐτῶν συνιστάμενα θεωρεῖται ἡ νυνὶ λεγομένη ἕξις. ὅλος γὰρ ὁ κόσμος αὐτοτελὴς ὢν καὶ συμπεπληρωμένος ἐκ μερῶν τελείων ἔχει ἐν ἑαυτῷ πάντα

3 ἐπιδεῆ L 6 ἐγειρομένων] fort. ἐγειρόντων, cf. v. 10 7 πολλὴ M 8 καὶ συναρμόζει κτλ.] συναρμόζουσα οἰκείως τὰ οἰκεῖα κτήματα εἰς τὴν προσήκουσαν χρῆσιν τοῖς ἔχουσι καὶ τοὺς ἔχοντας ἐπ' αὐτὴν ἀνεγείρουσα Simpl. 9 ἀπόνειμε L 12 καὶ (ante τῶν) om. M 13 αὐτῶν M 19 αὑτὴν scripsi: αὐτὴν libri 20 παραδέχεται] περιέχεται M 24 μέρει (η superscr.) L αὐτὴ H: αὐτὸ LM 25 ὑποτίθεται M 26 τούτου M 30 ἐν αὐτῇ L 31 αὐτὴ] αὐτοὺς L 32 σώματα M Simpl.: om. L 33 καὶ om. M

πλήρη καὶ οὐδενὸς ἀμοιροῦντα τῶν ἐπιβαλλόντων ἑαυτοῖς. εἴτ' οὖν εἴη ταῦτα σύμφυτα, μετέχει τούτων, εἴτ' ἐπίκτητα, περικρατεῖ καὶ ταῦτα, εἴτε καὶ τὸ συναμφότερον, καὶ ταῦτα περιέχει, οἷα ἡ γῆ· ἔχει γὰρ τὰ ἐν αὐτῇ ζῷα, ποτὲ μὲν γινόμενα ποτὲ δὲ καὶ ἀπογινόμενα. εἴποις οὖν ἐπίκτητα εἶναι κατὰ μετουσίαν τινὰ αὐτῇ συνόντα καὶ αὖθις ἀφιστάμενα. καὶ ἡ θάλασσα δὲ ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ ζῷα περιείληφεν. εἰ δ' ἐφ' ἡμῶν μὲν ἔξωθεν περίκειται τὰ ἐχόμενα, ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς εἰς τὰ ἐντὸς μᾶλλον περιειργόμενα οὕτως ἔχεται, καὶ τοῦτο οὐκ ἀποδεῖ τῆς μεριστῆς καὶ τῆς ὅλης φύσεως· τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα σώματα μεριστὰ ὄντα, ἔξωθεν ἔχει τὰ ἐχόμενα σώματα, τὸ δὲ πᾶν τέλειον καὶ οὐδὲν ἔξωθεν ἑαυτοῦ ἀπολεῖπον ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὰ περιεχόμενα καὶ εἴσω ἑαυτοῦ πανταχόθεν αὐτὰ περιείληφεν. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ ὁ σύμπας οὐρανὸς τὰς ἐν αὐτῷ σφαίρας καὶ τὰ ἄστρα συμπεριλήψεται, ταῦτα δὲ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ζῷα, καὶ ὅλως ἀεὶ τὰ περιέχοντα ἔχει τὰ περιεχόμενα· διακέκριται γὰρ καθ' ἕκαστα τεταγμένως τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὰ ἀνωτέρω καὶ πρεσβύτερα ἀεὶ περιείληφε τὰ ὑποδεέστερα· καὶ οὕτως ἐξ ἀρχῆς τὸ τοῦ ἔχειν γένος παρήχθη. καὶ εἰ ὁ κόσμος δὲ ὅλος νῦν μὲν ταῦτα ἔχει τὰ πληροῦντα αὐτόν, αὖθις δὲ ἄλλα, ὅσα ἡ γένεσις εἰς αὐτὸν ἐνδίδωσιν, ἔσται καὶ ἡ ἕξις αὐτοῦ διάφορος καὶ ἄλλοτε ἄλλη διὰ τὴν τῶν παραγινομένων εἰς αὐτὸν μεταβολήν. καὶ εἴπερ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τῷ παντὶ αἱ δαιμόνιοι ἢ αἱ θεῖαι ἔχουσι μέρη τοῦ κόσμου περικείμενα αὐταῖς, καὶ τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐν τῷ παντὶ γίνεται, ὡς δαιμονίων ἢ θείων λήξεων ἐχουσῶν τὰ διακληρωθέντα αὐτοῖς μόρια τοῦ κόσμου, καὶ οὕτως ἂν μεστὰ πάντα εἴη τοῦ ἔχειν. ἔτι δὲ εἰ αἱ τῆς ζωῆς τοῦ παντὸς μοῖραι μέρη ἔχουσι τοῦ κόσμου περικείμενα οὐ συμφυῆ ἀλλ' ὡς ἔξωθεν αὐτοῖς ἐπίκτητα, εἰς τὸ ἔχειν ἂν καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη τάττοιτο σύνταξις. ἀπορήσειεν ἄν τις ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις· εἰ γὰρ ἔχειν ἐστίν, ὥσπερ εἴρηται, τοῦτο δὴ τὸ ἅπαν σωματικὸν καὶ ἐπίκτητον, πῶς τὰς προβαλλομένας ὑπὸ τῆς ψυχῆς ζωὰς καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐνδιδομένας δυνάμεις αὐτῇ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἐλέγετο, εἴπερ εἰσὶ σώματα τὰ ἐχόμενα καὶ περὶ σώματα τὰ ἔχοντα κατὰ τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν; πῶς δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ὅλης φύσεως ἔχεσθαι τὰ ὑπ' αὐτῆς γινόμενα; οὐ γὰρ ταὐτὸν ἦν τὸ ἔχειν κατ' αἰτίαν καὶ τὸ ἔχειν κατὰ τὸ τοῦ ἔχειν γένος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπορῶ, πῶς τὸν ὅλον κόσμον τὸν κατὰ τὰς ζωὰς πάσας νοούμενον καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς φύσεις, εἴτε σύμφυτα εἴη ταῦτα, μετέχειν αὐτῶν, εἴτ' ἐπίκτητα, περικρατεῖν αὐτῶν * * πρῶτον εἰ σώματα τὰ ἐχόμενα, πῶς συνέξονται αἱ ζωαὶ οὖσαι ἀσώματοι; ἔπειτα εἰ μὲν συμφυῆ ἢ μέρη ὁπωσοῦν τοῦ παντός, οὐκ ἂν εἴη ἐχόμενα· εἰ δὲ γεννήματα, ἄλλον ἄν τις τὸν τῆς συνοχῆς εἴποι τρόπον. καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις στοι-

---

2 καὶ (ante ταῦτα) om. M 3 οἷα scripsi: οἷα libri γὰρ καὶ τὰ M 4 καὶ om. M ἀπογενόμενα M κατὰ] καὶ τὰ M μετ' οὐσιῶν L[1]: μετ' οὐσίαν corr. L 8. 9 ἀποδεῖ — μεριστῆς — μεριστὰ] sic libri et Simpl.: legendum est ἀπάδει — μερικῆς — μερικὰ 10 ἐν αὐτῷ M 13 αὐτῆς L[1] 14 ἑκατεταγμένως L 16 ὅλως L[1] 17 γένησις L 18 μεταβολήν Simpl.: καταβολήν libri 19 δαιμόνιαι M 22 καὶ οὕτως — κόσμου (23) om. M 28 παρὰ M 29 προσηγορίαν M ἀπ' αὐτῆς M 32 κινούμενον M 33 addendum est ἐλέγετο: φησὶν Simpl. τὰ om. M 36 εἴπῃ L

χείοις ζῷα, εἴτε μέρη θεωροῖτο τῆς ὅλης γῆς, εἴτε ὡς γεννήματα, οὐκ ἂν ἔχεσθαι λέγοιτο ὑπ' αὐτῆς. πῶς δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς τὰς ἐν αὐτῷ σφαίρας ἔχει, εἰ μὴ ὡς μέρη; συμφυεῖς γὰρ αὗται καὶ οὐκ ἐπίκτητοι. πῶς δὲ τὸ κοινὸν ζῷον μικρότερα ζῷα ἐν ἑαυτῷ περιείληφεν, εἰ μὴ ὡς μέρη ἢ ὡς γεννήματα; ταῦτα μὲν οὖν ἄν τις ἐπιστήσοι καὶ ἄλλα προχείρως· δυνατὸν δ' οἶμαι λέγειν, ὡς ἐπίκτητον μὲν εἶναι δεῖ καὶ τῆς οὐσίας κεχωρισμένον τὸ ἐχόμενον, οὐ πάντως δὲ σῶμα ἀλλὰ σωματοειδές. καὶ γὰρ καὶ Ἀρχύτας οὐ σῶμα εἶπεν ἀλλὰ σωματοειδές, διότι τοῦτό ἐστι τὸ ἐπίκτητον καὶ κεχωρισμένον· τὰ γὰρ ἀσώματα τελέως συμφύεται. καὶ ἡ ζωὴ οὖν ἡ σωματοειδής, κεχωρισμένη τῆς ψυχικῆς οὐσίας καὶ ἐπίκτητος αὐτῇ γενομένη οὕτως ὡς μὴ ἀλλοιοῦν αὐτὴν μηδὲ ἕν τι σὺν αὐτῇ ποιεῖν, ἔχεσθαι ἂν ὑπ' αὐτῆς λέγοιτο· ᾗ μέντοι ἀλλοιωτική τίς ἐστιν ἡ ζωὴ καὶ ᾗ ποιητικὴ τῆς ὅλης οὐσίας, οὐκ ἂν ἔχεσθαι λέγοιτο. τὰ δὲ μέρη τῶν ὅλων καὶ τὰ γεννήματα οὐκ ἂν ἔχοιτο· ὡς δὲ ἐπίκτητα καὶ κεχωρισμένα καὶ προσηρτημένα τῷ ὅλῳ ἔχεσθαι ἂν λέγοιτο καὶ αὐτὰ δικαίως. οὔτε γὰρ τὰ μέρη ἐκείνων οὕτως ἀτόμως συμπέφυκεν ὡς ἐφ' ἡμῶν οὔτε τὰ γεννήματα οὕτως ἀπέσπασται, ὥσπερ δὴ τὰ ἡμέτερα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ζητητέον ἐπὶ πλέον καὶ διαπορητέον.

4 μικρότερον M 6 καὶ τῆς οὐσίας ex Simplicio scripsi: τῆς οὐσίας καὶ L: καὶ om. M 8 καὶ om. M 10 αὐτῇ Simpl.: αὕτη libri αὐτὴν Simpl.: αὐτῇ libri 11. 12 ᾗ—ᾗ scripsi: ἡ—ἡ L: εἰ—ἡ M: εἰ—οὐ Simpl. 13 καὶ (post ἐπίκτητα) om. M 14 αὐτὰ Simpl.: αὐτὸς libri 15 τὰ (ante μέρη) om. M

INDICES

I INDEX VERBORUM

Verba asterisco notata desiderantur in lexicis

II INDEX NOMINUM

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 3,30 καὶ om. Simplicius
p. 4,11 κυρίως tuetur Simplicius
p. 6,25 μόνον om. Simplicius
p. 7,14 legendum est συνδυαζομένων
p. 17,1 παράγεται Simplicius
ibid. τοῦ om. Simplicius
p. 17,2 ἔχοι Simplicius
p. 20,20 fort. legendum est ὑπερεξῆρται
p. 21,13 legendum est δι' ὀλιγότητα, quod etiam Simplicius habet
p. 23,19 ἐπιφάνεια Simplicius
p. 57,17 μετὰ τὴν ἥβην Simplicius